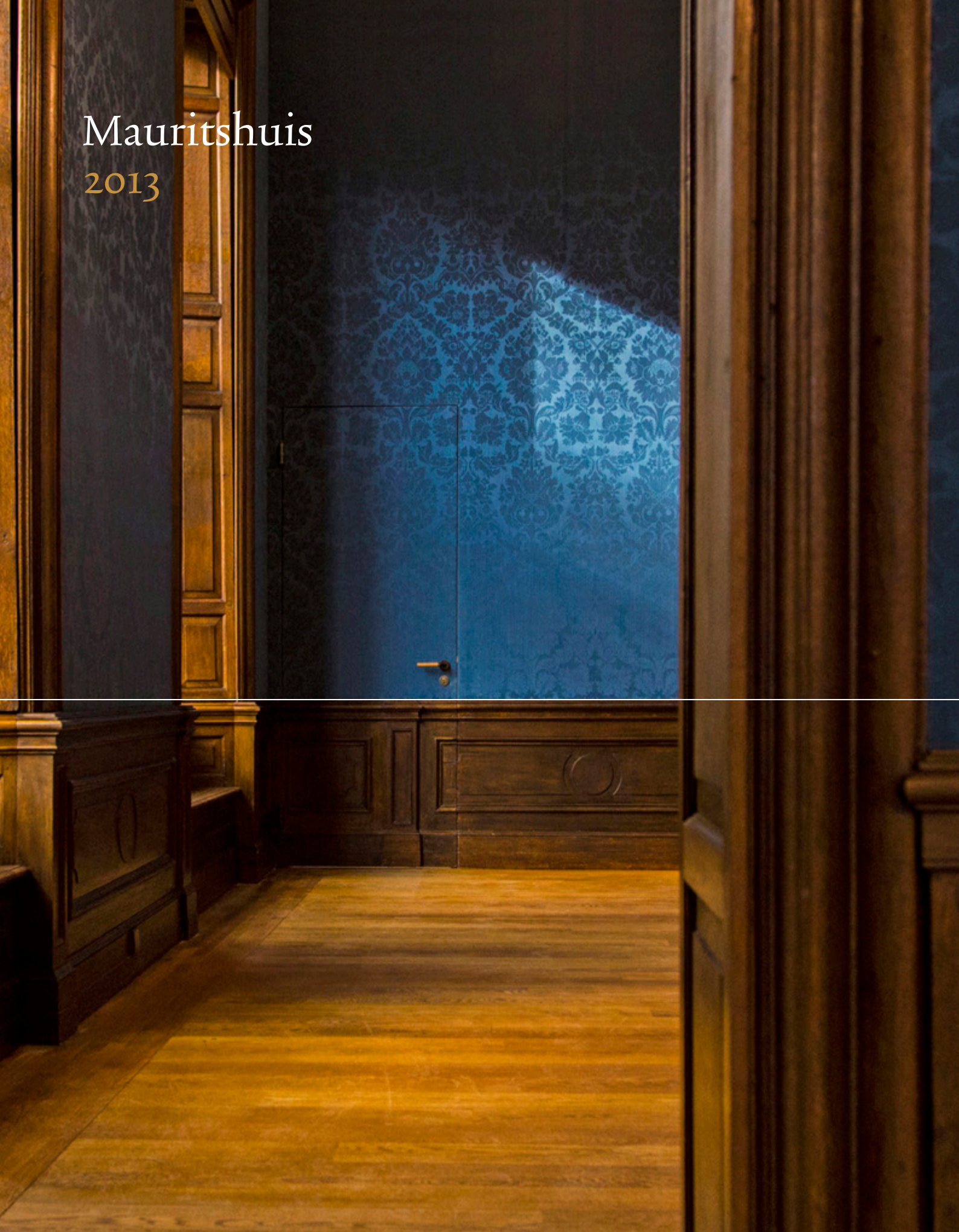

Mauritshuis

2013

Colofon

© Mauritshuis, Den Haag, 2014

Samenstelling en redactie

Quentin Buvelot, Mauritshuis

Fotografie

Ivo Hoekstra, Mauritshuis

Vincent Carmiggelt, Amsterdam

Margareta Svensson, Amsterdam

Ontwerp en opmaak

UNA designers, Amsterdam

Druk

Drukkerij Mart.Spruijt, Amsterdam

Credits

© Mauritshuis, The Hague, 2014

Compilation and Editing

Quentin Buvelot, Mauritshuis

Translation

Michele Hendricks, Amsterdam

Photography

Ivo Hoekstra, Mauritshuis

Vincent Carmiggelt, Amsterdam

Margareta Svensson, Amsterdam

Design and Layout

UNA designers, Amsterdam

Printing

Drukkerij Mart.Spruijt, Amsterdam

Mauritshuis
2013

De missie van het Mauritshuis luidt:
In ons huis delen wij het beste van de Nederlandse
schilderkunst uit de Gouden Eeuw.

Bezoekadres Mauritshuis en kantoren
Plein 29
2511 CS Den Haag

Postadres
Postbus 536
2501 CM Den Haag
mail@mauritshuis.nl
mauritshuis.nl

Mission statement:
We share the best of the Dutch Golden Age painting
in our house

Mauritshuis visitors' address and offices
Plein 29
2511 CS The Hague

Postal address
P.O. Box 536
2501 CM The Hague
mail@mauritshuis.nl
mauritshuis.nl

Koninklijk Kabinet van Schilderijen
Mauritshuis
Galerij Prins Willem V
Jaarverslag 2013

Royal Picture Gallery
Mauritshuis
Prince William V Gallery
Annual Report 2013

Subsidiënt
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Begunstigers
AEGON NV
BankGiro Loterij
Stichting Vrienden van het Mauritshuis
Stichting de Johan Maurits Compagnie
American Friends of the Mauritshuis
Dutch Masters Foundation
H.B. van der Ven
Vereniging Rembrandt, mede dankzij
haar A.M. Roeters van Lennep Fonds

Confrérie Pictura
ABN AMRO Bank
AEGON NV
Aon
Royal Dutch Shell plc
Siemens Nederland
Unilever

Sponsors Mauritshuis bouwt aan de
toekomst
Ministerie van OCW
Royal Dutch Shell plc
BankGiro Loterij
Europees Fonds voor Regionale
Ontwikkeling
Fonds 1818
FIL Foundation
Randstad
Stichting ANWB Fonds
Mitsubishi Elevators
Ernst Nijkerk Fonds
Prins Bernhard Cultuurfonds
Particuliere begunstigers

Operating Grant Provided by
Ministry of Education, Culture and
Science

Benefactors
AEGON NV
BankGiro Loterij
Friends of the Mauritshuis Foundation
Johan Maurits Compagnie Foundation
American Friends of the Mauritshuis
Dutch Masters Foundation
H.B. van der Ven
Rembrandt Association, in part through
its A.M. Roeters van Lennep Fund

Confrérie Pictura
ABN AMRO Bank
AEGON NV
Aon
Royal Dutch Shell plc
Siemens Netherlands
Unilever

Sponsors Mauritshuis Building for the Future
Ministry of Education, Culture and
Science
Royal Dutch Shell plc
BankGiro Loterij
European Regional Development Fund
1818 Fund
FIL Foundation
Randstad
ANWB Fund Foundation
Mitsubishi Elevators
Ernst Nijkerk Fund
Prins Bernhard Cultuurfonds
Private Benefactors

Inhoud

Voorwoord Raad van Toezicht	6
Voorwoord Directie	10
Mauritshuis bouwt aan de toekomst	15
Tournee Verenigde Staten	22
Collectiemobiliteit	24
Caravaggio in de Galerij	28
Aanwinst: Paul Bril	30
Supporters van het Mauritshuis	32
Shell en Mauritshuis, <i>Partners in Science</i>	36
Trofeeënlijsten	38
Jaarverslag 2013	41

Contents

Foreword Supervisory Board	6
Foreword Directors	10
Mauritshuis Building for the Future	15
US Tour	22
Collection Mobility	24
Caravaggio in the Gallery	28
Acquisition: Paul Bril	30
Supporters of the Mauritshuis	32
Shell and the Mauritshuis, <i>Partners in Science</i>	36
Trophy Frames	38
Annual Report 2013	41

Voorwoord

Raad van Toezicht

Raad van Toezicht Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis

Ir. A.R. Wynaendts Voorzitter

Mr. W.L.J. Bröcker Penningmeester

Prof. dr. J.W. Winter Secretaris

Mevrouw mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You

Mevrouw L.C.E. van Tets-van Tienhoven

Mr. R.J. Hoekstra

J.M.N. Leighton

6

Foreword

Supervisory Board

Supervisory Board Royal Picture Gallery Mauritshuis

Mr A.R. Wynaendts Chair

Mr W.L.J. Bröcker Treasurer

Professor J.W. Winter Secretary

Ms L.Y. Gonçalves-Ho Kang You

Ms L.C.E. van Tets-van Tienhoven

Mr R.J. Hoekstra

Mr J.M.N. Leighton

De Raad van Toezicht wil graag zijn grote waardering uitspreken ten aanzien van het over het Mauritshuis gevoerde beheer. Het is een belangrijk en succesvol jaar geweest, waarin het bouwproject uitstekend verliep en de buitenlandse tournee van de collectie een overweldigende belangstelling van het internationale publiek heeft genoten.

De Raad is verheugd te kunnen vaststellen dat het renovatie- en uitbreidingsproject van het museum, *Mauritshuis bouwt aan de toekomst*, tijdens het verslagjaar volgens de planning is voortgezet. Als uitzondering op de regel heeft het Mauritshuis de leiding over dit grote project in eigen handen. Dit vereiste een voortdurende alertheid van de directie en een grote hoeveelheid extra inzet van de medewerkers. Dat het voorlaatste jaar van het project zo goed verlopen is, mag een geweldige prestatie heten.

Het is ook verheugend te kunnen constateren dat de diverse tentoonstellingen van schilderijen uit het Mauritshuis in de Verenigde Staten veel publiek hebben getrokken. De belangstelling van zowel bezoekers als de pers bewijst voor ons het belang en de aantrekkingskracht van de collectie. Daarnaast werden de schilderijen van het Mauritshuis ook dit

jaar door vele Nederlandse bezoekers bewonderd in het Gemeentemuseum Den Haag, alsook in andere musea waar werken uit de collectie waren ondergebracht. Het museum zette tijdens het verslagjaar ook de andere kernactiviteiten voort, zoals onderwijs, conservering, restauratie en onderzoek. Daarnaast is de communicatie via sociale media geïntensiveerd.

In het vorige jaarverslag vermeldde de Raad dat het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de beheersovereenkomst met de Nederlandse rijksmusea heeft opgezegd in de aanloop naar een herzien nationaal museumbestel dat in 2017 zijn beslag moet krijgen. Aan het eind van het huidige verslagjaar heeft de minister van OCW een aanbeveling gedaan voor een nieuw model (voor alle rijksmusea op vijf na), waarin het eigendom van de gebouwen bij de Rijksgebouwendienst blijft berusten, maar het onderhoud in eigen beheer mag worden uitgevoerd. Deze nieuwe constructie zal een proefperiode van vijf jaar krijgen. De Raad is ingenomen met deze aanbeveling.

Hoewel de Nederlandse regering vorig jaar het exploitatiebudget verlaagd heeft, is het het

The Supervisory Board wishes to express its appreciation for the management of the Mauritshuis. This has been an important and successful year, in which the building project proceeded extremely well and the tour of the collection attracted an enormous amount of public interest.

The Board is delighted to report that the project to renovate and expand the museum, *Mauritshuis Building for the Future*, continued as planned during the reporting year. Exceptionally, the Mauritshuis is managing this large project itself. It has required constant vigilance on the Directors' part and a great deal of extra effort by the staff. To have completed the penultimate year of the project so successfully is a great achievement for the Mauritshuis.

The Board is also happy to note that large crowds attended the various exhibitions of paintings from the Mauritshuis in the United States. The interest abroad, from visitors and the press alike, reminds us of the importance and appeal of the collection. Dutch visitors also continued to visit the display of Mauritshuis paintings in the Gemeentemuseum The Hague as well as in the various other museums that are

hosting parts of the collection. The museum also set forth its other core activities, such as education, conservation, restoration, research during the year under review. The communication via social media is still increasing.

In the last report, the Board reported that the Ministry of Education, Culture and Science (ECS) terminated the management agreement with the state museums in anticipation of a revised national museum structure that will be implemented in 2017. At the end of this reporting year, the Minister of ECS recommended a new model (for all but five of the national museums): ownership of the buildings will remain with the Government Buildings Agency, but the museums will have permission to manage the maintenance themselves. This new structure will be trialled for five years. The Board is very happy with this recommendation.

Although the Dutch government cut back the museum's operating budget last year, the Mauritshuis has continued to fare well during the period under review. The long-term goals and revised staff structure put in place last year have proved effective. The institution is brimming with new initiatives

Mauritshuis in het verslagjaar voor de wind gegaan. De gestelde lange-termijndoelen en de personeelsreorganisatie, die het voorgaande jaar werd doorgevoerd, zijn effectief gebleken. De instelling bruist van nieuwe initiatieven en is financieel gezond. Toch wil de Raad zijn bezorgdheid uiten met betrekking tot de nog altijd voortdurende economische crisis. Het Mauritshuis is afhankelijk van externe fondsen voor alle activiteiten behalve het basisonderhoud en het zorgdragen voor de collectie en het gebouw. In het huidige financiële klimaat blijkt het moeilijk te zijn om grootschalige ondersteuning van bedrijven aan te trekken en er bestaat flinke concurrentie om de gunst van particuliere donateurs te winnen. Om inkomsten in de toekomst te garanderen heeft het museum met succes een nieuw bedrijfs-gilde in het leven geroepen, de *Confrérie Pictura*, genoemd naar een 17de-eeuws Haags schildersgenootschap. Hiermee wil het museum langdurige relaties aanknopen met in Nederland gevestigde, maar internationaal georiënteerde bedrijven. Ook hebben de verschillende vriendenorganisaties dit jaar gul bijgedragen aan diverse activiteiten. De American Friends of the Mauritshuis hebben een ongekend

groot bedrag toegekend voor de nieuwe belichting van de schilderijenzalen. De Dutch Masters Foundation heeft meer dan het dubbele van het voorgaande jaar gedoneerd ten behoeve van nieuwe educatieve programma's. Bijdragen van de Stichting de Johan Maurits Compagnie hebben enkele bijzondere projecten mogelijk gemaakt, waaronder het bruikleen van een schilderij van Caravaggio voor de Galerij Prins Willem V. De Stichting Vrienden van het Mauritshuis heeft als altijd haar onvolprezen steun gegeven en nauw samengewerkt met het museum bij het maken van plannen voor de toekomst. De Raad is alle bedrijven en particulieren zeer erkentelijk voor hun bijdragen en hoopt van harte dat zij hun steun zullen voortzetten. Met de aanstaande heropening in zicht zijn zij meer dan ooit onmisbaar.

In het verslagjaar vonden vier vergaderingen plaats, te weten op 21 maart, 10 juni, 30 september en 2 december. Het bouwproject werd elke vergadering besproken. Daarnaast is aandacht besteed aan de toekomstige strategie van het museum.

De Raad dankt iedereen die in deze bijzondere periode bij en voor het Mauritshuis heeft gewerkt.

and is financially sound. Even so, the Board wishes to express its concern about the continuing economic crisis. The Mauritshuis is dependent on external funding for all of its activities aside from the basic maintenance and care of the collection and buildings. In the current climate, it is proving difficult to attract large-scale corporate funding and there is keen competition for private donations. In order to ensure future income, the museum has successfully launched a new business club (named the *Confrérie Pictura* after a seventeenth-century painters' association in The Hague), through which it hopes to establish long-term relations with companies based in the Netherlands that enjoy an international outlook and profile. So, too, the various friends of the Mauritshuis have contributed generously to various activities during the year. The American Friends of the Mauritshuis gave an unprecedented grant towards new lighting in the building. The Dutch Masters Foundation contributed more than twice as much as the previous year towards new education programmes. The Johan Maurits Compagnie made several extraordinary projects possible, including

the loan of a painting by Caravaggio to the Gallery Prince William V. The Friends of the Mauritshuis Foundation continued to provide invaluable support and worked closely with the museum on plans for the future. The Board is grateful for all the corporate and private contributors, and encourages them to continue their support. With the reopening around the corner, they are more needed than ever.

The Board met four times, on 21 March, 10 June, 30 September and 2 December. The most frequently discussed topic was the building project, although the Board also advised on the future strategy of the museum.

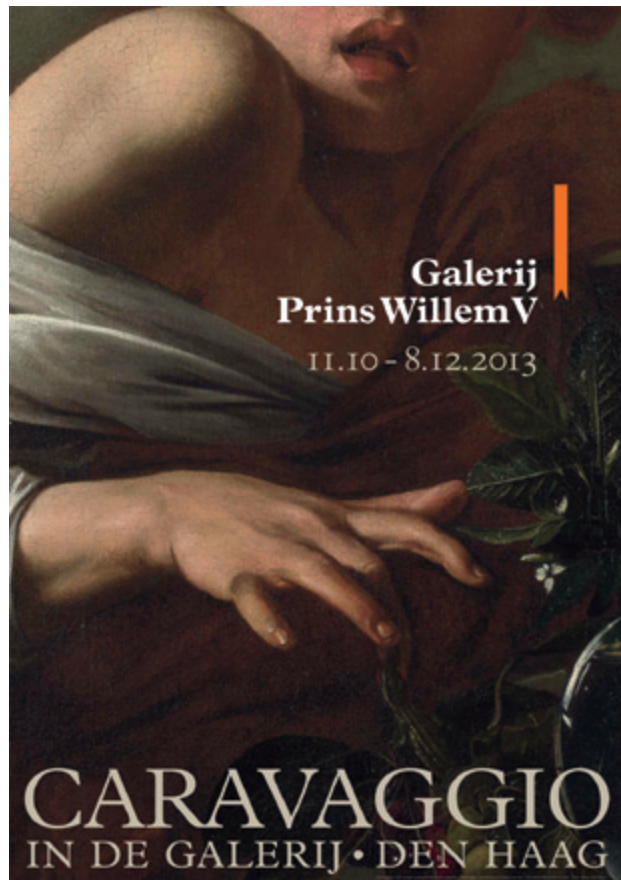
The Board wishes to express its thanks to everyone who works with and for the Mauritshuis in this extraordinary time. The building project has placed an extra burden on the hard-working staff and volunteers, and we are grateful for their cheerful forbearance during this busy time. The Board is looking forward with great anticipation to the moment when the museum will open its doors again after two years of building work and many more years of planning. This will be a great moment for the Mauritshuis and for its public.

Het bouwproject heeft een zware last gelegd op de schouders van de hardwerkende medewerkers en vrijwilligers. We stellen het buitengewoon op prijs dat zij in deze drukke periode zonder morren hun steentje hebben bijgedragen. De Raad kijkt vol verwachting uit naar het moment dat het museum na twee jaar van bouwwerkzaamheden en veel meer jaren van plannen maken zijn deuren weer zal openen. Dat zal een groots moment zijn voor het Mauritshuis en zijn bezoekers.

Tentoonstellingsaffiche 2013

Exhibition Poster 2013

Voorwoord

E.E.S. Gordenker *Directeur*

V.J.E. Moussault *Zakelijk directeur*

Gedurende het hele verslagjaar was het Mauritshuis gesloten. Het museum heeft echter in die periode absoluut niet stilgezeten. Het uitbreidings- en renovatieproject *Mauritshuis bouwt aan de toekomst* vorderde gestaag (zie pp. 15-19). Vol trots kunnen we aankondigen dat het Mauritshuis zijn deuren op 27 juni 2014 weer voor het publiek open zal stellen, net iets meer dan twee jaar nadat de verbouwing begon.

Mauritshuis bouwt aan de toekomst eiste voortdurend alle aandacht van de directie, de medewerkers en de adviseurs. Het voordeel van het werken met een klein team, dat nauw bij het project betrokken is, is overduidelijk. Vordering in de bouw werden nauwlettend in de gaten gehouden, evenals de uitgaven, zodat eventuele problemen in de kiem konden worden gesmoord. We zijn daarom heel blij dat de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) bij haar besluit over het eigendom en het onderhoud van het museumgebouw heeft gekozen voor een model waarin het gebouw van het Mauritshuis eigendom van de Rijksgebouwendienst blijft en projecten als *Mauritshuis bouwt aan de toekomst* en andere onderhoudswerken in eigen beheer mogen worden uitgevoerd.

Foreword

E.E.S. Gordenker *Director*

V.J.E. Moussault *Deputy Director*

The Mauritshuis was closed for the entire reporting year, but the museum staff was far from idle. The extension and renovation project, known as *Mauritshuis Building for the Future*, proceeded apace (see pp. 15-19). We are delighted to report that the Mauritshuis will open its doors again to the public on 27 June 2014, just over two years after the building work commenced.

Mauritshuis Building for the Future requires constant vigilance on the part of the directors, the staff and its advisors. The advantage of working in a small team very close to the project is evident: we are able to keep a constant eye on the progress of the works and expenditures and can also nip potential problems in the bud. We are, therefore, very happy that the Minister of Education, Culture and Science (ECS) has made a decision about the ownership and maintenance of the museum's building, and opted for a model by which the Mauritshuis will remain property of the Government Buildings Agency, but that it will be permitted to manage projects such as *Mauritshuis Building for the Future* as well as other maintenance works itself.

Wie het bouwterrein heeft betreden, heeft zeker opgemerkt dat het project veel omvangrijker is dan het op het eerste gezicht lijkt. Het gaat niet alleen om de renovatie van het gebouw en de installaties daarin, maar betreft ook vele andere aspecten. Zo werden schilderijen gerestaureerd die gewoonlijk zijn ingebouwd in het interieur. Giovanni Pellegrini's prachtige schilderijenreeks in de Gouden Zaal heeft een ware gedaantewisseling ondergaan, mede dankzij de onschatbare steun van Royal Dutch Shell (zie pp. 36-37). Ook is er door een team van specialisten gewerkt aan de 17de-eeuwse vergulde trofeeënlijsten (zie pp. 38-40), een project dat net als het Pellegrini-restauratieproject is gesteund door de Stichting de Johan Maurits Compagnie. Dankzij deze altijd genereuze stichting konden ook nieuwe vitrines, banken en schotten worden vervaardigd.

Het bouwproject en diverse bijkomende activiteiten die nog gaande zijn, hebben allemaal tot doel de positie van het Mauritshuis als uniek centrum voor het verzamelen en bestuderen van schilderijen uit de Gouden Eeuw te versterken.

Het museum wil zijn specialisme graag met een groot publiek delen en toegankelijk zijn. Om een

modern gezicht te kunnen tonen worden voor de heropening een nieuw logo en een nieuwe huisstijl geïntroduceerd. Ook is het museum van plan nieuwe middelen en social media in te zetten om meer informatie over het museum en de collectie uit te dragen. In de eerste maanden van 2014 zal de website in de nieuwe huisstijl worden omgebouwd. De site zal digitale afbeeldingen in hoge kwaliteit van vrijwel de gehele collectie bevatten. Verder wordt een nieuwe applicatie ontwikkeld die een multimedia-tour van het nieuwe museum op smartphone en tablet mogelijk maakt. De afdeling Educatie is bezig een gloednieuw programma voor kinderen en volwassenen te ontwikkelen. Ten slotte zijn er door het Mauritshuis plannen ontwikkeld voor een week van activiteiten voordat het museum weer voor het publiek opengaat. In die periode zullen we onze dank betuigen aan de vele donateurs, sponsors en begunstigers. Het resultaat van het bouwproject en onze toekomstplannen worden dan aan de internationale pers gepresenteerd.

Tijdens de sluiting van het museum heeft de collectie van het Mauritshuis veel aandacht getrokken, zowel in Nederland als ver daarbuiten.

Everyone who visits the building site remarks that the project is much larger than first meets the eye. It not only involves renovating the building and its installations, but addresses as many other details as possible. For example, paintings that will be built into the interior when it is finished are all being restored. The marvellous cycle made by Giovanni Pellegrini for the Golden Room (Gouden Zaal) has undergone a veritable transformation, this with the invaluable support of Royal Dutch Shell (see pp. 36-37). So, too, a specialist team is working on the seventeenth-century gilded frames, known as trophy frames (see pp. 38-40). This project is supported by the Johan Maurits Compagnie Foundation. New display cases, seating and screen walls for the historic palace are also in production, thanks to the help of this ever generous Foundation, which also sponsored the Pellegrini Restoration Project.

The building project and various ancillary activities that are underway all aim to strengthen the position of the Mauritshuis as a unique centre for the collecting and study of Dutch Golden Age paintings, and also as an institution that is

accessible and eager to share its specialty with a broad public.

The museum aims to show the world a modern face to coincide with the reopening, and so is developing a new logo and new house style. The Mauritshuis also plans to make use of new and social media to offer more information about the museum and its collection. Accordingly, the website will be rebuilt during the first months of 2014 using the new house style that will incorporate high quality digital images of the entire collection. A new application that will offer a multimedia tour of the new museum on smartphones and tablets is also being developed. The Education Department is setting out plans for a brand-new programme for children and adults. And last, but certainly not least, the Mauritshuis is planning at least a week's worth of activities before the museum reopens to the public, a time when we will be able to thank our many donors, sponsors and stakeholders and to show the results of the building project and our future plans to the international press.

During the museum's closure, the collection of the Mauritshuis has been very much in evidence

In april publiceerde *The Art Newspaper* de jaarlijkse lijst van de succesvolste tentoonstellingen van het jaar. De tentoonstelling van werken uit de Mauritshuis-collectie die in het Tokyo Metropolitan Museum werd gehouden, stond aan de top: het was in 2012 wereldwijd het best bezochte evenement. De presentaties van 35 schilderijen uit het Mauritshuis in het De Young Museum in San Francisco en het High Museum of Art in Atlanta waren ook grote successen. Een kleinere versie van deze tentoonstelling ging vervolgens naar The Frick Collection in New York (zie pp. 22-23). Met slechts 15 schilderijen werd deze al gauw een enorme publiekstrekker, die alle bezoekersrecords van de Frick Collection heeft gebroken. De opening viel bovendien samen met het uitkomen van de Amerikaanse editie van Donna Tartt's nieuwe roman *The Goldfinch* (*Het puttertje*), genoemd naar het gelijknamige schilderij uit de collectie van het Mauritshuis, dat eveneens in New York werd getoond. Samen veroverden de tentoonstelling en het boek de harten van talloze New Yorkers en brachten ze een ongekende stroom aan publiciteit voor het Mauritshuis op gang. Zo zet de reizende

tentoonstelling nog steeds de naam 'Mauritshuis' op de kaart. Wij hopen dat velen de schilderijen in hun eigen omgeving zullen willen zien als het museum heropend is.

Tegelijkertijd hebben we ons ingespannen om dicht bij huis zichtbaar te blijven. De tentoonstelling in het Gemeentemuseum Den Haag trekt nog steeds veel bezoekers – ongeveer hetzelfde aantal als in 2012 – en de Vrienden van het Mauritshuis deden daar wederom goede zaken met de museumwinkel. Om meer belangstelling voor de Galerij Prins Willem V te kweken, startte het museum een programma waarin elk jaar een bijzonder schilderij uit een bekende buitenlandse collectie wordt getoond. Met steun van de Stichting de Johan Maurits Compagnie werd de aftrap gegeven met Caravaggio's *Jongen gebeten door een hagedis*, een genereus bruikleen van de Londense National Gallery. Het meesterwerk was gedurende acht weken te bezichtigen. In die tijd steeg het bezoekersaantal van de Galerij met 73 procent. Het totale aantal bezoekers overtrof dat van 2012, toen het *Meisje met de parel* er drie weken hing voordat het naar Tokio afreisde.

in the Netherlands as well as overseas. In April, *The Art Newspaper* published its annual rankings of the most successful exhibitions of the year. The show of works from the collection of the Mauritshuis held in the Tokyo Metropolitan Museum won top honours: it was the most visited exhibition in the entire world in 2012. The exhibitions of 35 Dutch paintings from the Mauritshuis held in the de Young Museum in San Francisco and the High Museum of Art in Atlanta were also very successful. A smaller version of the show then moved on to The Frick Collection in New York (see pp. 22-23). With just 15 paintings on display, this exhibition quickly became the 'hot ticket' in the city, and has broken all records for attendance to the Frick Collection. The opening also coincided with the launch of the US edition of Donna Tartt's new novel *The Goldfinch*, titled after the eponymous painting from the collection of the Mauritshuis, which was also included in the New York version of our exhibition. Together, the exhibition and the book won the hearts of many New Yorkers and garnered an extraordinary amount of publicity for the Mauritshuis. The travelling

exhibition, therefore, continues to put the name 'Mauritshuis' on the map, and we have every hope that many will come to see the paintings in their natural habitat once the museum has reopened.

With the excitement generated by the international tour, it might be easy to lose sight of the efforts to stay visible at home. The exhibition at the Gemeentemuseum in The Hague continues to attract many visitors – the attendance was roughly the same as the year before – and the Friends of the Mauritshuis continued to run the very successful shop there. In an effort to boost awareness of the Prince William V Gallery, the museum initiated an annual programme to display one extraordinary painting from a renowned foreign collection. Supported by the Johan Maurits Compagnie Foundation, the series kicked off with Caravaggio's *Boy Bitten by a Lizard*, a generous loan from the National Gallery of London. During the eight weeks that the masterpiece was on display, attendance to the Gallery increased by 73% and the total number of visitors for the year exceeded that of 2012, when the *Girl with a Pearl Earring* was installed there for three weeks before travelling to Tokyo.

Dit jaar was het Mauritshuis opnieuw in het nieuws vanwege een belangrijke aankoop, die op The European Fine Art Fair in Maastricht wereldkundig kon worden gemaakt: het bijzondere Berglandschap met de heilige Hiëronymus uit 1592 van de Vlaamse schilder Paul Bril (1553/54–1626). Het is het vroegst bekende schilderij van Bril, minutieus geschilderd op koper. Het vult een lacune op in de verder zeer rijke collectie landschappen van het museum. Deze aanwinst werd mogelijk gemaakt door drie trouwe sponsors, aan wie het museum buitengewoon veel dank verschuldigd is: de BankGiro Loterij, de Vereniging Rembrandt en een particuliere donateur (zie pp. 30–31).

Dit is het laatste jaarverslag dat het Mauritshuis in druk laat verschijnen. Het museum gaat mee met de tijd en zal met ingang van 2014 deze verslagen in digitale vorm gaan uitgeven. Deze beslissing past bij de veranderingen die in het gebouw en in de organisatie plaatsvinden. We danken uit het diepst van ons hart allen die bij en voor het Mauritshuis hebben gewerkt in een bijzonder jaar vol nieuwe initiatieven en veranderingen. Naar verwachting

zal het werktempo alleen nog maar stijgen naarmate we het einde van het bouwproject naderen. We hopen dat de ‘thuiskomst’ in het gerenoveerde en uitgebreide Mauritshuis voor iedereen een prachtige beloning zal zijn.

The Mauritshuis was in the news again this year for an important acquisition. The museum bought the extraordinary *Mountainous Landscape with St Jerome* (1592) by the Flemish painter Paul Bril (1553/54–1626), and made the announcement at TEFAF, The European Fine Art Fair in Maastricht. This is the earliest known easel painting by Bril, meticulously painted on copper, and fills a major gap in the museum’s outstanding collection of early Northern landscape paintings. The new acquisition was made possible by the ever generous support of the BankGiro Loterij, the Rembrandt Association and a private donor, to whom the museum is extremely grateful. (see pp. 30–31).

This is the last annual report that the Mauritshuis will publish in print. A sign of the changing times, the reports will be produced as a digital edition starting in 2014. This seems fitting, given the alterations that are taking place in the building and the organisation. We express our deepest thanks to everyone who works with and for the Mauritshuis for an extraordinary year full of new initiatives and change. We expect that the pace will

only quicken as we reach the final stretch of the building project, but hope that returning ‘home’ to the renovated and expanded Mauritshuis will be a gratifying reward to all.

De oude klimaatinstallatie wordt via het dak naar buiten gehesen

The old climate control installation being lifted out of the building by air

Mauritshuis bouwt aan de toekomst

Emilie Gordenker *Directeur*

Het project *Mauritshuis bouwt aan de toekomst* vorderde in het verslagjaar gestaag en de werkzaamheden bleven op schema. Zoals bij elk bouwproject waren er wel een paar hindernissen, maar geen daarvan was onoverkomelijk. Aan het eind van het jaar waren de werkzaamheden aan het nieuwe gebouw zodanig gevorderd dat een goed beeld ontstond van hoe het museumcomplex eruit zou gaan zien.

Aan het begin van 2013 is een nieuw systeem voor klimaatbeheersing geïnstalleerd. Het oude werd via de zolder uit het museumgebouw getakeld. Het nieuwe systeem is uitgebreid getest. Pas na een testperiode waarin de machinerie drie maanden zonder haperingen heeft gewerkt, werd het pand weer geschikt geacht als onderkomen van schilderijen. Het klimaat is opmerkelijk stabiel gebleven sinds het in gebruik nemen van het nieuwe systeem, wat een goede voorbode is voor de toekomst.

De bouw van de nieuwe foyer nam de eerste helft van het jaar in beslag. Er werd beton gestort in het gedeelte onder het voorplein, waarna in maart het dak erboven weer werd gesloten. De ruimte onder de straat werd uitgegraven en hier werd het

Mauritshuis Building for the Future

Emilie Gordenker *Director*

The project *Mauritshuis Building for the Future* continued apace during this reporting year. The works remained on schedule. As with any building project, we encountered a few more roadblocks, but nothing that could not be overcome. By end of year, the new building had really begun to take shape, giving us a good idea of its future appearance.

The year began with the installation of the new climate control system. The old one was lifted out of the building by air. The system had to run steadily and smoothly for at least three months before the paintings were put back. The climate has been remarkably steady since the new system has been operational, which bodes well.

The construction of the new foyer took place during the first half of the year. New concrete was laid in the area under the forecourt, and the roof was placed back again in March. The space under the street was dug out and concrete poured, literally under water. By summer, temporary internal supporting walls were removed, and the spacious new foyer emerged. This was an important moment for everyone involved, when

beton onder water gegoten. In de zomer werden de tijdelijke interne steunmuren verwijderd en kwam de nieuwe foyer in al zijn grootsheid tevoorschijn. Het was voor alle betrokkenen een ontroerend moment toen de ontvangsthall eindelijk zichtbaar werd. Later in het jaar werd in een hoek van het voorplein het glazen dak geïnstalleerd dat vanuit de foyer een prachtig zicht op de voorgevel van het Mauritshuis biedt.

Bij de sloopwerkzaamheden in de nieuwe vleugel kwamen de mooie art deco details van dit gebouw aan het licht, evenals de fraaie hoge plafonds en de grote ruimtelijkheid. Het historische museumgebouw zelf onderging in 2013 een ware gedaanteverandering. De nieuw ontworpen ramen voldoen aan de strenge veiligheidseisen van tegenwoordig, terwijl ze tegelijkertijd warmte en licht filteren, wat essentieel is voor het behoud van de schilderijencollectie. De indeling van de nieuwe ramen benadert die van het 17de-eeuwse ontwerp van Jacob van Campen, zoals dat is vastgelegd in de tekeningen van diens assistent Pieter Post. Het getrokken glas reflecteert de omgeving met een klein beetje vertekening, wat de indruk van oud materiaal wekt.

De kruisvensters hebben het aanzien van de gevels sterk verbeterd. Hetzelfde geldt voor de kleuren van het houtwerk en het natuursteen van het exterieur. De tinten zijn gekozen op basis van onderzoek naar de originele kleuren die voor de gevel waren gebruikt: een geelachtige tint om Bentheims zandsteen te imiteren en grijs om marmer te suggereren. Het Mauritshuis heeft deze zomer letterlijk kleur gekregen.

Het interieur van het historische gebouw begon ook vorm te krijgen. De zijden wandbespanningen – blauw voor de benedenverdieping, groen voor de bovenverdieping en rood in de Trapzaal – werden met veel zorg aangebracht. De nieuwe wandbekleding heeft de zalen veranderd in smaakvolle, warme ruimtes. De introductie van de kleur blauw blijkt zeer geslaagd. De nieuw ontworpen vitrines, schotten en meubilair voldoen aan de eisen van vandaag de dag. De vormgeving van de vitrines en schotten roept de sfeer op van de periode vanaf 1822, toen het gebouw in gebruik werd genomen als museum. Ook werd een keuze gemaakt voor nieuwe belichting, een essentieel onderdeel van de presentatie. Het museum zal voor het eerst

the parameters of the glorious reception hall were finally revealed. Later in the year, the glass roof was installed in one corner of the forecourt, revealing a wonderful view of the facade of the Mauritshuis.

Demolition work in the new wing revealed the lovely Art Deco bones of this building, with soaring ceiling heights and generous spaces. The historic building underwent a transformation during this year. New windows were designed and built to meet today's stringent security requirements, as well as to filter heat and light, which is essential for the safeguarding of the collection of paintings. The new windows come much closer to the original seventeenth-century designs by Jacob van Campen, which we know from drawings by his assistant Pieter Post. The glass reflects the surroundings pleasantly with a small degree of distortion that evokes older material. The design of the window frames has radically enhanced the appearance of the facade. So, too, has the colour of the woodwork and masonry on the exterior of the building. The colours were selected on the basis of research that

showed which colours were originally used on the facade: a yellowish tint to imitate Bentheimer sandstone, and grey to suggest white marble. The Mauritshuis literally changed colour this summer, and much to advantage.

The interior of the historic building also began to take shape. The silk wall coverings – blue for the first floor, green on the second floor, and red in the staircase – were painstakingly installed. This has transformed the rooms into warm and elegant spaces. The introduction of the colour blue is particularly successful. New display cases, extension walls and furniture were designed to meet modern requirements, but also to evoke the period when the building first became a museum in 1822. Lighting, so essential to see the paintings well, was also selected. The museum will make the transition to LED lighting for the first time, and has found a system that has an acceptable colour spectrum as well as the warmth that is needed for the elegant, historic interior. Glass chandeliers in eighteenth-century Venetian style were chosen for the eight main rooms. These will function both as working lights during the day and will be

Het storten van nieuw beton onder het voorplein

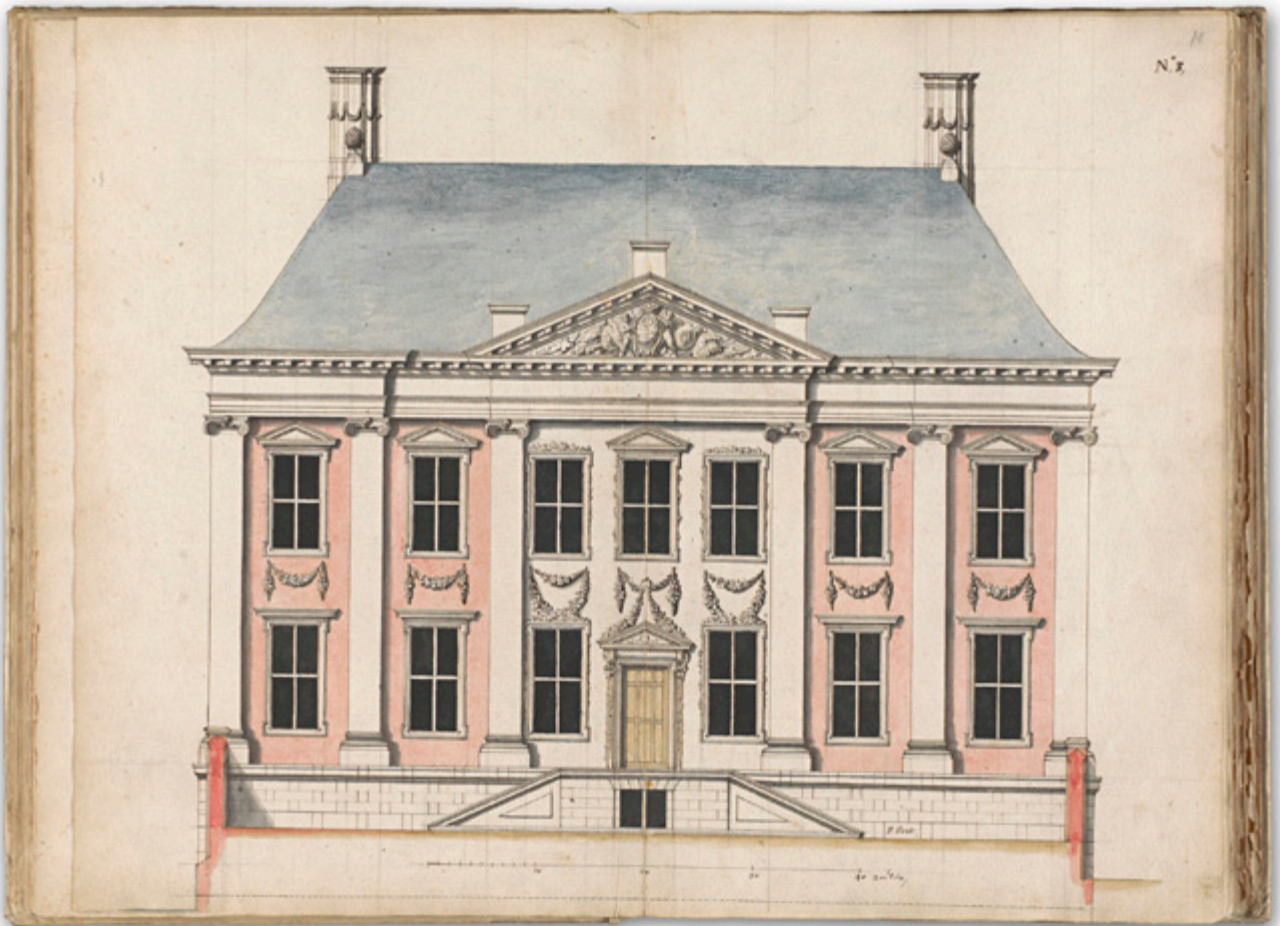
Duiker bij de werkzaamheden onder de straat

De tijdelijke steunmuren worden verwijderd

New concrete being laid under the forecourt

Diver at work under the street

Removal of the temporary internal supporting walls

led-lampen toepassen en heeft een systeem gevonden dat zowel een aanvaardbaar kleurenspectrum heeft als de warmte die bij het elegante, historische interieur past. Voor de acht hoofdzaal werden glazen kroonluchters in 18de-eeuwse Venetiaanse stijl uitgezocht. Ze zullen overdag vol branden en bij avondopenstelling worden gedimd voor de juiste sfeer. We zijn de vele experts die bij de belichting betrokken waren enorm dankbaar. Dit jaar hebben we van de American Friends of the Mauritshuis de grootste bijdrage ooit gekregen, wat ons geholpen heeft om de financiering van dit deel van het project sluitend te krijgen. De renovatie van het restauratieatelier, dat ook door particuliere donateurs werd gesteund, vordert eveneens gestaag. Verder zijn dit jaar verschillende aanbestedingen naar tevredenheid afgerond: van het bedrijf dat de nieuwe brasserie zal exploiteren tot de makers van het meubilair in de Royal Dutch Shell Vleugel. Ook is het ontwerp voor de bewegwijzering buiten en in het gebouw zo goed als klaar.

Aan het eind van het verslagjaar kon het Mauritshuis de datum van heropening aankondigen: 27 juni 2014. Direct werden de voorbereidingen in

gang gezet voor de opening zelf en voor een week van activiteiten daaraan voorafgaand, waarin we het nieuwe gebouw aan de internationale pers en aan al onze vrienden en begunstigers zullen presenteren. We zijn geweldig trots dat we kunnen zeggen dat we ‘op schema en binnen het beschikbare budget’ zijn gebleven. We hopen op deze weg door te gaan en kijken met spanning uit naar het moment waarop we iedereen weer welkom kunnen heten in het Mauritshuis.

Gezicht op de voorgevel met nieuwe ramen via het glazen dak in het voorplein

Nieuwe tentoonstellingszaal in de Royal Dutch Shell Vleugel

Pieter Post
Voorgevel van het Mauritshuis, 1652
Pen en inkt, 41,9 × 53,5 cm
Den Haag, Koninklijke Bibliotheek

dimmed to enhance the atmosphere for evening openings. We are enormously grateful for the wide variety of individuals who have contributed to the new lighting. This year, we received our largest ever grant from the American Friends of the Mauritshuis, which helped us meet our fundraising target for this part of the project. The renovation of the conservation studio, also supported by individual donors, is also moving along swiftly. Several tenders were completed successfully in this year as well: for the company that will run the new brasserie to the makers of the furniture for the Royal Dutch Shell Wing. Design of the signage for the exterior and interior of the building has also almost been completed.

At the end of the reporting year, the Mauritshuis was confident enough to announce the re-opening date: 27 June 2014. Preparations quickly went underway for the opening itself, as well as a week's worth of activities beforehand, during which we will introduce the new building to the international press and to all of our friends and stakeholders. We are immensely proud that we are able to announce that we are 'on schedule

and within our available budget'. We hope to continue along this course and look forward hugely to welcoming everyone to the Mauritshuis when it is open again.

View of the facade with new windows through the glass roof in the forecourt

New exhibition room in the Royal Dutch Shell Wing

Pieter Post
Facade of the Mauritshuis, 1652
Pen and ink, 41.9 × 53.5 cm
The Hague, National Library

Tournee Verenigde Staten

De collectie van het Mauritshuis ging dit jaar verder met het veroveren van de wereld. In januari opende een tentoonstelling van 35 topstukken van Hollandse meesters in het De Young Museum in San Francisco. In vier maanden tijd trok de tentoonstelling ruim 300.000 bezoekers, een onverwacht groot aantal.

Dezelfde schilderijen reisden door naar het High Museum in Atlanta, waar de tentoonstelling de hele zomer te zien was, van eind juni tot eind september. Vermeers *Meisje met de parel* was ontegenzeggelijk de topattractie, zowel hier als in San Francisco.

Een kleinere selectie van 15 schilderijen ging vervolgens naar The Frick Collection in New York. De selectie bevatte wederom het *Meisje met de parel*, maar ook Carel Fabritius' *Puttertje*, dat nieuwe faam verwierf dankzij de jongste roman van Donna Tartt, waarvan de titel ontleend werd aan het schilderij van het Mauritshuis. De tentoonstelling in de Oval Room en de East Gallery, die speciaal voor deze gelegenheid ontruimd waren, opende in oktober. In haar hele geschiedenis heeft The Frick Collection nog nooit zoveel bezoekers getrokken.

US Tour

The Mauritshuis collection continued to take the world by storm in this year. A show of thirty-five Dutch paintings opened at the de Young Museum in San Francisco in January. An unexpectedly large number of visitors, just over 300,000, came to the exhibition during its four-month run.

The same selection travelled on to the High Museum in Atlanta, where the exhibition opened on 22 June, and stayed through the summer until the end of September. *The Girl with a Pearl Earring* was undoubtedly the star attraction both here and in San Francisco.

A smaller group of fifteen paintings moved on to The Frick Collection in New York. Among these was again the *Girl with a Pearl Earring*, but also Carel Fabritius' *Goldfinch*, which is enjoying new fame thanks to Donna Tartt's new novel, titled after the Mauritshuis painting. The exhibition in the Oval Room and the East Gallery, which had been emptied just for this occasion, opened in October. The Frick Collection has never attracted so many visitors in its entire history.

Vermeers *Meisje met de parel* doorkruist San Francisco.

Emilie Gordenker met Dede Wilsey, Chairman of the Board of Directors van het De Young Museum in San Francisco, bij Vermeers *Meisje met de parel*

Bezoekerstrijen voor The Frick Collection

Vermeer's *Girl with a Pearl Earring* crossing San Francisco

Emilie Gordenker with Dede Wilsey, Chairman of the Board of Directors of the de Young Museum in San Francisco, beside Vermeer's *Girl with a Pearl Earring*

Visitors queuing at The Frick Collection

Collectie- mobiliteit

Quentin Buvelot *Hoofdconservator*

Het Mauritshuis heeft een kleine en overzichtelijke collectie oude meesters, met als zwaartepunt de Nederlandse schilderkunst van de 17de eeuw. Dat deze verzameling wordt getoond in een fraai pand uit dezelfde periode geeft een grote meerwaarde aan de presentatie. Gewoonlijk is in het Mauritshuis bijna een derde van de schilderijenverzameling te zien. Daarnaast toont het museum nog eens 150 schilderijen uit de eigen collectie in de Galerij Prins Willem V aan het Haagse Buitenhof. Van de overige stukken uit de collectie zijn er vele aan andere musea uitgeleend, waaronder het Rijksmuseum in Amsterdam. Het Mauritshuis wil actief meewerken aan een zinvolle verspreiding van het Nederlands openbaar kunstbezit. Het streven is om objecten die niet goed passen in de kerncollectie elders onder te brengen, waar ze beter tot hun recht kunnen komen.

Het idee van museale samenwerking en het onderling uitwisselen van collectiestukken is zeker geen nieuw concept, althans niet voor het Mauritshuis. In het Haagse museum heeft men ‘collectiemobiliteit’ al meer dan een eeuw op de agenda staan. Sinds de opening van het Frans Hals Museum in 1913 heeft het Mauritshuis enkele zeer

24

Collections Mobility

Quentin Buvelot *Senior Curator*

The Mauritshuis has a small and accessible collection of old masters, with an emphasis on Dutch painting of the seventeenth century. Presentation of this collection is considerably enhanced by the fact that it is displayed in a fine building from the same period. As a rule almost a third of the paintings are exhibited in the Mauritshuis. The museum displays a further 150 paintings from its collection in the Prince William V Gallery, in the Buitenhof in The Hague. Many of the remaining pieces are on loan to other museums, including the Rijksmuseum in Amsterdam. The museum wishes to participate actively in the meaningful distribution of publicly-owned art in the Netherlands. The aim is to find alternative accommodation for pieces that do not fit well in the core collection, thereby doing them greater justice.

It is certainly not a new concept for museums to work together and exchange pieces from their collections, at least not for the Mauritshuis. ‘Collections mobility’ has been on the agenda at the Mauritshuis for over a century. The museum has loaned a number of exceptionally large

grote schilderijen en andere voorstellingen die niet in de collectie passen, in bruikleen gegeven aan het Haarlemse museum (zie p. 76). Deze bruiklenen zijn daar niet meer weg te denken, zoals *De bruiloft van Peleus en Thetis*, een enorm schilderij van Cornelis Cornelisz van Haarlem. Hetzelfde geldt voor de drie schilderijen met mythologische figuren van Hendrick Goltzius.

Ook daarna is goed nagedacht over het gebruik van het 17de-eeuwse gebouw. Na de Tweede Wereldoorlog noopten ruimtegebrek en andere praktische overwegingen directeur Bob de Vries tot een wijziging van het karakter van het museum. Zo werden in 1948 alle Italiaanse en Spaanse werken in bruikleen gegeven aan het Rijksmuseum in Amsterdam (zie pp. 71–72). Diverse topstukken vertrokken uit het Mauritshuis, waaronder twee 15de-eeuwse portretten door Piero di Cosimo die thans een sleutelrol spelen in de vernieuwde presentatie van het Rijksmuseum. Ook *Salomé met het hoofd van Johannes de Doper* uit 1524 van Jacob Cornelisz van Oostsanen – inventarisnummer 1 van het Mauritshuis – vormt in Amsterdam een belangrijke aanvulling op de verzameling, in dit geval de vroege Nederlandse

schilderkunst. Het Mauritshuis kreeg uit Amsterdam schilderijen terug uit de 15de en 16de eeuw, zoals *Boslandschap* van Gerard David, en stukken van 17de-eeuwse Vlaamse meesters, onder wie Adriaen Brouwer en Jacob Jordaens. De reikwijdte van de collectie was vanaf dat moment beperkt tot Nederlandse en Duitse schilderkunst uit de 15de en 16de eeuw, en 17de- en 18de-eeuwse schilderijen uit de noordelijke en zuidelijke Nederlanden.

In de aanloop van het bouwproject heeft het museum een beoordeling gemaakt van alle depotstukken om vast te stellen of er werken zijn die in permanent bruikleen aan andere musea kunnen worden afgestaan. De conservatoren speelden in dit proces een essentiële rol, want wie langere tijd met een collectie leeft en onderzoek daarnaar verricht, kent de ins and outs van een verzameling het best. De beoordeling van de depotcollectie heeft concrete resultaten opgeleverd. Zo zijn acht schilderijen, veelal Bijbelse voorstellingen, in langdurig bruikleen overgegaan naar Museum Catharijneconvent in Utrecht (zie p. 77). Tot deze groep behoort Leendert van der Cooghens indrukwekkende schilderij *De ongelovige Thomas*. In Utrecht hangen ze sindsdien

paintings and other pictures that sit uneasily in its collection to the Frans Hals Museum in Haarlem since its opening in 1913 (see p. 76). These loans now form an essential part of that museum's permanent display. They include *The Wedding of Peleus and Thetis*, an enormous painting by Cornelis Cornelisz van Haarlem, and three pictures with mythological figures by Hendrick Goltzius.

The Mauritshuis has also given careful consideration to how it uses its seventeenth-century premises. After the Second World War lack of space and other practical considerations compelled the director at the time, Bob de Vries, to change the character of the museum. In 1948, for instance, the Mauritshuis loaned all its Italian and Spanish works to the Rijksmuseum in Amsterdam (see pp. 71–72). Various top pieces left the museum at this time, including two fifteenth-century portraits by Piero di Cosimo which now play a key role in the Rijksmuseum's revised presentation. *Salome with the Head of John the Baptist* (1524) by Jacob Cornelisz van Oostsanen – inventory number 1 in the Mauritshuis – also enhances the Rijksmuseum's collection, in this case of early Netherlandish

painting. In exchange for these works the Rijksmuseum loaned the Mauritshuis a number of fifteenth and sixteenth-century pictures, such as the *Forest Landscape* by Gerard David, and paintings by seventeenth-century Flemish masters, including Adriaen Brouwer and Jacob Jordaens. From this point onwards the Mauritshuis restricted its collection to Netherlandish and German painting from the fifteenth and sixteenth centuries, and seventeenth and eighteenth-century paintings from the Northern and Southern Netherlands.

In the run-up to the building project the museum conducted an assessment of all its works in storage, with a view to establishing whether these included objects that could be loaned on a permanent basis to other museums. The curators played an essential role in this process; after all, the ins and outs of a collection are best known to those who have lived with and researched it for some time. This assessment of the collection in storage produced concrete results. For example, eight paintings, mostly Biblical scenes, were transferred to Museum Catharijneconvent in Utrecht on long-term loan (see p. 77). This group includes Leendert van

op zaal, samen met andere schilderijen die het Mauritshuis al eerder afstond. Ook in enkele buitenlandse musea kunnen bezoekers langdurige bruiklenen van het Mauritshuis tegenkomen, zoals een historiestuk door Arent de Gelder in de National Gallery in Londen. Met dit laatste museum heeft het Mauritshuis een uitwisselingsprogramma. Als ‘tegenbruikleen’ ontving het Mauritshuis een prachtig landschap met vee van Aelbert Cuyp, een kunstenaar die onvoldoende is vertegenwoordigd in Den Haag. Een aantal Mauritshuis-schilderijen, die niet in aanmerking komen voor een museale bestemming, is in 2013 overgedragen aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, om te worden geplaatst in overheidsgebouwen (zie pp. 78-79). De heropening biedt een mooie gelegenheid om opnieuw na te denken over het toekomstige gebruik van de collectie en te zoeken naar mogelijkheden om zoveel mogelijk werken uit de rijke verzameling van het Mauritshuis in Den Haag of elders aan het publiek te tonen (zie verder Q. Buvelot, ‘Depotstuk of topstuk: Over het Mauritshuis en collectiemobiliteit’, *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 23 (2013), nr. 2, pp. 5-8).

der Cooghen’s imposing painting *Doubting Thomas*. They are now on display in Utrecht, together with other paintings previously transferred there by the Mauritshuis. Visitors to several foreign museums may also encounter long-term loans from the Mauritshuis, such as a history painting by Arent de Gelder in the National Gallery in London. The Mauritshuis has established an exchange programme with the National Gallery, which offered the ‘reciprocal loan’ of a magnificent landscape with livestock by Aelbert Cuyp, an artist insufficiently represented in The Hague. A number of Mauritshuis paintings considered ineligible for loan to other museums were transferred in 2013 to the Cultural Heritage Agency of the Netherlands, for display in government buildings (see pp. 78-79). The reopening of the Mauritshuis has provided a fine opportunity to reconsider the function of the collection in the future and to seek further opportunities to display as many works as possible from the museum’s rich collection to the public, either in The Hague or elsewhere (see further Q. Buvelot, ‘Depotstuk of topstuk: Over het Mauritshuis en collectiemobiliteit’, *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 23 (2013), no. 2, pp. 5-8).

◀ Jacob Cornelisz van Oostsanen
Salomé met het hoofd van Johannes de Doper, 1524
Paneel, 71,8 × 53,6 cm
Bruikleen van het Mauritshuis aan het Rijksmuseum Amsterdam
Inv. 1 (SK-C-1349)

◀ Jacob Cornelisz van Oostsanen
Salome with the Head of John the Baptist, 1524
Panel, 71.8 × 53.6 cm
On loan from the Mauritshuis at the Rijksmuseum Amsterdam
Inv. 1 (SK-C-1349)

Caravaggio in de Galerij

In het najaar werd een schilderij van de befaamde Italiaanse schilder Caravaggio, *Jongen gebeten door een hagedis* uit de National Gallery te Londen, gedurende acht weken tentoongesteld in de Galerij Prins Willem V. Het ging om een presentatie rond één schilderij die past in een voor 2013–2016 geplande reeks in de Galerij. Hierbij worden internationale topstukken gepresenteerd van toonaangevende kunstenaars als Caravaggio, Titiaan en Velázquez die in Nederlandse museumcollecties bijna volledig ontbreken.

Caravaggio is beroemd om zijn dramatische voorstellingen, die de kijker onmiddellijk aanspreken door de combinatie van actie, emotie en een sterk licht-donkercontrast. In het schilderij uit Londen komen al die dingen samen. Caravaggio's schilderijen hebben een grote invloed uitgeoefend. Om dit te laten zien werden twee caravaggistische schilderijen uit het Mauritshuis – van Gerrit van Honthorst en Peter Paul Rubens – tijdelijk in de Galerij opgehangen (zie verder A. van Suchtelen in *Mauritshuis in focus* 26 (2013), nr. 2, pp. 6–13, 15–20). De opzet om met deze najaarspresentaties meer bezoek naar de Galerij te trekken is een succes gebleken.

Caravaggio in the Gallery

In the autumn a painting by the renowned Italian painter Caravaggio was exhibited in the Prince William V Gallery. It was the *Boy Bitten by a Lizard* from the National Gallery in London. The presentation of a single, significant work is part of a series planned for 2013–2016 in the Gallery, featuring pioneering artists such as Caravaggio, Titian and Velázquez, whose work is largely absent from museum collections in the Netherlands.

Caravaggio is renowned for his dramatic scenes, that combine action, emotion and strong light and dark contrasts, which instantly appeal to viewers. All these elements converge in the London picture. Caravaggio's paintings have exerted a significant influence on other artists. This was demonstrated in the Gallery presentation by the temporary display of two Caravaggesque paintings from the Mauritshuis by Gerrit van Honthorst and Peter Paul Rubens (see further A. van Suchtelen in *Mauritshuis in focus* 26 (2013), no. 2, pp. 6–13, 15–20). Introducing autumn presentations to attract more visitors to the Gallery was successful.

Paul Bril

1553/54–1626

Berglandschap met de heilige Hiëronymus

1592

Koper, 26 × 33 cm

Verworven met steun van de BankGiro Loterij, de Vereniging Rembrandt – mede dankzij haar A.M. Roeters van Lennep Fonds – en de heer H.B. van der Ven, 2013

Inv. 1204

Berglandschap met de heilige Hiëronymus is minutieus geschilderd op koper. Deze gladde drager is heel geschikt voor de fijne details waarmee het kleurrijke landschap gevuld is. Aan de achterzijde van de koperplaat zijn de initialen 'PB' en het jaartal '1592' ingekrast. Vermoedelijk is dit berglandschap Brils eerste zelfstandige ezelschilderij. Ook behoort het tot de vroegst bekende landschappen die op een koperplaat zijn geschilderd.

Berglandschap met de heilige Hiëronymus is een samenvatting van de ontwikkeling die de landschapsschilderkunst in de 16de eeuw had doorgemaakt. In de 15de eeuw bleef de weergave van het landschap meestal beperkt tot de achtergrond van religieuze voorstellingen. Gedurende de 16de eeuw maakten steeds meer schilders het landschap tot hoofdonderwerp. Vaak werd gekozen voor een hoog gezichtspunt om zoveel mogelijk elementen te kunnen samenbrengen in deze 'wereldlandschappen'. Op dit weidse fantasielandschap met bergen en een rivierdal weiden herders hun schapen, terwijl een karavaan met kamelen over de brug trekt. Links is te zien hoe de heilige Hiëronymus zich uit de wereld heeft teruggetrokken om boete te doen, vergezeld door een leeuw, zijn trouwe metgezel.

Door de verfijnde schildertechniek, de aantrekkelijke compositie, het intieme karakter en de goede bewaringstoestand past dit schilderij uitstekend in de collectie van het Mauritshuis. Met de verwerving van het schilderij is Brils schilderkunst voor het eerst optimaal vertegenwoordigd in de Collectie Nederland (zie verder A. van Suchtelen in *Mauritshuis in focus* 26 (2013), nr. 2, pp. 22–28).

Paul Bril

1553/54–1626

Mountainous Landscape with St Jerome

1592

Copper, 26 × 33 cm

Acquired with funding from the BankGiro Loterij, the Rembrandt Association – in part through its A.M. Roeters van Lennep Fund – and a private individual, Mr H.B. van der Ven, 2013

Inv. 1204

Mountainous Landscape with St Jerome is meticulously painted on copper, a smooth surface that is eminently suited to the execution of the fine details that fill this colourful landscape. The initials 'PB' and the year '1592' are incised into the back of the copper plate. This small landscape is thought to be Bril's first independent easel painting and is also one of the earliest known landscapes painted on a copper plate.

Mountainous Landscape with St Jerome exemplifies the development of landscape painting in the sixteenth century. During the fifteenth century representations of landscapes had generally been confined to the background of religious scenes. In the sixteenth century increasing numbers of painters made landscapes a subject in its own right. They often chose a high vantage point, which allowed them to paint 'world landscapes' that combined the greatest possible number of elements. In Bril's imaginary panoramic landscape with mountains and a river valley, shepherds tend their sheep, while camels cross the bridge. To the left is the figure of St Jerome, who has withdrawn from the world to do penance, attended by a lion, his faithful companion.

This painting fits superbly into the Mauritshuis collection, due to its sophisticated painting technique, attractive composition, intimate character and fine state of preservation. The acquisition of the picture means that Bril's artistry as a painter is now properly represented for the first time in the Dutch national art collection (see further A. van Suchtelen in *Mauritshuis in focus* 26 (2013), no. 2, pp. 22–28).

Supporters van het Mauritshuis

Boudewijn Koopmans *Hoofd Development*

Het Mauritshuis weet zich gesteund door een brede schare supporters. In 2013 is deze groep breder en groter geworden. De museumdirectie, de afdeling Development en de vier steunstichtingen dragen met verve het belang van het museum en zijn projecten uit. Hierdoor voelen steeds meer fondsen, bedrijven en particulieren zich aangetrokken tot de missie van het Mauritshuis.

BankGiro Loterij

De BankGiro Loterij, de cultuurloterij van Nederland, heeft dit jaar toegezegd haar steun aan het Mauritshuis voor een periode van vijf jaar te verlengen. In deze overeenkomst zijn ook het Van Gogh Museum, het Rijksmuseum Amsterdam en het Kröller-Müller Museum betrokken. Sinds 1998 hebben de vier musea gezamenlijk bijna 100 miljoen euro ontvangen van de BankGiro Loterij. In de periode 2014–2018 zullen wij en onze drie collegamusea wederom worden gesteund met een forse jaarlijkse bijdrage voor aankopen en het toegankelijk maken van de collectie.

Vermogensfondsen

Naast de vermogensfondsen die al eerder een bijdrage toezegden aan *Mauritshuis bouwt aan de toekomst*, ontvingen wij dit jaar van het Prins Bernhard Cultuurfonds een positief bericht. Met steun van dit fonds zal de aanschaf van de audiovisuele apparatuur in de Nassauzaal bekostigd worden. Naast bijdragen voor het bouwproject wordt nu al financiering gezocht voor tentoonstellingen na 2014. Stichting Ammodo verklaarde

Mauritshuis Supporters

Boudewijn Koopmans *Head of Development*

The Mauritshuis enjoys the backing of a great number of supporters; a group which expanded in 2013. The museum's directors, the Development department and four friends foundations are passionate about communicating the importance of the museum and its projects. Their enthusiasm has inspired an increased number of foundations, companies and private donors to be attracted by the Mauritshuis' mission.

BankGiro Loterij

The BankGiro Loterij, the cultural lottery of the Netherlands, pledged to extend its funding of the Mauritshuis for a period of five years. This pledge also encompassed the Van Gogh Museum, the Rijksmuseum Amsterdam and the Kröller-Müller Museum. Since 1998 the four museums have jointly received almost 100 million euros from the BankGiro Loterij. In the period 2014–2018 we, and our three museum colleagues, will once again receive the support of a substantial annual sum, intended to fund acquisitions and increase the collection's accessibility.

Foundations

The Prins Bernhard Cultuurfonds joined other foundations this year in contributing to *Mauritshuis Building for the Future*. The new pledge will be used to finance the purchase of audiovisual equipment for the Nassau Room. Funding is already being sought for exhibitions after 2014, as well as further financing for the building project. The Ammodo Foundation stated its intention to

zich bereid een substantiële bijdrage te leveren aan de tentoonstelling van hoogtepunten uit The Frick Collection die in het voorjaar van 2015 te zien zal zijn.

Steunstichtingen

Het Mauritshuis prijst zich gelukkig met zijn vier steunstichtingen. De genereuze steun van de Stichting de Johan Maurits Compagnie (JMC) is al eerder in dit verslag aan de orde gekomen. Naast dit 'endowment fund' is de Stichting Vrienden van het Mauritshuis een belangrijke steunpilaar. Deze stichting heeft als doelstelling het steunen van aankopen en tentoonstellingen. Dit jaar is een grote donatie toegezegd voor *Mauritshuis: Het gebouw*, de openingstentoonstelling van het gerenoveerde en uitgebreide museum. Ook de sociale component van het vriendenlidmaatschap kreeg veel aandacht. Dit jaar zijn de vriendenlezingen en de excursies net als voorgaande jaren goed bezocht. En ook het jaarlijkse Donateursdiner, ditmaal in Museum Prinsenhof in Delft, wekte groot enthousiasme. Inmiddels zijn de voorbereidingen getroffen voor een herschikking van de verschillende vriendschapsvormen, waar-

onder een nieuw 'niveau' van € 500 per jaar. Dit zal naar verwachting leiden tot een hernieuwde groei van het aantal leden in 2014.

In de Verenigde Staten wisten de American Friends of the Mauritshuis (AFM) te profiteren van het succes van de reizende tentoonstelling. Besloten evenementen in de Transamerica Tower in San Francisco (dankzij AEGON) en The Frick Collection in New York (dankzij Sotheby's, Alphadyne Asset Management, Rabobank New York Branch en vele particuliere gevers) hebben bijgedragen aan een groei van het aantal leden en de inkomsten. Mede hierdoor is het voor de AFM mogelijk gebleken een ongekend hoog bedrag van \$ 100.000 toe te zeggen voor de nieuwe belichting van de schilderijen van het Mauritshuis.

De Dutch Masters Foundation (DMF), het samenwerkingsverband met het Nederlands Danstheater en het Koninklijk Concertgebouworkest, blijft groeien. De Londense 'charity' telde in 2013 38 particuliere leden en twee zakelijke partners. Mede door een zeer succesvol 'annual dinner' op 4 november was de donatie vanuit de DMF twee keer zo hoog als de jaren daarvoor.

make a substantial donation to the exhibition of highlights from The Frick Collection, planned for spring 2015.

Friends Organisations

The Mauritshuis is fortunate to enjoy the backing of four friends organisations. The generous financing provided by the endowment fund administered by the Johan Maurits Compagnie Foundation is highlighted elsewhere in this report. A further important source of funding is provided by the Friends of the Mauritshuis Foundation, which has as its mission to support acquisitions and exhibitions. This year the Foundation pledged a major donation for *Mauritshuis: The Building*, the exhibition with which the museum will reopen. The Foundation also focused on the social side to being a Friend. As in previous years, lectures and excursions for Friends proved highly popular. The annual Donors' Dinner, held on this occasion in Museum Prinsenhof in Delft, inspired similar enthusiasm. Preparations are already underway to restructure membership levels, to include a new one of € 500 per year. This adjustment is expected

to encourage more members to join in 2014.

In the United States the American Friends of the Mauritshuis (AFM) benefited from the success of the international tour. Private events in the Transamerica Tower in San Francisco (sponsored by AEGON) and The Frick Collection in New York (sponsored by Sotheby's, Alphadyne Asset Management, Rabobank New York Branch and many individual donors) contributed to an increase in the number of members and revenue. This increase played a key role in enabling the AFM to pledge the unprecedented sum of \$ 100,000 to help fund new lighting of the paintings in the Mauritshuis.

The Dutch Masters Foundation (DMF), the London-based charity which focuses on supporting the Mauritshuis, the Nederlands Dans Theater and the Royal Concertgebouw Orchestra, continued to grow. In 2013 the charity had 38 individual benefactors and two corporate partners. An extremely successful annual dinner held on 4 November helped to double the DMF's grant to the Mauritshuis in comparison with previous years.

Confrérie Pictura

Voor bedrijven was 2013 het jaar van de start van de Confrérie Pictura. Dit is een (inter)nationaal platform van bedrijven die zich verbonden voelen met de missie van het museum. Het Mauritshuis biedt de leden van de Confrérie bijzondere netwerkbijeenkomsten, de mogelijkheid om eigen relaties mee te nemen en toegang tot speciale publieksactiviteiten. Eind 2013 waren toezeggingen ontvangen van de volgende bedrijven: ABN AMRO Bank, AEGON, Aon, BMW Nederland, Damen Shipyards, Deloitte, Siemens, Unilever en Royal Dutch Shell – de laatste vanuit zijn hoedanigheid als ‘founder’ van de nieuwe Royal Dutch Shell Vleugel. Vanaf de heropening van het Mauritshuis zal met de steun van deze bedrijven een nieuw *lifelong learning* programma aangeboden worden.

Fonds op Naam programma

In het najaar is het nieuwe Fonds op Naam programma gelanceerd. Dit programma geeft particulieren de mogelijkheid om een zelf gekozen naam te geven aan een schenking. Vanaf een bedrag van € 50.000 kan een Fonds op Naam worden ingesteld.

Diner Confrérie Pictura in het Gemeentemuseum, 2013.

Confrérie Pictura

The Confrérie Pictura, a national and international platform for companies who wish to support the Mauritshuis' mission, was launched in 2013. The Mauritshuis offers special network meetings for members, opportunities to bring associates to the museum and admission to specific public activities. By the end of 2013 the museum had received pledges from the following companies: ABN AMRO Bank, AEGON, Aon, BMW Nederland, Damen Shipyards, Deloitte, Siemens, Unilever and Royal Dutch Shell – the latter in its capacity as ‘founder’ of the new Royal Dutch Shell Wing. Once the Mauritshuis reopens funding from these companies will help to finance the establishment of a new ‘lifelong learning’ programme.

Named Grants

A new programme for individuals who wish to name a grant was launched in the autumn. This programme allows private benefactors to make a donation under a name they choose themselves. A Named Grant can be arranged for gifts of € 50,000 and above.

Confrérie Pictura Dinner in the Gemeentemuseum, 2013

Shell en het Mauritshuis, *Partners in Science*

Van 25 juni tot en met 13 september 2013 werd het schelpenpad langs de Lange Vijverberg in Den Haag opgesierd met twintig levensgrote foto's die een beeld gaven van de samenwerking tussen het Mauritshuis en Royal Dutch Shell. Deze foto-tentoonstelling in de open lucht kreeg de titel *Innovatie uit de doeken*. Daarmee werd verwezen naar het gezamenlijk uitgevoerde onderzoek van schilderijen van Jan Steen (1626–1670) en Giovanni Antonio Pellegrini (1675–1741) uit de collectie van het Mauritshuis (voor meer details, zie pp. 45–47). Naast dit onderzoek en de restauratie van deze schilderijen was ook het bouwproject van het Mauritshuis onderwerp van de expositie. Beide onderwerpen

zijn aan elkaar te relateren, omdat Shell niet alleen hoofdsponsor is van de uitbreiding van het Mauritshuis, maar ook participeert in technisch onderzoek van schilderijen uit de museumcollectie. Vanaf 2012 hebben onderzoekers uit het Shell Technology Centre Amsterdam (STCA) samen met collega-onderzoekers van het Mauritshuis analyses uitgevoerd van verfmonsters van schilderijen uit het Mauritshuis. De samenwerking die beide partijen zijn aangegaan, kreeg de titel *Partners in Science*.

Het gezamenlijk uitgevoerde onderzoek heeft zijn vruchten inmiddels afgeworpen. Tijdens het verwijderen van de verkleurde vernis van Pellegrini's schilderijen die in de wanden en plafonds van de Gouden Zaal opgenomen zijn, kwam een grijs waas op het oppervlak van de schilderijen tevoorschijn. Om inzicht te krijgen in de aard en samenstelling van dit waas zijn diverse verfmonsters in het laboratorium van Shell onderzocht met geavanceerde onderzoekstechnieken als DTMS, SEM-EDX en FTIR-ATR. Zonder Shell had dit grijze waas niet op deze wijze onderzocht kunnen worden. Toen de samenstelling van de laag duidelijk was geworden, werd een gel ontwikkeld

from the collection. Since 2012 researchers from the Shell Technology Centre Amsterdam (STCA) and their Mauritshuis colleagues have studied paint samples from pictures in the museum's collection. This collaboration is called *Partners in Science*.

Joint research conducted by the Mauritshuis and Shell has already borne fruit. During removal of discoloured varnish on the Pellegrini paintings incorporated in the walls and ceilings of the Golden Room, a gray film appeared on the surface of the paintings. Various paint samples were studied in Shell's lab using advanced techniques such as DTMS, SEM-EDX and FTIR-ATR to gain an understanding of the nature and composition of this film. Without Shell's collaboration it would not have been possible to investigate the gray film in this way. Once the composition of the layer had been identified, researchers developed a gel that allowed the film to be removed safely and responsibly, and revealed the pictures' original colours. The Pellegrini paintings have undergone a genuine metamorphosis as a result of this intervention (see H. Fuhri Sneathlage and C. Pottasch in *Mauritshuis in focus* 27 (2014), no. 1, pp. 23–28).

Shell and the Mauritshuis, *Partners in Science*

From 25 June to 13 September 2013 twenty life-size photos illustrating the partnership between the Mauritshuis and Royal Dutch Shell were installed along the Lange Vijverberg in The Hague. This open-air exhibition was entitled *Unveiling Innovation*. Some of the photos focused on the joint research into paintings by Jan Steen (1626–1670) and Giovanni Antonio Pellegrini (1675–1741) from the Mauritshuis collection and the restoration of these works (for more details, see pp. 45–47); others portrayed the Mauritshuis building project. The two subjects are related because Shell is both the chief sponsor of the Mauritshuis expansion and the museum's partner in the technical examination of paintings

waarmee de laag op veilige en verantwoorde wijze kon worden verwijderd en de oorspronkelijke kleuren van de schilderijen weer zichtbaar werden. De voorstellingen hebben hierdoor een ware metamorfose ondergaan (zie H. Fuhri Snethlage en C. Pottasch in *Mauritshuis in focus* 27 (2014), nr. 1, pp. 23-28).

Restauratoren van het Mauritshuis aan het werk in het laboratorium van Shell

Resultaat van de vernisafname

De Gouden Zaal met de ingebouwde Pellegrini's

De openlucht-tentoonstelling *Innovatie uit de doeken*

Mauritshuis Conservators working at Shell's research centre

Result of the varnish removal

The Golden Room with the Pellegrini paintings

The open-air exhibition *Unveiling Innovation*

Trofeeënlijsten

Drie originele trofeeënlijsten uit de collectie van het Mauritshuis, behorend bij Ferdinand Bols portretten van Michiel en Engel de Ruyter en Jan Mijtens' portret van Wolfert van Brederode, zijn in 2013 onderzocht en behandeld door twee externe lijstenrestauratoren, Renzo Meurs en Eric Bernhard. Dit gebeurde onder supervisie van de hoofdrestaurator van het Mauritshuis, Petria Noble. De behandeling werd mogelijk gemaakt door de Stichting de Johan Maurits Compagnie.

Alvorens tot behandeling over te gaan, werd een vooronderzoek gestart om de huidige conditie in beeld te brengen en het oorspronkelijke uiterlijk vast te stellen. Hieruit bleek dat een volledige restauratie, waarbij de originele afwerking zou worden blootgelegd, een te onzekere en langdurige ingreep zou zijn. Bovendien was de kans groot dat nog maar zeer weinig van de oorspronkelijke vergulding was overgebleven. De behandeling is uitgevoerd om de conditie van de lijsten te

verbeteren, verdere schade te voorkomen en hun oorspronkelijke aanzien te benaderen, zonder verwijdering van de later aangebrachte verguldingslagen.

Door houtdeterminatie kon worden vastgesteld dat de lijsten van lindenhout zijn gemaakt. Röntgenonderzoek gaf inzicht in de constructie en de huidige toestand van de lijsten. Hierbij kwam zowel op de lijst van Engel de Ruyter als op die van Wolfert van Brederode een bijzonder decoratiepatroon aan het licht. Vervolgens is met behulp van dwarsdoorsnede-onderzoek vastgesteld welke verschillende lagen in het verleden zijn aangebracht. De oorspronkelijke opbouw van de vergulding op de lijsten van Michiel en Engel de Ruyter bleek te bestaan uit een dikke transparante lijmlaag die op het lindenhout is aangebracht, met daarop een dunne okerkleurige verflaag en vervolgens het bladgoud van het eerste afwerkstadium. De laagopbouw tot aan de oorspronkelijke vergulding op de lijst van Wolfert van Brederode bestaat daarentegen uit een gebruikelijkere krijt-lijmgrondering. Een andere belangrijke vondst was dat het familiewapen op de lijst van Engel de Ruyter oorspronkelijk

Trophy Frames

Two external frame conservators, Renzo Meurs and Eric Bernhard, examined and treated three original trophy frames in the Mauritshuis collection in 2013. The frames are for Ferdinand Bol's portraits of Michiel and Engel de Ruyter and Jan Mijtens' portrait of Wolfert van Brederode. Chief Conservator Petria Noble supervised the frame restorers. The treatment was funded by the Johan Maurits Compagnie Foundation.

Prior to treatment the conservators conducted a preliminary examination of the frames to ascertain their present condition and original appearance. This revealed that a complete restoration aimed at exposing the original finish would be too lengthy and too uncertain in its outcome. Moreover, there was only a slim chance that the original gilding had survived. Treatment was therefore intended to improve the conditions of the frames, preventing further damage and approaching their original appearance without removing later layers of gilding.

Close study of the wood established that the frames were made of limewood. X-rays shed light on the frames' construction and present condition, and further disclosed an unusual decorative pattern on both the Engel de Ruyter and Wolfert van Brederode frames. Cross-section examination identified decorative layers applied in the past. The original gilding on the Michiel and Engel de Ruyter frames was found to comprise a thick, transparent layer of glue, followed by a thin, ochre-coloured layer of paint topped by the gold-leaf from their initial finish. The layers beneath the original gilding on the Wolfert van Brederode frame, however, consisted of a more standard chalk/glue ground. Another important finding was that the coat of arms on the Engel de Ruyter frame had originally been gilded: the red and blue details were later additions.

In the first instance treatment of the three frames consisted of conserving their present finish before cleaning. The frame for the portrait of Michiel de Ruyter had an odd black patina, applied at some point in the past to lend new gilding an 'antique' appearance. The metal plates showing

was verguld; de rode en blauwe vlakken zijn later toegevoegd.

De behandeling van de drie lijsten bestond in eerste instantie uit het conserveren van de huidige afwerkstadia. Daarna zijn de lijsten gereinigd. Met name op de lijst van Michiel de Ruyter was een onnatuurlijk ogend, zwart patina aanwezig, op een onbekend moment aangebracht om de toenmalig nieuwe verguldung een 'antiek' uiterlijk te geven. Verder zijn de metalen naam- en jaartallenbordjes verplaatst naar de achterzijde van de lijsten. De constructie van de lijst van Michiel de Ruyter werd verstevigd door aan de achterzijde metalen hoeksteunen te plaatsen.

Om het oorspronkelijke aanzien van de lijsten te herstellen, werd besloten de verloren gegane onderdelen te reconstrueren. Hiervoor werd beeldsnijder Anna Stringer ingeschakeld. Zij maakte gebruik van de historische foto's en oude afbeeldingen die zijn verzameld tijdens het kunst-historisch onderzoek dat parallel aan het technisch onderzoek werd uitgevoerd. Stringer reconstrueerde onder andere het helmteken van het wapen op de lijst van Wolfert van Brederode, het zwaard in de

hand van het ruitertje bovenop de lijst van Michiel de Ruyter en een klein deel van de trommel links-onder op de lijst van Engel de Ruyter. De overschildering van het familiewapen op deze laatste lijst werd aan het oog onttrokken door een nieuwe verguldingslaag om het oorspronkelijke uiterlijk van de lijst meer te benaderen.

Na de behandeling is de uitstraling van de drie trofeeënlijsten rustiger geworden en het oorspronkelijke uiterlijk dichter benaderd. Ook tussen de lijsten onderling bestaat nu meer eenheid. Bovendien is gedurende dit project veel meer bekend geworden over de vervaardiging van de lijsten (zie verder A. Lenders in *Mauritshuis in focus* 27 (2014), nr. 1, pp. 14–21).

► Ferdinand Bol
Portret van Michiel de Ruyter in
zijn trofeeënlijst, 1667
Doek, 157 × 135 cm
Inv. 585

title and date were transferred to the back of the frames. The structure of the Michiel de Ruyter frame was strengthened by the addition of metal corner supports on the back.

In order to restore the original appearance of the frames as far as possible, missing elements were reconstructed by wood carver Anna Stringer. She used historical photos and old images found through art historical research conducted in parallel with the technical examination. This aided the reconstruction of elements such as the griffin above the coat of arms on the Wolfert van Brederode frame, the sword held by the little horse-man atop the Michiel de Ruyter frame and a small portion of the drum lower left on the Engel de Ruyter frame. The overpainting of the coat of arms on the Engel de Ruyter frame was concealed by a layer of gilding that was more in keeping with the original finish.

After treatment the three trophy frames look less fussy and closer to their original appearance. They also present a more unified whole. The project taught us a great deal about how these frames were made (see further A. Lenders in *Mauritshuis in focus* 27 (2014), no. 1, pp. 14–21).

► Ferdinand Bol
Portrait of Michiel de Ruyter
in its trophy frame, 1667
Canvas, 157 × 135 cm
Inv. 585

Jaarverslag 2013

Aanwinsten	42
Tentoonstellingen	43
Onderzoek en collectiebeheer	44
Marketing	51
Educatie	53
Development	55
Personeel en organisatie	59
Bruikleenverkeer	62
Verkort financieel verslag	80

41

Annual Report 2013

Acquisitions	42
Exhibitions	43
Research and Collection Management	44
Marketing	51
Education	53
Development	55
Human Resources	59
Loans	62
Summary Financial Report	80

Aanwinsten

De collectie Hollandse schilderijen uit de Gouden Eeuw in het Mauritshuis geldt als een van de belangrijkste ter wereld. Bij de uitbreiding van de collectie richt het museum zich vooral op de invulling van lacunes. Er wordt niet naar volledigheid gestreefd, maar naar de verwerving van representatieve en karakteristieke schilderijen van meesters die van belang zijn geweest voor de Hollandse en Vlaamse schilderkunst van de 15de, 16de en 17de eeuw. Gelet op de beperkte expositieruimte en de hoge kwaliteit van de reeds aanwezige schilderijen geldt ook een selectief beleid ten aanzien van schenkingen en legaten. In het verslagjaar slaagde het museum erin het volgende schilderij te verwerven in de kunsthandel:

Paul Bril

Berglandschap met de heilige Hiëronymus, 1592

Zie pp. 30-31.

Tevens werd een modern kunstwerk verworven, een film, die is gebaseerd op het stilleven van Ambrosius Bosschaert in het Mauritshuis. In de loop van 2014 kan de film in het museum worden bekeken:

Rob & Nick Carter

Transforming Still Life Painting, 2009-2012

Film van drie uur in lijst (editie van 12), 58 × 71 cm

Schenking van de kunstenaars en de Fine Art Society, Londen, 2013

Inv. 1208

Acquisitions

The collection of Dutch Golden Age paintings in the Mauritshuis is regarded as one of the most important in the world. For new acquisitions the museum aims to close gaps, and to add representative and characteristic pictures by significant masters in Dutch and Flemish painting from the fifteenth, sixteenth and seventeenth centuries, but does not strive for completeness. Given its limited exhibition space and the high quality of the paintings already in its collection, the Mauritshuis implements a highly selective policy with regard to gifts and bequests. In the year under review the museum acquired the following painting through the art trade:

Paul Bril

Mountainous Landscape with St Jerome, 1592

See pp. 30-31.

The museum was also given a piece of modern art: a film based on the Ambrosius Bosschaert still life in the Mauritshuis. This film will be shown in the museum in the near future.

Rob & Nick Carter

Transforming Still Life Painting, 2009-2012

Three-hour film in frame (edition of 12), 58 × 71 cm

Gift of the artists and the Fine Art Society, London, 2013

Inv. 1208

Tentoonstellingen

Meesters uit het Mauritshuis Gemeentemuseum Den Haag

tot 5 mei 2014

Meer dan 120 schilderijen en vier beelden uit de collectie van het Mauritshuis waren gedurende het hele kalenderjaar te zien in een aparte vleugel van het Gemeentemuseum Den Haag. Hieronder bevonden zich topstukken als Vermeers *Gezicht op Delft*, Potters *Stier* en Rembrandts *Anatomische les*. Bij deze presentatie verscheen een door de Stichting Vrienden van het Mauritshuis uitgegeven bezoekersgids, in het Nederlands en in het Engels.

Innovatie uit de doeken Openlucht tentoonstelling bij het Mauritshuis

25 juni – 13 september 2013

Zie pp. 36–37.

Caravaggio in de Galerij Galerij Prins Willem V

11 oktober – 8 december

Zie pp. 28–29.

Girl with a Pearl Earring: Dutch Paintings from the Mauritshuis San Francisco, de Young Museum

26 januari – 2 juni 2013

Atlanta, High Museum of Art

22 juni – 29 september 2013

Zie pp. 22–23.

Vermeer, Rembrandt, and Hals: Masterpieces of Dutch Painting from the Mauritshuis The Frick Collection, New York

22 oktober 2013 – 21 januari 2014

Zie pp. 22–23.

Exhibitions

Masters from the Mauritshuis Gemeentemuseum Den Haag

until 5 May 2014

More than 120 paintings and four sculptures from the Mauritshuis collection were displayed throughout the year under review in a wing of the Gemeentemuseum Den Haag. They included masterpieces such as Vermeer's *View of Delft*, Potter's *Bull* and Rembrandt's *Anatomy Lesson*. The presentation was accompanied by a visitors' guide in Dutch and English, published by the Friends of the Mauritshuis.

Unveiling Innovation Open-air exhibition outside the Mauritshuis

25 June – 13 September 2013

See pp. 36–37.

Caravaggio in the Gallery Prince William V Gallery

11 October – 8 December

See pp. 28–29.

Girl with a Pearl Earring: Dutch Paintings from the Mauritshuis

San Francisco, de Young Museum

26 January – 2 June 2013

Atlanta, High Museum of Art

22 June – 29 September 2013

See pp. 22–23.

Vermeer, Rembrandt, and Hals: Masterpieces of Dutch Painting from the Mauritshuis The Frick Collection, New York

22 October 2013 – 21 January 2014

See pp. 22–23.

Onderzoek en collectiebeheer

Onderzoek voor toekomstige tentoonstellingen

In het verslagjaar is een tentoonstellingsprogramma samengesteld voor na de heropening van het museum. Tevens zijn voorbereidingen getroffen voor de openings-tentoonstelling, *Mauritshuis: Het gebouw*, en voor de tentoonstelling van hoogtepunten uit The Frick Collection (2015).

Frits Duparc Prijs

Op 7 maart 2013 is de tweede Frits Duparc Prijs uitgereikt aan kunsthistoricus Jasper Hillegers voor zijn scriptie over de 17de-eeuwse Amsterdamse schilder David Colijns. Deze stimuleringsprijs voor jonge kunsthistorici – een geldbedrag van € 2.500 – werd in het leven geroepen door de medewerkers van het Mauritshuis, als cadeau voor Frits Duparc bij zijn afscheid als directeur van het museum in 2008. De tweejaarlijkse prijs wordt uitgereikt aan een student van een Nederlandse universiteit voor de beste masterscriptie op het gebied van de beeldende kunst in de Nederlanden tussen 1400 en 1800.

Collectie Registratie Systeem

Het Adlib Collectie Registratie Systeem heeft ook in 2013 zijn nut bewezen bij het registreren van de verplaatsing van collectiestukken. De records zijn in het verslagjaar aangevuld met andere data, zoals de volledige registratie van de lege lijsten en de administratie van langdurige bruiklenen (zie voor een overzicht daarvan pp. 71–78). Ook zijn vele titels herzien, in zowel het Nederlands als het Engels. In het kader van het Beeldbank-project, waarvoor vele schilderijen opnieuw zijn gefotografeerd door Margareta Svensson, is een enorme hoeveelheid beeldmateriaal van hoge kwaliteit toegevoegd aan het systeem.

Bestandscatalogus genrestukken

Het onderzoeken en ontsluiten van de eigen collectie schilderijen behoort tot de kerntaken van het Mauritshuis. Na de publicatie van de bestandscatalogi van de historiestukken (1993) en de portretten (2004) is inmiddels gestart met het onderzoek voor de volgende deelcatalogus over de genrestukken. Dit kunsthistorische en technische onderzoek is in het verslagjaar voortgezet, evenals het gezamenlijke onderzoeksproject van het Mauritshuis en Shell, waarbij technisch onderzoek wordt verricht naar het oeuvre van Jan Steen (zie p. 36).

Research and Collection Management

Research for Future Exhibitions

During the year under review the museum compiled a programme of exhibitions for the period after its reopening. Preparations were also made for the opening exhibition, *Mauritshuis: The Building*, and for the exhibition of highlights from The Frick Collection (2015).

Frits Duparc Prize

On 7 March 2013 the second Frits Duparc Prize was awarded to art historian Jasper Hillegers for his thesis on the seventeenth-century Amsterdam painter David Colijns. This prize, intended to encourage young art historians, grants the sum of € 2,500. It was initiated by the staff of the Mauritshuis as a gift to Frits Duparc when he retired as director of the museum in 2008. The biennial prize is awarded to a student from a Dutch university for the best Master's thesis in the field of the visual arts in the Netherlands in the period between 1400 and 1800.

Collection Registration System

The Adlib Collection Registration System once again

proved its worth in registering the relocation of collection pieces. Records were supplemented with additional data, such as full registration of empty frames and the administration of long-term loans (for a summary of these see pp. 71–78). Many titles were also reviewed, both in Dutch and English. A large number of high-quality visual material was added to the system, as a part of the Image Bank Project. Margareta Svensson took new photographs of many paintings.

Collection Catalogue of Genre Paintings

One of the core tasks of the Mauritshuis is to research its own collection of paintings and make these accessible. After the publication of collection catalogues for the history paintings (1993) and portraits (2004), research is being conducted for the next catalogue about genre paintings. Preparatory art historical and technical research continued during the year under review, as did the ongoing project of technical research into the oeuvre of Jan Steen, jointly conducted by the Mauritshuis and Shell (see p. 36).

Research for the collection catalogue conducted by Sabrina Meloni and freelance restorer Esther van Duijn included a technical examination of the following genre

Ten behoeve van de bestandscatalogus werden de volgende genrestukken door Sabrina Meloni en freelance restaurator Esther van Duijn materiaaltechnisch onderzocht door middel van het microscopisch bestuderen van het verfoppervlak in combinatie met röntgen- en infraroodonderzoek alsmede verfmonsteranalyses: Ter Borch (176, 744), Brouwer (607, 847, 919), Dou (inv. 32), Metsu (93, 94), Palamedesz (615), Steen (166, 170), Teniers (260, 261), Verkolje (865), Vinckboons (542). Papierrestaurator Nico Lingbeek werd ingehuurd om materiaaltechnische beschrijvingen te leveren van 15 pastels door Cornelis Troost (inv. 179-182, 185-193, 411, 609).

Rembrandt in het Mauritshuis

Ook in 2013 vond technisch onderzoek plaats ter voorbereiding van een herziene editie van *Rembrandt in the Mauritshuis* (1978). Op 18 februari werd een 3D-scan vervaardigd van het late zelfportret van Rembrandt (inv. 840), in samenwerking met de Technische Universiteit (TU) Delft en gesteund door Océ NV.

Science4Arts

In 2012 werd het Mauritshuis onderzoekspartner in het Science4Arts-programma, dat loopt tot 2017. Hoofd-

restaurator Petria Noble en research scientist Annelies van Loon kregen voor twee projecten in samenwerking met de TU Delft en de Universiteit van Amsterdam een Science4Arts-subsidie van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (zie *Mauritshuis Jaarverslag 2012*, p. 46). Het project *ReVisRembrandt* richt zich op het late werk van Rembrandt. De samenwerking tussen het Mauritshuis en de TU Delft in dit project is in 2013 geïntensiveerd.

In het kader van *PAinT*, het andere Science4Arts-project (zie *Mauritshuis Jaarverslag 2012*, p. 46), heeft Annelies Van Loon monsters van diverse schilderijen van het Mauritshuis onderzocht bij Synchrotron SOLEIL nabij Parijs. In dit state of the art laboratorium vindt elektronenonderzoek plaats.

Materiaaltechnisch onderzoek

Als onderdeel van de samenwerking met Shell werd in 2012 een gezamenlijk researchproject gestart naar het werk van Jan Steen, dat in het verslagjaar is voortgezet. Shell stelt hiervoor zowel onderzoekers als apparatuur beschikbaar. Een belangrijk deel van de samenwerking is het onderzoek naar verfmonsters van schilderijen van het Mauritshuis door het Shell Technology Centre Amsterdam (STCA). De inzichten die hieruit voortkomen,

pieces, using microscopes to study the paint surface in combination with X-ray and infra-red imaging: Ter Borch (176, 744), Brouwer (607, 847, 919), Dou (inv. 32), Metsu (93, 94), Palamedesz (615), Steen (166, 170), Teniers (260, 261), Verkolje (865), Vinckboons (542). Paper restorer Nico Lingbeek was hired to provide the technical descriptions of 15 pastels by Cornelis Troost (inv. 179-182, 185-193, 411, 609).

Rembrandt in the Mauritshuis

Technical research was also conducted in 2013 to prepare for a revised edition of *Rembrandt in the Mauritshuis* (1978). A 3D scan was made of Rembrandt's late self-portrait (inv. 840), in collaboration with the Technical University (TU) Delft on 18 February. This was funded by Océ NV.

Science4Arts

In 2012 the Mauritshuis became a research partner in the Science4Arts programme, which will run until 2017. Together with the TU Delft and the University of Amsterdam, Chief Conservator Petria Noble and Research Scientist Annelies van Loon received a Science4Arts grant for two projects from the Netherlands Organisation for Scientific Research (see *Mauritshuis 2012*

Annual Report, p. 46). The project *ReVisRembrandt* focuses on Rembrandt's late work. Collaboration between the Mauritshuis and the TU Delft on this project intensified in 2013.

As part of *PAinT*, the other Science4Arts project (see *Mauritshuis 2012 Annual Report*, p. 46), Annelies Van Loon examined samples from various paintings in the Mauritshuis at Synchrotron SOLEIL near Paris, a state of the art laboratory for electron research.

Technical Examination and Research

In 2012 the Mauritshuis initiated a joint research project on the work of Jan Steen as part of its partnership with Shell; this continued in the year under review. Shell has made both researchers and equipment available for the project. An important element in this partnership is the study of paint samples from pictures in the Mauritshuis by the Shell Technology Centre Amsterdam (STCA). The insights derived from this research are shared with specialists and also the general public. Paint samples were examined from nine Steen paintings Steen (inv. 166, 169, 170, 553, 736, 742, 779, 920, 1167). These analyses were conducted by Shell researcher Ralph Haswell with an electron microscope (SEM-EDX), in collaboration with Conservator

worden gedeeld met specialisten, maar ook met het grote publiek. In het kader van deze samenwerking zijn verfmonsters bekeken van negen schilderijen van Steen (inv. 166, 169, 170, 553, 736, 742, 779, 920, 1167). Deze analyses zijn uitgevoerd door Shell-onderzoeker Ralph Haswell met de elektronenmicroscop (SEM-EDX), in samenwerking met restaurator Sabrina Meloni. Er zijn youtube-filmpjes gemaakt over het onderzoek naar Steen en de samenwerking met Shell.

Met steun van de Stichting de Johan Maurits Compagnie verrichtte Annelies van Loon chemische analyses met electronenmicroscopie (SEM-EDX, FOM-AMOLF Amsterdam) van verfmonsters van de schilderijen uit de collectie. Daarnaast voerde zij werkzaamheden uit in het kader van de genoemde publicatie *Rembrandt in the Mauritshuis* alsmede *Science4Arts*.

Onderzoek en behandeling trofeeënlijsten

Het onderzoek naar drie originele, rijk gedecoreerde 17de-eeuwse vergulde trofeeënlijsten (inv. 1198–1200) rond schilderijen van Bol en Mijtens (inv. 19, 113, 585) is voltooid. De lijsten zijn geconserveerd door twee externe lijstenrestauratoren, Renzo Meurs en Eric Bernhard, onder supervisie van hoofdrestaurator Petria Noble (zie pp. 38–40).

De Stichting de Johan Maurits Compagnie ondersteunde dit project financieel. Enkele onderzoeksresultaten werden gepresenteerd in oktober op een ICOM-bijeenkomst in het Muzeum Narodowe te Warschau (zie p. 50).

Onderzoek en restauratie schilderij Terwesten

Stagiaire Marya Albrecht (Conserving en Restauratie, Universiteit van Amsterdam) werkte na uitgebreid vooronderzoek aan de restauratie van Mattheus Terwestens *Allegorie op de Vrede* (inv. 1042). Daarbij legde zij het oorspronkelijke, kleurrijke palet van de schilder vrij. Het is de bedoeling dit ovale schilderij, na voltooiing van de restauratie, in mei 2014 terug te plaatsen op de rijk versierde schoorsteenmantel in zaal 11. Het werk was daar in 1983 uitgenomen in verband met de restauratie van het gebouw en verbleef sindsdien in het depot.

Onderzoek en restauratie schilderijen Pellegrini

Het onderzoek en de restauratie van de in de Gouden Zaal ingebouwde schilderijen van Giovanni Antonio Pellegrini (inv. 1135–1149) is voortgezet. De vijf grootste doeken waren uitgenomen en overgebracht naar een extern atelier. De restauratie van deze vijf stukken was in september voltooid, waarna de vier grisailles aan de beurt kwamen.

Sabrina Meloni. YouTube films have been made of the Steen research and the Shell partnership.

Funding from the Johan Maurits Compagnie Foundation allowed Annelies van Loon to carry out chemical analyses of paintings from the collection using electron microscopes (SEM-EDX, FOM-AMOLF Amsterdam). She also conducted research for the revised edition of *Rembrandt in the Mauritshuis* and *Science4Arts*.

Trophy Frames: Research and Conservation

Research into three original, richly decorated seventeenth-century trophy frames (inv. 1198–1200) for paintings by Bol and Mijtens (inv. 19, 113, 585) was completed. The frames were conserved by two external frame conservators, Renzo Meurs and Eric Bernhard, under the supervision of Chief Conservator Petria Noble (see pp. 38–40). The Johan Maurits Compagnie Foundation provided funding for the project. Several research results were presented in October during an ICOM meeting at the National Museum in Warsaw (see p. 50).

Terwesten Research and Conservation

Intern Marya Albrecht (Conservation and Restoration, University of Amsterdam) worked on the restoration of Mattheus

Terwesten's *Allegory of Peace* (inv. 1042). After extensive preparatory research, the picture's original, colourful palette was revealed. The oval painting will be returned to its original position on the richly decorated chimney breast in Room 11 in May 2014. The picture had been removed during renovation of the building in 1983 and had remained in store ever since.

Pellegrini Research and Restoration

Work continued on researching and restoring the paintings by Giovanni Antonio Pellegrini (inv. 1135–1149) in the Golden Room. The five largest canvases were removed and transferred to an external studio. Once restoration of these five pictures was completed in September, attention shifted to the four grisailles. As the six round flower still lifes were in poorer condition, these works were not fully restored, but only surface treated and given a new layer of varnish. Senior Conservator Carol Pottasch led this substantial project, assisted by Conservator Sabrina Meloni and a team of temporary staff: interns Marya Albrecht (Conservation and Restoration, University of Amsterdam), Eva Berger (Konservierung und Restaurierung gefasster Holzobjekte und Gemälde, Hochschule für angewandte Wissenschaft und Kunst, Hildesheim), Julia van den Burg (Conservation and Restoration, University of Amsterdam), American

Vanwege hun minder goede toestand is besloten de zes ronde bloemstillevens niet volledig te restaureren, maar te volstaan met een oppervlakkige behandeling en een nieuwe vernislaag. Senior restaurator Carol Pottasch werd in dit omvangrijke project bijgestaan door restaurator Sabrina Meloni en een team van tijdelijke restauratoren: stagiaires Marya Albrecht (Conserving en Restauratie, Universiteit van Amsterdam); Eva Berger (Konservierung und Restaurierung gefasster Holzobjekte und Gemälde, Hochschule für angewandte Wissenschaft und Kunst, Hildesheim); Julia van den Burg (Conserving en Restauratie, Universiteit van Amsterdam); American Friends Conservation Intern Laura Hartman (Graduate Program in Art Conservation, University of Delaware); American Friends Conservation Intern Megan Salazar-Walsh (Program in Art Conservation, Buffalo State College); Claire Toussat (Master Conservation-Restauration des Biens Culturels, Université Paris 1, Pantheon-Sorbonne), alsmede freelance restauratoren Oleg Karuvits en Susan Smelt. De Stichting de Johan Maurits Compagnie maakt dit grote onderzoeks- en restauratieproject financieel mogelijk.

Het materiaaltechnisch onderzoek naar de 15 schilderijen uit de Gouden Zaal is uitgevoerd in samenwerking met Shell. Tijdens het verwijderen van de verkleurde vernis kwam een grijs waas op het oppervlak van de schilderijen tevoorschijn. Om inzicht te krijgen

in de aard en samenstelling van dit waas zijn diverse verfmonsters in het laboratorium van Shell onderzocht met geavanceerde onderzoekstechnieken als DTMS, SEM-EDX en FTIR-ATR (zie verder pp. 36-37). Het grijze waas bleek een zoutkorst van onder meer loodsulfaat/sulfiet en kaliumsulfaat/sulfiet. Onder leiding van Annelies van Loon werd een waterachtige gel ontwikkeld om de zoutkorsten te verwijderen. Hierbij werd advies verkregen van Richard Wolbers (University of Delaware), een expert op dit gebied.

Bij dit omvangrijke onderzoeks- en restauratieproject behoorde ook bouwhistorisch onderzoek van de Gouden Zaal zelf. Hierbij is Margriet van Eikema Hommes van de TU Delft en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) betrokken. In het verslagjaar heeft zij, met Mariël Polman van de RCE, in de Gouden Zaal onderzoek gedaan naar verfsporen op het houtwerk. Tevens heeft zij de randen van de schilderijen materiaaltechnisch onderzocht.

Voor dit project is een begeleidingscommissie gevormd die naast medewerkers van het Mauritshuis bestaat uit Bernice Crijns (specialist kleur en schilderingen RCE), Margriet van Eikema Hommes, Richard Harmanni (specialist beschilderde binnenruimtes) en Jos van Och (Stichting Restauratie Atelier Limburg). Deze commissie is in het verslagjaar drie maal bijeengekomen om behandelings- en onderzoeksresultaten te bespreken.

Friends Conservation Intern Laura Hartman (Graduate Program in Art Conservation, University of Delaware), American Friends Conservation Intern Megan Salazar-Walsh (Program in Art Conservation, Buffalo State College), Claire Toussat (Master Conservation-Restauration des Biens Culturels, Université Paris 1, Pantheon-Sorbonne), plus freelance conservators Oleg Karuvits and Susan Smelt. The Johan Maurits Compagnie Foundation provided funding for this large research and restoration project.

The technical examination of the 15 paintings from the Golden Room was conducted in partnership with Shell. Removal of the discoloured varnish revealed a grey film on the surface of the paintings. Various paint samples were examined in Shell's laboratory using advanced techniques such as DTMS, SEM-EDX en FTIR-ATR (see further p. 36) to establish the nature and composition of this film. It turned out to be a salt crust comprised of substances such as lead sulphate/sulphide and potassium sulphate/sulphide. Under the supervision of Annelies van Loon a water-based gel was developed to remove the crust. Richard Wolbers (University of Delaware), an expert in the field, advised.

This large project also drew on research into the historical fabric of the Golden Room. Margriet van Eikema Hommes of the TU Delft and the Cultural

Heritage Agency of the Netherlands was involved in this. During the year under review she studied the Golden Room, together with Mariël Polman of the Cultural Heritage Agency, for traces of paint on the woodwork, and also conducted a technical examination of the paintings' edges.

A supervisory committee was formed to oversee this project, comprising members of the Mauritshuis team, plus Bernice Crijns (colour and paintings specialist at the Cultural Heritage Agency), Margriet van Eikema Hommes, Richard Harmanni (specialist in painted interiors) and Jos van Och (Stichting Restauratie Atelier Limburg). The committee met three times during the year under review to discuss the research and treatment results.

Restorations and Treatments

Giovanni Antonio Pellegrini, *Nine paintings made for the Golden Room of the Mauritshuis*, inv. 1135-1143; funded by the Johan Maurits Compagnie Foundation (completed in 2014)

Giovanni Antonio Pellegrini (attributed to), *Six flower still lifes*, inv. 1144-1149; funded by the Johan Maurits Compagnie Foundation (completed in 2014)

Rembrandt and/or studio, *Saul and David*, inv. 621 (to be completed in 2014-2015)

Restauraties en behandelingen

Giovanni Antonio Pellegrini, *Negen schilderijen vervaardigd voor de Gouden Zaal van het Mauritshuis*, inv. 1135–1143; met steun van de Stichting de Johan Maurits Compagnie (voltooid in 2014)

Giovanni Antonio Pellegrini (toegeschreven aan), *Zes bloemstillevens*, inv. 1144–1149; met steun van de Stichting de Johan Maurits Compagnie (voltooid in 2014)

Rembrandt en/of atelier, *Saul en David*, inv. 621 (te voltooien in 2014–2015)

Mattheus Terwesten, *Allegorie op de Vrede*, inv. 1042 (voltooid in 2014)

Lijst van Ferdinand Bols *Portret van Engel de Ruyter* (inv. 19), inv. 1198

Lijst van Ferdinand Bols *Portret van Michiel de Ruyter* (inv. 585), inv. 1199

Lijst van Jan Mijntens' *Portret van Wolfert van Brederode* (inv. 113), inv. 1200

Bibliotheek

De bibliotheek werd uitgebreid met ruim 150 boeken en catalogi, waarvan een groot deel in het kader van het museale ruilverkeer of als bewijsexemplaar werd ontvangen. Daarnaast werden abonnementen op tijdschriften, bulletins en veilingcatalogi gecontinueerd.

Lezingen medewerkers

Directeur Emilie Gordenker hield diverse voordrachten over Mauritshuis bouwt aan de toekomst en de collectie van het Mauritshuis. Deze lezingen vonden plaats in binnen- en buitenland, waaronder San Francisco, Atlanta en New York. Op 24 oktober hield zij in die laatste stad op het Institute of Fine Arts de Walter S. Cook Annual Lecture: *Are Cross-Sections Boring? The Case of Saul and David*.

Ook de conservatoren en restauratoren van het museum verzorgden lezingen in binnen- en buitenland. Zo gaven Edwin Buijsen en Quentin Buvelot in New York lezingen naar aanleiding van de tentoonstelling in The Frick Collection. Petria Noble sprak in Atlanta over de techniek van Vermeer en in Herstmonceux Castle over technisch onderzoek naar late Rembrandts.

Bij verschillende gelegenheden werden vakgenoten in het Mauritshuis en in het Gemeentemuseum Den Haag ontvangen en rondgeleid.

Diverse relaties en belanghebbenden kregen een zogenaemde 'hard hat tour' door het onttakelde museum pand en de nieuwe vleugel.

Mattheus Terwesten, *Allegory of Peace*, inv. 1042 (completed in 2014)

Frame of Ferdinand Bol's Portrait of Engel de Ruyter (inv. 19), inv. 1198

Frame of Ferdinand Bol's Portrait of Michiel de Ruyter (inv. 585), inv. 1199

Frame of Jan Mijntens' Portrait of Wolfert van Brederode (inv. 113), inv. 1200

Library

Over 150 books and catalogues were added to the library, many of which were received through reciprocal arrangements with other museums or as complimentary copies. The library also continued its subscriptions to journals, bulletins, and auction catalogues.

Lectures by Staff Members

Director Emilie Gordenker delivered various lectures on Mauritshuis Building for the Future and the Mauritshuis collection in the Netherlands and a number of cities abroad, including San Francisco, Atlanta and New York. On 24 October she gave The Walter S. Cook Annual Lecture at the Institute of Fine Arts in New

York entitled *Are Cross-Sections Boring? The Case of Saul and David*. The museum's curators and conservators also spoke in the Netherlands and abroad. Edwin Buijsen and Quentin Buvelot, for example, gave lectures in New York to accompany the exhibition in The Frick Collection. Petria Noble talked about Vermeer's technique in Atlanta and lectured on technical research into late Rembrandts at Herstmonceux Castle in southern England.

A number of fellow professionals were received for tours of the collection in the Gemeentemuseum Den Haag. Many associates of the museum were given a 'hard hat tour' of the Mauritshuis's dismantled premises and new wing.

Mauritshuis Publications

- *Masters from the Mauritshuis at the Gemeentemuseum The Hague, The Hague 2013*. Publication accompanying the exhibition in the Gemeentemuseum by Q. Buvelot and E. Runia, with contributions by A. van Suchtelen (also available in Dutch)
- *Masterpieces from the Royal Picture Gallery Mauritshuis, Kobe and The Hague 2012–2013*. Catalogue accompanying the Japanese tour of Mauritshuis highlights, compiled by L. van der Vinde, with contributions by Q. Buvelot, E. Gordenker, N. Ohashi, Y. Oka, E. Runia, A. van Suchtelen and L. van der Vinde (bilingual Japanese/English edition)

Publicaties Mauritshuis

- Meesters uit het Mauritshuis in het Gemeentemuseum Den Haag, Den Haag 2013. Publicatie over de tentoonstelling in het Gemeentemuseum door Q. Buvelot en E. Runia, met bijdragen van A. van Suchtelen (ook in Engelse editie)
- Masterpieces from the Royal Picture Gallery Mauritshuis, Kobe en Den Haag 2012–2013. Catalogus bij de Japanse tournee van topstukken uit het Mauritshuis, samengesteld door L. van der Vinde, met bijdragen van Q. Buvelot, E. Gordenker, N. Ohashi, Y. Oka, E. Runia, A. van Suchtelen en L. van der Vinde (Japans/Engelse editie)
- Girl with a Pearl Earring: Dutch Paintings from the Mauritshuis, San Francisco, Atlanta & New York 2013. Catalogus bij de Amerikaanse tournee van topstukken uit het Mauritshuis, samengesteld door L. van der Vinde, met bijdragen van Q. Buvelot, E. Gordenker, P. Noble, L. Orr, A. van Suchtelen en L. van der Vinde
- Een kijkje in het Mauritshuis, Den Haag 2013. Algemene brochure over het Mauritshuis (ook in Engelse editie)
- Mauritshuis in focus 26 (2013), nrs. 1–3. Onder redactie van A. Lenders en E. Runia (tweetalige editie)
- Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis: Galerij Prins Willem V: [Jaarverslag] 2012 / Royal Picture Gallery Mauritshuis: Prince William V Gallery [Annual report] 2012, Den Haag 2013. Onder redactie van Q. Buvelot en E. Buijsen (tweetalige editie)

- Girl with a Pearl Earring: Dutch Paintings from the Mauritshuis, San Francisco, Atlanta & New York 2013. Catalogue accompanying the US tour of Mauritshuis highlights, compiled by L. van der Vinde, with contributions by Q. Buvelot, E. Gordenker, P. Noble, L. Orr, A. van Suchtelen and L. van der Vinde
- Mauritshuis at a Glance, The Hague 2013. General brochure on the Mauritshuis (also available in Dutch)
- Mauritshuis in focus 26 (2013), nos. 1–3. Edited by A. Lenders and E. Runia (bilingual Dutch/English edition)
- Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis: Galerij Prins Willem V: [Jaarverslag] 2012 / Royal Picture Gallery Mauritshuis: Prince William V Gallery [Annual report] 2012, Den Haag 2013. Edited by Q. Buvelot and E. Buijsen (bilingual Dutch/English edition)

Other Publications by Staff Members

Leaving out of consideration publications in Mauritshuis in focus 26 (2013), nos. 1–3

- E. Buijsen
- ‘De op- en neergang van het menselijk leven in een schilderijenreeks van Adriaen van de Venne’, Oud Holland 126 (2013), nos. 2–3, pp. 65–135
 - ‘Middelburgse collega’s onder elkaar:

Overige publicaties medewerkers

Uitgezonderd publicaties in Mauritshuis in focus 26 (2013), nrs. 1–3

E. Buijsen

- ‘De op- en neergang van het menselijk leven in een schilderijenreeks van Adriaen van de Venne’, Oud Holland 126 (2013), nrs. 2–3, pp. 65–135
- ‘Middelburgse collega’s onder elkaar: Landschapsschilder Mattheus Molanus leent figuurstudies van Adriaen van de Venne’, in C. Dumas et al. (red.), Liber Amicorum Marijke de Kinkelder: Collegiale bijdragen over landschappen, marines en architectuur, Den Haag 2013, pp. 69–76

Q. Buvelot

- ‘Eglon van der Neer (1635/36–1703): His Life and Work. By Eddy Schavemaker’, The Burlington Magazine 155 (2013), p. 106
- ‘Frits Lugt 1884–1970. Living for Art: A Biography. By J.F. Heijbroek’, The Burlington Magazine 155 (2013), pp. 108–109
- ‘Nederlands eerste museum: De Galerij Prins Willem V in Den Haag’, Desipientia: Kunsthistorisch Tijdschrift 20 (2013), nr. 1, pp. 4–8
- ‘Het Mauritshuis verwerft een schilderij van Paul Bril’, gepubliceerd op www.verenigingrembrandt.nl/343/

Landschapsschilder Mattheus Molanus leent figuurstudies van Adriaen van de Venne’, in C. Dumas et al. (ed.), Liber Amicorum Marijke de Kinkelder: Collegiale bijdragen over landschappen, marines en architectuur, The Hague 2013, pp. 69–76

Q. Buvelot

- ‘Eglon van der Neer (1635/36–1703): His Life and Work. By Eddy Schavemaker’, The Burlington Magazine 155 (2013), p. 106
- ‘Frits Lugt 1884–1970. Living for Art: A Biography. By J.F. Heijbroek’, The Burlington Magazine 155 (2013), pp. 108–109
- ‘Nederlands eerste museum: De Galerij Prins Willem V in Den Haag’, Desipientia: Kunsthistorisch Tijdschrift 20 (2013), no. 1, pp. 4–8
- ‘Het Mauritshuis verwerft een schilderij van Paul Bril’, www.verenigingrembrandt.nl/343/de-kunst/de-verrijking/maart-2013:-het-mauritshuis-verwerft-een-schilderij-van-paul-bril, published on 31 May 2013 (with A. van Suchtelen)
- ‘Depotstuk of topstuk: Over het Mauritshuis en collectiemobiliteit’, Bulletin van de Vereniging Rembrandt 23 (2013), no. 2, pp. 5–8

de-kunst/de-verrijking/maart-2013:-het-mauritshuis-verwerft-een-schilderij-van-paul-bril, geplaatst op 31 mei 2013 (met A. van Suchtelen)

- ‘Depotstuk of topstuk: Over het Mauritshuis en collectiemobiliteit’, *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 23 (2013), nr. 2, pp. 5-8
- ‘Een gezicht op de Haarlemse stadswallen door Gerrit Berckheyde’, in C. Dumas et al. (red.), *Liber Amicorum Marijke de Kinkelder: Collegiale bijdragen over landschappen, marines en architectuur*, Den Haag 2013, pp. 77-82
- ‘A Rediscovered Drawing by Philips Wouwerman’, *Master Drawings* 51 (2013), nr. 4, pp. 445-450 (met S. Alsteens)

E. Gordenker

- ‘Rembrandt’s “Saul and David” at the Mauritshuis: A Progress Report’, *Journal of Historians of Netherlandish Art (Special Issue in Honor of Egbert Haverkamp-Begeman)* 5 (2013), nr. 2, www.jhna.org (met P. Noble)

V. Moussault

- ‘Het Mauritshuis bouwt aan de toekomst’, *De Witte* 22 (2013), nr. 1, pp. 36-37; nr. 2, pp. 38-40; nr. 3, pp. 38-40; nr. 4, pp. 46-47; nr. 5, pp. 36-38; nr. 6, pp. 42-43

P. Noble

- ‘Investigating the Mauritshuis trophy frames: Two different gilding techniques on Dutch trophy frames during the 1660s’, *Heritage wood: Research and conservation in the 21st century. Joint Interim Conference of ICOM-CC Working Groups: Wood, Furniture, & Lacquer – Scientific Research – Sculpture, Polychromy, & Architectural Decoration*, Warschau, Museum Narodowe, 28-30 oktober 2013 (poster met E. Bernhard, L. Megens en R. Meurs)

C. Pottasch

- ‘Rococo in the Mauritshuis: Pellegrini’s work in The Netherlands’, *International Symposium on Painting Techniques*, Amsterdam, Rijksmuseum, 18-20 september 2013 (poster met J. van den Burg, M. van Eikema Hommes en R. Haswell)

A. van Suchtelen

- *De hele familie Craeyvanger / The entire Craeyvanger Family* (brochure), Maastricht 2013
- ‘Berglandschap met de heilige Hiëronymus door Paul Bril: Een aanwinst voor het Mauritshuis’, in C. Dumas et al. (red.), *Liber Amicorum Marijke de Kinkelder: Collegiale bijdragen over landschappen, marines en architectuur*, Den Haag 2013, pp. 387-400
- Bijdrage aan M. Neumeister et al., *Brueghel: Gemälde*

– ‘Een gezicht op de Haarlemse stadswallen door Gerrit Berckheyde’, in C. Dumas et al. (ed.), *Liber Amicorum Marijke de Kinkelder: Collegiale bijdragen over landschappen, marines en architectuur*, The Hague 2013, pp. 77-82

– ‘A Rediscovered Drawing by Philips Wouwerman’, *Master Drawings* 51 (2013), no. 4, pp. 445-450 (with S. Alsteens)

E. Gordenker

- ‘Rembrandt’s “Saul and David” at the Mauritshuis: A Progress Report’, *Journal of Historians of Netherlandish Art (Special Issue in Honor of Egbert Haverkamp-Begeman)* 5 (2013), no. 2, www.jhna.org (with P. Noble)

V. Moussault

- ‘Het Mauritshuis bouwt aan de toekomst’, *De Witte* 22 (2013), no. 1, pp. 36-37; no. 2, pp. 38-40; no. 3, pp. 38-40; no. 4, pp. 46-47; no. 5, pp. 36-38; no. 6, pp. 42-43

P. Noble

- ‘Investigating the Mauritshuis trophy frames: Two different gilding techniques on Dutch trophy frames during the 1660s’, *Heritage wood: Research and conservation in the 21st century. Joint Interim Conference of*

ICOM-CC Working Groups: Wood, Furniture, & Lacquer – Scientific Research – Sculpture, Polychromy, & Architectural Decoration, Warsaw, National Museum, 28-30 October 2013 (poster with E. Bernhard, L. Megens, R. Meurs)

C. Pottasch

- ‘Rococo in the Mauritshuis: Pellegrini’s work in The Netherlands’, *International Symposium on Painting Techniques*, Amsterdam, Rijksmuseum, 18-20 September 2013 (poster with J. van den Burg, M. van Eikema Hommes, R. Haswell)

A. van Suchtelen

- *De hele familie Craeyvanger / The entire Craeyvanger Family* (brochure), Maastricht 2013
- ‘Berglandschap met de heilige Hiëronymus door Paul Bril: Een aanwinst voor het Mauritshuis’, in C. Dumas et al. (ed.), *Liber Amicorum Marijke de Kinkelder: Collegiale bijdragen over landschappen, marines en architectuur*, The Hague 2013, pp. 387-400
- Contribution to M. Neumeister et al., *Brueghel: Gemälde von Jan Brueghel der Ältere*, Munich (Alte Pinakothek) 2013, pp. 182-183

von Jan Brueghel der Ältere, München (Alte Pinakothek) 2013, pp. 182–183

L. van der Vinde

– ‘Rachel Ruysch’, in K. de Wit (red.), *De kunst en het zakendoen: Wat ondernemers van succesvolle kunstenaars kunnen leren*, Amsterdam 2013, pp. 91–99

– ‘Het Mauritshuis’, *Bij ons in de residentie* 3 (2013), nr. 1, pp. 30–33

L. van der Vinde

– ‘Rachel Ruysch’, in K. de Wit (ed.), *De kunst en het zakendoen: Wat ondernemers van succesvolle kunstenaars kunnen leren*, Amsterdam 2013, pp. 91–99

– ‘Het Mauritshuis’, *Bij ons in de residentie* 3 (2013), no. 1, pp. 30–33

Marketing

In 2013 is de afdeling Publiek omgevormd tot de afdeling Marketing. Met de afsplitsing van de afdeling Educatie is er meer focus op marketing en (online) communicatie. Tegelijk wordt actiever ingezet op sales, zowel op het gebied van touroperating als commerciële verhuur. Dit blijkt uit de deelname aan activiteiten als ‘Prins/Toerist voor een dag’ en de participatie in diverse buitenlandse beurzen. De veranderingen in de personele bezetting zijn een afspiegeling van deze wijzigingen. In het verslagjaar is de nieuwe marketingstrategie geschreven en zijn voorbereidingen getroffen voor een nieuwe huisstijl. Tegelijk is gewerkt aan een nieuwe website, waarbij door het nieuwe ticketingsysteem ook online kaartverkoop mogelijk wordt. Samen met het Gemeentebestuur en een aantal partijen uit de stad Den Haag heeft het Mauritshuis gewerkt aan de Kanskaart Toerisme. Deze visie moet helpen Den Haag als toeristische bestemming op de kaart te zetten.

Aanwinst

Voor het eerst maakte het Mauritshuis tijdens The European Fine Art Fair in Maastricht een aankoop

Marketing

In 2013 the Public Affairs department was transformed into the Marketing department. The creation of a new Education department shifted the focus to marketing and (online) communication. The new department is also taking a more active approach to sales, both in the field of tour operating and commercial rental. This can be demonstrated by the museum’s involvement in schemes such as ‘Prince/Tourist for a day’ and its presence at a number of foreign trade fairs. Changes in personnel reflect these developments. During the year under review the department formulated a new marketing strategy and made preparations for a new house style. It also developed a new website with online ticket sales enabled by the new ticketing system. The Mauritshuis collaborated on the ‘Kanskaart Toerisme’, a scheme for promoting tourism in The Hague, with the city council and a number of parties in city. This scheme is intended to put The Hague on the map as a tourist destination.

Acquisition

For the first time the Mauritshuis announced an

bekend. Dit heeft tot veel (inter)nationale pers aandacht geleid (voor het schilderij, zie pp. 30–31).

Tournee

Door de internationale tournee van topstukken uit het Mauritshuis richtten pers en publiciteit in 2013 zich op communicatie in en over het buitenland. Zo was er het nieuws van het bezoekersrecord van de expositie in Tokio (best bezochte tentoonstelling ter wereld in 2012 volgens *The Art Newspaper*) en was er veel aandacht voor de tour in de Verenigde Staten (zie pp. 22–23). Met name de tentoonstelling in The Frick Collection trok veel (pers) aandacht, waaronder een artikel op de voorpagina van *The New York Times*. Ook in het binnenland waren de reizende tentoonstelling en de openingsdatum nieuws, net als het ‘kijkje achter de schermen’ dat de pers vlak voor de zomer op de bouwplaats kreeg.

Shell

Samen met *Partner in Science* Shell werd een expositie over de samenwerking op wetenschappelijk gebied en de bouw gevisualiseerd in een fototentoonstelling langs de Hofvijver (zie pp. 36–37).

Heropening

In 2013 is een start gemaakt met de organisatie van de opening op vrijdag 27 juni 2014. Samen met partner Bolton & Quinn is het internationale perstraject uitgewerkt, is een bureau geselecteerd voor de heropening en heeft de communicatiestrategie vorm gekregen.

Evenementen 2013

Het Mauritshuis nam ook in 2013 actief deel aan tal van culturele evenementen als de Museumnacht en het Uitefestival. De bureaus van zowel de Galerij Prins Willem V als van Meesters uit het Mauritshuis in het Gemeentemuseum Den Haag konden kennismaken met de collectie tijdens het ‘Museumburen’-evenement. Aanhakend bij het thema ‘Macht en Pracht’ was de Galerij vrij toegankelijk tijdens de Open Monumentendagen.

Tijdens de Dag van de Bouw in april kregen honderden belangstellenden een exclusief kijkje achter de bouw-schutting. De bouwwerkzaamheden waren bovendien te volgen via het fotoblog Flickr en de social media Twitter en Facebook. Onder het motto ‘Het Mauritshuis krijgt kleur’ werden door middel van digitale ansichtkaarten de wijzigingen in het uiterlijk van de gevel van het oude Mauritshuis onder de aandacht gebracht.

acquisition at The European Fine Art Fair in Maastricht. This generated a great deal of interest from the national and international press (for the painting, see pp. 30–31).

International Tour

In 2013 the international tour of masterpieces from the Mauritshuis focused press attention and publicity on news in and about the countries visited, such as the visitor record attained by the exhibition in Tokyo (according to *The Art Newspaper* the most visited exhibition in the world in 2012). A great deal of attention focused on the tour in the United States (see pp. 22–23). The exhibition in The Frick Collection in particular generated a substantial amount of interest from press and public, including an article on the front page of *The New York Times*. The travelling exhibition was also news in the Netherlands, as was the museum’s reopening date and the ‘look behind the scenes’ organised just before the summer for the press to view the building works.

Shell

The Mauritshuis and its *Partner in Science* Shell organised a photo exhibition together that took place

beside the Hofvijver to illustrate their collaboration in the field of science and the renovation and extension of the museum’s premises (see pp. 36–37).

Reopening

In 2013 work began on organising the reopening of the museum on Friday 27 June 2014. The Marketing department and PR firm Bolton & Quinn developed the international press programme. The department also selected an agency to help organise the reopening and formulated the communication strategy.

2013 Events

The Mauritshuis continued its active participation in many cultural events, such as Museum Night and the Uitefestival. Neighbours of both the Prince William V Gallery and Masterpieces from the Mauritshuis in the Gemeentemuseum Den Haag could view the collection at ‘Museum Neighbours’ Evening’. Admission to the Gallery was free during the Open Monument Days whose theme was ‘Power and Glory’.

On Building Day in April hundreds of people were allowed an exclusive look behind the scenes to see the construction in progress. Building work at

De Caravaggio in de Galerij Prins Willem V bood op pers- en marketinggebied nieuwe kansen om deze locatie op de kaart te zetten. Behalve op media die hun kracht reeds bewezen hebben, is ingezet op samenwerking met de ondernemers van Den Haag. Bovendien is met banieren gewerkt aan de zichtbaarheid van het gebouw zelf.

Educatie

In januari 2013 is de nieuwe afdeling Educatie van start gegaan. Deze afdeling bestaat uit een hoofd en twee medewerkers, met als belangrijkste taken: publieksbegeleiding in het museum, inhoudelijke producten voor een breed publiek, volwasseneneducatie ('lifelong learning') en educatie voor kinderen en jongeren waarbij het accent ligt op scholen en families. De uitgangspunten voor educatie in het Mauritshuis zijn in maart vastgelegd in het document 'Educatie in het Mauritshuis'. Vervolgens zijn de verschillende leerdoelen voor educatie opgesteld en zijn de plannen uitgewerkt in concrete programma's, activiteiten, cursussen, lezingen en producten zoals een multimediatour door het museum. Voor advisering en uitwerking is samenwerking gezocht met externe partijen, zoals collega's in de culturele sector, zowel in de regio als daarbuiten, specialisten op het gebied van onderwijs, bureaus die culturele evenementen organiseren en specialisten op het gebied van interactieve media. Eind van het jaar is begonnen met de productie van het materiaal zodat alles gereed is vóór de heropening van het museum.

the Mauritshuis could also be followed via a Flickr photo blog and the social media Twitter and Facebook. Digital postcards drew attention to the changes in the appearance of the old Mauritshuis' facade, under the slogan 'The Mauritshuis Changed Colour this Summer'.

The presentation of the Caravaggio painting in the Prince William V Gallery provided new press and marketing opportunities to put this exhibition venue on the map. Aside from existing contacts with the media, the Marketing department focused on collaboration with local businesses and deployed banners to increase the building's visibility.

Education

In January 2013 the new Education department kicked off with a department head and two members of staff. Their primary tasks are: providing information for visitors in the museum, developing educational products for a wide public, adult education (lifelong learning) and education for children and young people, with emphasis on schools and families. In March the department set out guidelines for education in the Mauritshuis in the document 'Education in the Mauritshuis'. The department then formulated its various objectives and developed plans into concrete programmes, activities, courses, lectures and products such as a multi-media tour of the museum. For advice and development the Education department collaborated with external parties, such as colleagues in the cultural sector, both inside and outside the region, specialists in the field of education, agencies which organise cultural events and specialists in the field of interactive media. At the end of the year the department began producing educational material to ensure everything will be ready for the museum's reopening.

Publieksbegeleiding

Bij de presentatie *Caravaggio in de Galerij* zijn zaalbladen geproduceerd met informatie over het schilderij van Caravaggio uit de National Gallery in Londen en de invloed van de kunstenaar in de Nederlanden. Bovendien verschenen, in nauwe samenwerking met de afdeling Collectie, drie nummers van het tweetalige museumbulletin *Mauritshuis in focus*.

Volwasseneneducatie

De werkzaamheden op het gebied van volwasseneneducatie zijn dit jaar van start gegaan. Voor de Stichting Vrienden van het Mauritshuis worden iedere tweede dinsdag van de maand lezingen georganiseerd. Ook waren er tijdens de Caravaggio-presentatie in de Galerij speciale lezingen en rondleidingen, onder meer in samenwerking met de Vrije Academie, Amsterdam.

In 2013 hebben de rondleiders in totaal 286 rondleidingen verzorgd langs de topstukken van het Mauritshuis in het Gemeentemuseum ⁽²³⁸⁾ en in de Galerij ⁽⁴⁸⁾. Ter ondersteuning en stimulering van de diensten van de vrijwillige rondleiders organiseerde het museum een studiereis naar het Rijksmuseum in Amsterdam.

Jongereneducatie

In 2013 zijn voor de tentoonstelling in het Gemeentemuseum Den Haag 4655 kinderen en jongeren aangemeld in schoolverband: 1966 uit het primair onderwijs en 2689 uit het voortgezet onderwijs. In de Galerij zijn 298 kinderen vanuit school op bezoek geweest.

De afdeling heeft actief geparticipeerd in de werkgroep Educatie van de Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea. In het *Cultuurmenu*, waarmee kinderen van het primair onderwijs in Den Haag eens per jaar een culturele instelling bezoeken, neemt het Mauritshuis deel met de les 'Gezocht! Museummedewerker j/m' voor leerlingen van groep 3.

Naast de bestaande producten voor scholen is een nieuw programma ontwikkeld in samenwerking met een verhalenverteller. Resultaat is het vertelverhaal 'Kan het wat vlotter Potter?', bestemd voor kinderen van 7 tot 11 jaar. De pilot vond plaats tijdens de Museumnacht in september.

Voor het primair onderwijs is de educatiefolder verspreid en ontving het voortgezet onderwijs een wervende poster. Bovendien is er geadverteerd in onderwijsgidsen. De *Educatie nieuwsflits* is vier keer verzonden.

Public Guidance

For the presentation *Caravaggio in the Gallery* the Education department produced gallery information sheets about the painting from the National Gallery in London and the artist's influence in the Netherlands. It also published three editions of the bilingual museum publication *Mauritshuis in focus* in close collaboration with the Collection department.

Adult Education

Adult education activities were launched in 2013. Lectures were organised for the Friends of the Mauritshuis Foundation on every second Tuesday of the month. There were also special lectures and tours during the Caravaggio presentation in the Gallery, some arranged in collaboration with the Vrije Academie, Amsterdam.

In 2013 tour guides led a total of 286 tours of the masterpieces from the Mauritshuis in the Gemeentemuseum ⁽²³⁸⁾ and the Gallery ⁽⁴⁸⁾. A study trip to the Rijksmuseum in Amsterdam was organised to support and encourage these volunteer guides.

Children's Education

In 2013 4655 children and young people were recorded as visitors in school parties to the exhibition in the Gemeentemuseum Den Haag. Of these 1966 were in primary education and 2689 in secondary education. The Gallery was visited by 298 children on school trips.

The Education department took an active role in the Education Working Group set up by the Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea (The Hague Museums Joint Projects Foundation). The Mauritshuis contributes to the *Culture Menu*, which takes primary school children in The Hague to a cultural institution once a year, with its lesson 'Wanted! Museum assistant (boy or girl)' for pupils in Group 3 ^(6-7 year-olds).

The Education department supplemented existing products for schools with the development of a new programme in partnership with a storyteller. The result is the story 'Speed it up Potter', intended for children from 7 to 11 years. The programme was launched with a pilot on Museum Night in September.

The education folder was distributed to primary schools and an attractive poster was sent to secondary schools. The museum also advertised its programme in educational guides. Online subscribers received four editions of the *Education Newsflash*.

Development

De museumdirectie, de afdeling Development en de steunstichtingen dragen met verve het belang van het museum en zijn projecten uit. Hierdoor voelen steeds meer fondsen, bedrijven en particulieren zich aangetrokken tot de missie van het Mauritshuis. Het Mauritshuis weet zich gesteund door een brede schare supporters, een groep die in 2013 breder en groter is geworden (zie pp. 32–35).

Stichting Vrienden van het Mauritshuis

De Stichting Vrienden van het Mauritshuis heeft als doel het Mauritshuis te steunen bij aankopen en tentoonstellingen. De Stichting exploiteert de museumwinkel. Vele Vrienden zijn als vrijwilliger actief in het museum, als rondleider, in de winkel, of achter de schermen.

Op 26 augustus ging de jaarlijkse excursie van de vrijwilligers naar Amsterdam. In het Muziektheater kreeg men een rondleiding en een kijkje achter de schermen. Na de gezamenlijke lunch kon men de stad bezoeken. Op 26 november konden de vrijwilligers intekenen voor een rondleiding door het Koninklijk Huisarchief. Hiervoor bestond grote belangstelling. De jaarlijkse kerstkoffie

ten huize van de voorzitter van de vrijwilligers werd wederom druk bezocht.

In verband met het bouwproject werd het jaarlijkse donateursdiner dit jaar (op 13 oktober) gehouden in Museum Prinsenhof in Delft. Aan het einde van de zeer succesvolle avond werd de tafelversiering onder grote belangstelling geveild.

De middaguurlezingen op de tweede dinsdag van de maand vonden ook dit jaar plaats in het auditorium van het Gemeentemuseum Den Haag. De lezingen werden goed bezocht, ook door de Vrienden van het Gemeentemuseum. Op 9 april vond een excursie voor de Vrienden plaats naar Paleis Het Loo in Apeldoorn en op 20 juni was er een speciale rondleiding in het Gemeentemuseum om het nieuw aangekochte schilderij *Berglandschap met de heilige Hiëronymus* van Paul Bril te bewonderen. Op 8 oktober vond de tweede excursie plaats: in Friesland werd een bezoek gebracht aan het Poptaslot (Heringastate) in Marssum en aan het nieuw geopende Fries Museum in Leeuwarden. De avond van 13 november was gereserveerd voor een gecombineerd bezoek van de Vrienden van het Mauritshuis en de Vrienden van het Gemeentemuseum aan de tentoonstelling *De Anatomische les* in het Gemeentemuseum.

Development

The museum's directors, the Development department and friends organisations are passionate in communicating the importance of the Mauritshuis and its projects. Their enthusiasm has encouraged a growing number of foundations, businesses and private individuals to be inspired by the Mauritshuis' mission. The Mauritshuis enjoys the backing of many supporters, a group which has grown in 2013 (see pp. 32–35).

Friends of the Mauritshuis Foundation

The objective of the Friends of the Mauritshuis is to help fund acquisitions and exhibitions. The Friends also run the Museum Shop. Many Friends work in the museum as volunteers, tour guides, shop assistants or behind the scenes.

On 26 August the museum's volunteers went on their annual excursion. In the year under review they visited Amsterdam, where one could enjoy a tour of the Muziektheater and a look behind the scenes. After lunching together they were free to explore the city. Volunteers could also sign up for a tour at the Royal Archives on 26 November, an outing that proved highly

popular. The annual coffee morning hosted by the volunteers' president was well attended as always.

The venue for the annual Donor's Dinner on 13 October was Museum Prinsenhof in Delft, on account of the ongoing building project. At the end of this successful evening the table decorations were auctioned off, generating great interest.

This year the museum's afternoon lectures on the second Tuesday of the month were again held in the auditorium at the Gemeentemuseum Den Haag. Attendance was good, also by Friends of the Gemeentemuseum. On 9 April there was an excursion for Friends to Het Loo Palace in Apeldoorn and on 20 June a special tour in the Gemeentemuseum to admire the newly acquired painting *Mountainous landscape with St Jerome* by Paul Bril. A second excursion was organised to Friesland on 8 October, to visit the Poptaslot (Heringastate) in Marssum and the newly opened Fries Museum in Leeuwarden. The evening of 13 November was reserved for a combined visit by the Friends of the Mauritshuis and the Friends of the Gemeentemuseum to the exhibition *The Anatomy Lesson* in the Gemeentemuseum.

The Governing Board met on 13 March, 4 July, 19 September and 9 December. In 2013 the board

Het Algemeen Bestuur is op 13 maart, 4 juli, 19 september, en 9 december bijeengekomen. In 2013 was het bestuur als volgt samengesteld: jhr. H.W.L. de Beaufort (voorzitter), D.F.R. Jacobovits de Szeged (penningmeester tot augustus 2013), P.J.A.T. Loijson (penningmeester vanaf september 2013), J.R.E. Kielstra (secretaris), mevrouw S.C. Dencher-van der Voort van Zijp, R.A. Jordaan, B.R. Semeijns de Vries van Doesburgh, mevrouw A. van der Vliet en P.W. Waldeck (leden).

Gezelschap Jonge Vrienden

Het bestuur van het Gezelschap Jonge Vrienden heeft drie zeer geslaagde avondbijeenkomsten georganiseerd. In verband met het bouwproject vonden deze avonden op andere locaties in Den Haag plaats. De Jonge Vrienden waren op 7 maart te gast in het verbouwde Panorama Mesdag. Het grootste schilderij van Nederland, het Panorama Mesdag van schilder Hendrik Willem Mesdag, stond centraal in het avondvullende programma. De directeur van het museum, Sander Uittenbogaard, leidde de Jonge Vrienden persoonlijk door het uitgebreide en gerenoveerde museum. Op 5 juni vond, net als in 2012, een lezing plaats in de Galerij Prins Willem V. Maarten Prak, hoogleraar Economische en Sociale Geschiedenis en auteur van het boek *Gouden Eeuw: Het raadsel van*

de Republiek, zette uiteen hoe Holland uitgroeide van perifeer gewest tot centrum van de wereld en brandpunt van culturele vernieuwing. Op 5 oktober koos het Gezelschap voor een moderne setting bij kunstinstelling en kunsttuleencentrum Heden aan de Denneweg. Na een introductie van de directeur, Jacko Brinkman, hield Liesbeth van Abbe (kunsthistorica en oud-docente kunstbeschouwing op de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten) een inleiding over kunstbeschouwing. Voorafgaand aan en na afloop van alle lezingen was er gelegenheid een drankje te drinken en kunst te bezichtigen.

Naast het organiseren van genoemde activiteiten heeft het bestuur van het Gezelschap zich in 2013 ingezet voor de totstandkoming van een nieuwe opzet voor de Vrienden van het Mauritshuis. In 2014 zal het Gezelschap opgaan in de Stichting Vrienden van het Mauritshuis.

In 2013 was het bestuur van het Gezelschap als volgt samengesteld: mevrouw A. van der Vliet (voorzitter), J. Polet (penningmeester), D. Beekhuis (secretaris), mevrouw J. Hazewinkel en mevrouw W. Burgemeester (leden).

Stichting de Johan Maurits Compagnie

Ten einde het Mauritshuis nu en in de toekomst blijvend te kunnen laten functioneren als een actief museum, dat

comprised: H.W.L. de Beaufort (chair), D.F.R. Jacobovits de Szeged (treasurer until August 2013), P.J.A.T. Loijson (treasurer from September 2013), J.R.E. Kielstra (secretary), Mrs S.C. Dencher-van der Voort van Zijp, R.A. Jordaan, B.R. Semeijns de Vries van Doesburgh, Mrs A. van der Vliet and P.W. Waldeck (members).

Society of Young Friends

The Board of the Society of Young Friends organised three highly successful evening events, in various locations in The Hague on account of the ongoing building project. On 7 March the Young Friends were guests of the renovated Panorama Mesdag. The evening focused on the largest painting in the Netherlands, the Panorama Mesdag by painter Hendrik Willem Mesdag. The director of the museum, Sander Uittenbogaard, personally guided the Young Friends around the expanded and renovated museum. On 5 June the Prince William V Gallery hosted a lecture for the Friends, as it had in 2012. Maarten Prak, professor of Economic and Social History and author of the book *The Dutch Republic in the seventeenth century. The Golden Age*, explained how Holland developed from a peripheral region into the centre of the world and the focal point

for cultural innovation. On 5 October the Society chose a modern setting at the Heden art institute and library on Denneweg. After an introduction by the director, Jacko Brinkman, Liesbeth van Abbe (art historian and former tutor at the Dutch Royal Academy of Arts) talked about looking at art. There was an opportunity for a drink and a chance to view the art before and after her lecture.

In addition to organizing the activities listed above, the Board of the Society set about establishing a new structure for the Friends of the Mauritshuis. In 2014 the Society will merge with the Friends of the Mauritshuis Foundation.

In 2013 the members of the Board of the Society were: Mrs A. van der Vliet (chair), J. Polet (treasurer), D. Beekhuis (secretary), Mrs J. Hazewinkel and Mrs W. Burgemeester (members).

Johan Maurits Compagnie Foundation

A sound financial basis is required for the Mauritshuis to continue to function as an active museum now and in the future; a museum which keeps up with its time, fulfils the wishes of visitors – both the general public and specialists – and complies with standards for museums in the twenty-first century. The Johan

meegaat met zijn tijd, beantwoordt aan de wensen van de bezoekers – zowel leken als specialisten – en voldoet aan de museale eisen van de 21ste eeuw, is een degelijke financiële basis noodzakelijk. Daartoe is in 2002 de Stichting de Johan Maurits Compagnie opgericht. De opbrengsten uit dit beleggingsfonds worden primair aangewend voor het steunen van het Mauritshuis in het algemeen en voor de volgende doelen in het bijzonder: educatie; informatie; restauratie; publicaties; verbetering presentatie; kleinere tentoonstellingen en presentaties.

In het verslagjaar vond op 1 juni een feestelijk diner plaats ten huize van de heer en mevrouw Kramer in Doorn. De tweejaarlijkse reis werd dit jaar ondernomen naar Zweden, van 20 tot en met 22 september. Van het gevarieerde programma werd vooral het exclusieve bezoek aan het Nationalmuseum in Stockholm bijzonder gewaardeerd.

De Compagnie leverde financiële ondersteuning aan de volgende projecten:

- De aanschaf van een geavanceerde Osiris Infrarood Camera voor het restauratieatelier;
- Onderzoek en de restauratie van de schilderijen van Giovanni Antonio Pellegrini (zie pp. 46–48);
- Restauratie *Saul en David* van Rembrandt en/

of atelier: de behandeling van dit belangrijke werk wordt uitgevoerd door Petria Noble, hoofd van het restauratieatelier, ondersteund door een tijdelijke junior restaurator;

- Conservation scientist voor drie jaar (2011–2013);
- Conservering en onderzoek trofeeënlijsten (zie pp. 38–40);
- Materiaaltechnisch onderzoek ten behoeve van bestandscatalogus genrestukken;
- Ondersteuning van presentaties in de Galerij Prins Willem V. In 2013 betrof dit de tentoonstelling van *Een jongen gebeten door een hagedis* van Caravaggio, afkomstig uit de collectie van de National Gallery in Londen (zie pp. 28–29);
- Meubilair (schotten/vitrines/banken) voor het gerenoveerde museum;
- Film Mauritshuis door Phil Grabsky: deze film zal in 30 landen worden uitgezonden, in totaal in 1.100 bioscopen.

In 2013 was het bestuur als volgt samengesteld: J.T. van Marle (voorzitter), A.Ph.J. de Haseth Möller (penningmeester), A.A. Baron van Dedem (secretaris) en D.P.M. Verbeek (lid). Er vonden twee bestuursvergaderingen plaats, op 11 juni en 21 november, beide voltallig. In het verslagjaar werden geen nieuwe begunstigers verwelkomd.

Maurits Compagnie Foundation was established in 2002 to secure this basis. The proceeds from this endowment fund are primarily deployed to support the Mauritshuis in general and promote the following areas in particular: education, information, conservation, publications, improving presentations and smaller exhibitions and presentations.

In the year under review Mr and Mrs Kramer hosted a dinner on 1 June at their home in Doorn. This year the biennial trip went to Sweden, from 20 to 22 September. The varied programme included an exclusive visit to the National Museum in Stockholm which participants particularly appreciated.

The Compagnie provided funding for the following projects:

- The purchase of an advanced Osiris Infrarood Camera for the restoration studio;
- Research and restoration of paintings by Giovanni Antonio Pellegrini (see pp. 46–48);
- Restoration of *Saul and David* by Rembrandt and/or his studio: this important work was treated by Petria Noble, Chief Conservator, assisted by a temporary junior conservator;
- Conservation scientist for three years (2011–2013);

- Conservation and investigation of trophy frames (see pp. 38–40);
- Technical investigations associated with preparations for the collection catalogue of genre paintings;
- Supporting presentations in the Prince William V Gallery. In 2013 this was the exhibition of *Boy bitten by a lizard* by Caravaggio, from the National Gallery Collection in London (see pp. 28–29);
- Furniture (panels/display cases/benches) for the renovated museum;
- Film of the Mauritshuis by Phil Grabsky: this film will be released in 30 countries and shown in a total of 1,100 cinemas.

In 2013 the Governing Board was comprised as follows: J.T. van Marle (chair), A.Ph.J. de Haseth Möller (treasurer), A.A. Baron van Dedem (secretary) and D.P.M. Verbeek (member). There were two board meetings, on 11 June and 21 November, both attended by all members. During the year under review there were no new benefactors.

American Friends of the Mauritshuis

The American Friends of the Mauritshuis provide the Mauritshuis with funding in a number of areas. One

American Friends of the Mauritshuis

De stichting American Friends of the Mauritshuis ondersteunt het Mauritshuis op diverse terreinen. Tot de belangrijkste behoort de uitreiking van beurzen aan Amerikaanse studenten en conservatoren die Nederlandse of Vlaamse kunst willen bestuderen in Nederland. De American Friends zijn actief sinds 1982.

Dankzij het ‘American Friends Advanced Internship’ konden twee Amerikaanse studenten een stage van een half jaar vervullen in het restauratieatelier van het Mauritshuis (zie p. 47).

Het bruikleen aan het Mauritshuis van het in 1999 aan de stichting geschonken landschap van Salomon van Ruysdael werd in het verslagjaar voortgezet. In 2014 zal het schilderij definitief worden overgedragen aan de collectie van het Mauritshuis.

De stichting leverde traditiegetrouw een bijdrage aan de vertaalkosten van het Nederlands- en Engelstalige bulletin *Mauritshuis in focus*.

De Amerikaanse tour met bijbehorende events op 27 maart in de Transamerica Tower in San Francisco en op 28 oktober in The Frick Collection te New York heeft gezorgd voor een groei van het aantal leden en van de inkomsten. Mede hierdoor is het voor de AFM mogelijk

geweest om een donatie te doen van \$ 100.000 aan het project *Mauritshuis bouwt aan de toekomst*. Dit bedrag wordt ingezet ter financiering van de nieuwe belichting van de schilderijen.

In 2013 was het bestuur als volgt samengesteld: Mevrouw M. Mosler (voorzitter), E. Detiger (penningmeester), O. Naumann (secretaris), N. Dekking, mevrouw F. Hartog Levin, W. Liedtke, mevrouw R.-M. de Mol van Otterloo, P. Sutton, S. Weatherbie en G. Tucker (leden).

Dutch Masters Foundation

Het Mauritshuis heeft in 2011 met het Nederlands Dans Theater en het Koninklijk Concertgebouworkest de krachten gebundeld in een nieuwe vriendenvereniging in Engeland: de Dutch Masters Foundation. De stichting heeft 38 particuliere schenkers en 2 bedrijfslidmaatschappen. Het bestuur wordt gevormd door Steven Kaempfer (voorzitter), Brian Capstick, Rose Damen en Peter Kerckhoffs (leden).

Bijeenkomsten voor begunstigers werden in Londen georganiseerd op 25 maart (optreden van het Nederlands Dans Theater bij Sotheby's, New Bond Street), op 14 mei (optreden Koninklijk Concertgebouworkest in een particuliere woning), op 27 juni (receptie in de

of the most important is the allocation of grants to American students and conservators who wish to study Dutch or Flemish art in the Netherlands. The American Friends have been active since 1982.

The 'American Friends Advanced Internship' enabled two American students to spend six months as interns in the conservation studio at the Mauritshuis (see p. 47).

During the year under report the American Friends continued their loan to the Mauritshuis of the Salomon van Ruysdael landscape which was gifted to them in 1999. The painting will be definitively transferred to the Mauritshuis collection in 2014.

The American friends made their traditional contribution to the translation costs of the bilingual bulletin *Mauritshuis in focus*.

The American tour and associated events held on 27 March in the Transamerica Tower in San Francisco and on 28 October in The Frick Collection in New York were responsible for a growth in the number of members and income. This was a contributory factor in enabling the AFM to donate \$ 100,000 to the *Mauritshuis Building for the Future* project. This sum will be used to finance new lighting for the paintings.

In 2013 the Governing Board comprised the following members: Mrs M. Mosler (chair), E. Detiger (treasurer), Dr. O. Naumann (secretary), N. Dekking, Mrs F. Hartog Levin, Dr. W. Liedtke, Mrs R.-M. de Mol van Otterloo, P. Sutton, S. Weatherbie and G. Tucker (members).

Dutch Masters Foundation

In 2011 the Mauritshuis joined forces with the Netherlands Dans Theater and the Royal Concertgebouw Orchestra in a new foundation of friends in England: the Dutch Masters Foundation. The Foundation has 38 private benefactors and two corporate members. The Governing Board comprises Steven Kaempfer (chair), Brian Capstick, Rose Damen and Peter Kerckhoffs (members).

Meetings for benefactors were organised in Londen on 25 March (performance by the Netherlands Dans Theater at Sotheby's, New Bond Street), 14 May (performance by the Royal Concertgebouw Orchestra in a private home), 27 June (reception in the residence of the Dutch ambassador in London) and 17 September (a visit to the State Rooms in Buckingham Palace). On 4 November the 'Dutch Masters Foundation Annual Dinner' was held in The Wallace Collection; during this event members could visit the world-class collection of

residentie van de Nederlandse ambassadeur in Londen) en op 17 september (een bezoek aan de State Rooms in Buckingham Palace). Op 4 november vond het 'Dutch Masters Foundation Annual Dinner' plaats in The Wallace Collection, waarbij de collectie Nederlandse kunst van wereldniveau werd bezocht onder leiding van Emilie Gordenker en conservator Ariane van Suchtelen.

Het Mauritshuis zal de beschikbare fondsen inzetten voor de financiering van een compleet nieuwe multimediatour. Meer informatie over het initiatief is te vinden op www.dutchmasters.org.uk en in de speciaal uitgegeven folder.

Personeel en organisatie

Jubilea

In 2013 waren Simone Hollen en Sabrina Meloni 10 jaar werkzaam bij het museum.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim bedroeg in het verslagjaar 2,37%, een lichte stijging ten opzichte van het voorgaande jaar (2,06%).

Opleidingen

Bij de afdeling Facilitair Management zijn opleidingen voor het EHBO-certificaat gevolgd en heeft de jaarlijkse BHV-oefening plaatsgevonden. Binnen andere afdelingen zijn congressen, seminars en opleidingen op het betreffende vakgebied gevolgd.

Ondernemingsraad

De huidige samenstelling is als volgt: Simone Hollen (voorzitter), Ariane van Suchtelen (secretaris/vicevoorzitter), Kees Schoen en Lea van der Vinde (leden).

Personeelsexkursie

Het jaarlijkse personeelsuitje speelde zich dit jaar af in

Dutch art under the guidance of Emilie Gordenker and Curator Ariane van Suchtelen.

The Mauritshuis will use the funding raised by the Dutch Masters Foundation to finance an entirely new multimedia tour. More information about this initiative can be found at www.dutchmasters.org.uk and in the special folder.

Human Resources

Anniversaries

In 2013 Simone Hollen and Sabrina Meloni had worked at the museum for 10 years.

Sick Leave

Sick leave totalled 2.37% in the year under review, a slight rise in comparison with the previous year (2.06%).

Training Courses

Staff in the Facilities Management department took certificated courses in First Aid and organised the annual calamity drill. Staff in other departments attended congresses, seminars and courses in relevant professional areas.

Staff Council

The present composition is: Simone Hollen (chair), Ariane van Suchtelen (secretary/vice-chair), Kees Schoen and Lea van der Vinde (members).

Staff Excursion

This year the annual staff excursion went to Leiden.

Leiden. Een als Rembrandt uitgedoste acteur ontving de groep waarna een bezoek werd gebracht aan het Museum Volkenkunde. Vervolgens lag een rondvaartboot klaar. Tijdens een schilderworkshop werden Mauritshuis-meesterwerken gezamenlijk omgetoverd tot moderne topstukken. De geslaagde dag werd afgesloten met een diner.

Personeelsleden (situatie per 31 december 2013)

Directie

Gordenker, dr. Emilie *Directeur*
Moussault, Victor *Zakelijk directeur*

Development

Koopmans, Boudewijn *Hoofd Development*

Personeelszaken

Ligtenberg-Meerdink, drs. Anneloes *Personeelsadviseur*
(0,56 fte)

Secretariaat

Straetmans, drs. Bernadette *Directieassistent*
Stoffers-Gombault, Eveline *Directiesecretaresse*
Cliné, Faye *Secretariaatsmedewerker*

Afdeling Financiën

Martinez MBA, Giovanna *Hoofd Financiën*
Kozacova-Knap Fedorkova, Liana *Medewerker financiën*
(0,89 fte)
Kruit-Verbiest, Marianne van der *Medewerker financiën*

Afdeling Collectie

Buijsen, drs. Edwin *Hoofd Collectie*
Jordaan, André *Registrar*

Conservatoren

Buvelot, drs. Quentin *Hoofdconservator*
Suchtelen, drs. Ariane van *Conservator* (0,89 fte)
Vinde, drs. Lea van der *Conservator*
Lenders, drs. Anne *Assistent conservator/trainee*
Broersma, drs. Geerte *Medewerker project inhuizing* (0,56 fte)
Bruijn, Habiba de *Medewerker invoer Adlib* (0,44 fte)

Restauratoren

Wezel-Noble, Petria van *Hoofdre Restaurator*
Pottasch, drs. Carol *Senior restaurator* (0,89 fte)
Meloni, drs. Sabrina *Restaurator*
Loon, dr. Annelies van *Research scientist* (0,44 fte)
Smelt, Susan *Restaurator* (0,89 fte)

An actor dressed as Rembrandt welcomed the group who then visited the Museum Volkenkunde. This was followed by a boat tour. During a painting workshop staff joined forces to transform Mauritshuis masterpieces into modern masters. The successful day concluded with a dinner.

Staff members on 31 December 2013

Directors

Gordenker Ph.D., Emilie *Director*
Moussault, Victor *Deputy Director*

Development

Koopmans, Boudewijn *Head of Development*

Human Resources

Ligtenberg-Meerdink, Anneloes *Human Resources Advisor* (0,56 FTE)

Administration

Straetmans, Bernadette *Executive Assistant*
Stoffers-Gombault, Eveline *Executive Secretary*
Cliné, Faye *Secretarial Assistant*

Financial Affairs

Martinez MBA, Giovanna *Head of Financial Affairs*
Kozacova-Knap Fedorkova, Liana *Financial Assistant*
(0,89 FTE)
Kruit-Verbiest, Marianne van der *Financial Assistant*

Collection

Buijsen, Edwin *Head of Collections*
Jordaan, André *Registrar*

Curators

Buvelot, Quentin *Senior Curator*
Suchtelen, Ariane van *Curator* (0,89 FTE)
Vinde, Lea van der *Curator*
Lenders, Anne *Assistant Curator/Trainee*
Broersma, Geerte *Installation Project Specialist* (0,56 FTE)
Bruijn, Habiba de *Adlib Entry Specialist* (0,44 FTE)

Conservators

Wezel-Noble, Petria van *Chief Conservator*
Pottasch, Carol *Senior Conservator* (0,89 FTE)
Meloni, Sabrina *Conservator*
Loon, Annelies van *Research Scientist* (0,44 FTE)
Smelt, Susan *Conservator* (0,89 FTE)

Tentoonstellingstechniek

Hoorn, Boy van den Coördinator
Sibbing, Bibian Behoudsmedewerker/Lijstenrestaurator
(0,89 fte)

Afdeling Marketing

Brakenhoff, Koen Hoofd Marketing
Eendenburg, Iris van Medewerker ontvangst (oproep)
Hoekstra, Ivo Multimedia producer
Hollen-de Korte, Simone Coördinator Sales (0,89 fte)
Schreurs, Elkse Medewerker marketing pr
Sevenstern, Barbara Medewerker marketing communicatie
(0,89 fte)
Verdel, Sandra Medewerker online communicatie (0,89 fte)
Wit, Jacqueline de Medewerker planning

Afdeling Educatie

Runia, drs. Epco Hoofd Educatie (0,89 fte)
Borgstein, Geert-Jan Medewerker volwassenen educatie
(0,89 fte)
Gilsing, Janneke Medewerker jongereneducatie (0,89 fte)

Museumdocenten

Dijkstra, Marlies

Gendt, Caroline van
Kosters-Végh, Gerda
Spaans, Delia
Vrancken, Anneditte
Willems, Djura
Winklaar-de Prez, Shahaila

Afdeling Facilitaire Zaken

Steutel, Freek Hoofd Facilitaire Zaken
Mahabier, Vinod Medewerker technische dienst

Beveiliging

Operationeel manager
Coördinator
3 senior medewerkers
11 medewerkers

Technical Exhibition Services

Hoorn, Boy van den Coordinator
Sibbing, Bibian Conservation Technician/Frame
Conservator (0,89 FTE)

Marketing

Brakenhoff, Koen Head of Marketing
Eendenburg, Iris van Receptions Specialist (on call)
Hoekstra, Ivo Multimedia Producer
Hollen-de Korte, Simone Sales Coordinator (0,89 FTE)
Schreurs, Elkse Marketing and PR Specialist
Sevenstern, Barbara Marketing and Communications
Specialist (0,89 FTE)
Verdel, Sandra Online Communications Specialist (0,89 FTE)
Wit, Jacqueline de Planning Specialist

Education

Runia, Epco Head of Education (0,89 FTE)
Borgstein, Geert-Jan Adult Education Specialist (0,89 FTE)
Gilsing, Janneke Youth Education Specialist (0,89 FTE)

Museum Educators

Dijkstra, Marlies
Gendt, Caroline van

Kosters-Végh, Gerda
Spaans, Delia
Vrancken, Anneditte
Willems, Djura
Winklaar-de Prez, Shahaila

Facilities Management

Steutel, Freek Head of Facilities Management
Mahabier, Vinod Technical Services Specialist

Security

Operational Manager
Coordinator
3 Senior Staff
11 Staff

Bruikleenverkeer

In 2013 zijn 188 kunstwerken in kortstondig bruikleen uitgeleend voor tentoonstellingen in binnen- en buitenland; 179 kunstwerken waren in langdurig bruikleen afgestaan aan musea en instellingen in binnen- en buitenland. Tijdens het bouwproject zijn tot en met medio 2014 nog eens 63 schilderijen en 4 sculpturen aan musea in Nederland en België uitgeleend.

In kortstondig bruikleen uitgeleend aan tentoonstellingen in binnen- en buitenland

Masterpieces from the Royal Picture Gallery Mauritshuis Kobe, Kobe City Museum

september 2012 – januari 2013

Gerrit Berckheyde, *Een jachtstoet bij de Hofvijver in Den Haag, gezien vanaf de Plaats*, inv. 796

Abraham van Beyeren, *Pronkstilleven*, inv. 1056

Gerard ter Borch, *De briefschrijfster*, inv. 797

Jan Both, *Italiaans landschap*, inv. 20

Jan Brueghel de Oude, *Wan-Li-vaas met bloemen*, inv. 1072

Jan Brueghel de Oude en Hendrik van Balen,

Vruchtenguirlande rond een voorstelling van Ceres, inv. 233

Pieter Claesz, *Vanitas-stilleven*, inv. 943

Pieter Claesz, *Stilleven met een brandende kaars*, inv. 947

Adriaen Coorte, *Stilleven met vijf fabrieken*, inv. 1154

Anthony van Dyck, *Portret van Peeter Stevens*, inv. 239

Anthony van Dyck, *Portret van Anna Wake*, inv. 240

Bartholomeus Eggers (naar), *Buste van Johan Maurits van Nassau-Siegen*, inv. R 2

Carel Fabritius, *Het puttertje*, inv. 605

Govert Flinck, *Meisje bij een kinderstoel*, inv. 676

Arent de Gelder, *Het loflied van Simeon*, inv. 1047

Jan van Goyen, *Gezicht over de Rijn naar de Eltense berg*, inv. 838

Frans Hals, *Portret van Jacob Olycan*, inv. 459

Frans Hals, *Portret van Aletta Hanemans*, inv. 460

Frans Hals, *Lachende jongen*, inv. 1032

Willem Claesz Heda, *Stilleven met een roemer en horloge*, inv. 596

Antoon Heijligers, *Interieur van de Rembrandtzaal in het Mauritshuis in 1884*, inv. 1055

Meindert Hobbema, *Boslandschap met boerenhoeven*, inv. 1105

Gerrit van Honthorst, *De vioolspeler*, inv. 1107

Gerrit van Honthorst (naar), *Portret van Frederik Hendrik*, inv. 430

Pieter de Hooch, *Een binnenplaats met een rokende man en een drinkende vrouw*, inv. 835

Nicolaes Maes, *De oude kantwerkster*, inv. 1101

Adriaen van Ostade, *De vioolspeler*, inv. 129

Loans

In 2013 there were 188 outgoing short-term loans of paintings for exhibitions in the Netherlands and abroad; 179 paintings from the permanent collection have been placed on long-term loan at museums and other institutions in the Netherlands and abroad. An additional 63 paintings and 4 sculptures are on loan to museums in the Netherlands and Belgium for the duration of the building project, until mid-2014.

Outgoing Short-Term Loans to Exhibitions in the Netherlands and Abroad

Masterpieces from the Royal Picture Gallery Mauritshuis Kobe, Kobe City Museum

September 2012 – January 2013

Gerrit Berckheyde, *A Hunting Party near the Hofvijver in The Hague, seen from the Plaats*, inv. 796

Abraham van Beyeren, *Banquet Still Life*, inv. 1056

Gerard ter Borch, *Woman Writing a Letter*, inv. 797

Jan Both, *Italian Landscape*, inv. 20

Jan Brueghel I, *Flowers in a Wan-Li Vase*, inv. 1072

Jan Brueghel I with Hendrik van Balen, *Garland of Fruit surrounding a Depiction of Cybele Receiving Gifts from*

Personifications of the Four Seasons, inv. 233

Pieter Claesz, *Vanitas Still Life*, inv. 943

Pieter Claesz, *Still Life with Lighted Candle*, inv. 947

Adriaen Coorte, *Still Life with Five Apricots*, inv. 1154

Anthony van Dyck, *Portrait of Peeter Stevens*, inv. 239

Anthony van Dyck, *Portrait of Anna Wake*, inv. 240

Bartholomeus Eggers (after), *Bust of Johan Maurits, Count of Nassau-Siegen*, inv. R 2

Carel Fabritius, *The Goldfinch*, inv. 605

Govert Flinck, *Girl by a High Chair*, inv. 676

Arent de Gelder, *Simeon's Song of Praise*, inv. 1047

Jan van Goyen, *View of the Rhine near Elten*, inv. 838

Frans Hals, *Portrait of Jacob Olycan*, inv. 459

Frans Hals, *Portrait of Aletta Hanemans*, inv. 460

Frans Hals, *Laughing Boy*, inv. 1032

Willem Claesz Heda, *Still Life with Roemer and Timepiece*, inv. 596

Antoon Heijligers, *Interior of the Rembrandt Room in the Mauritshuis in 1884*, inv. 1055

Meindert Hobbema, *Wooded Landscape with Cottages*, inv. 1105

Gerrit van Honthorst, *Woman Playing the Violin*, inv. 1107

Gerrit van Honthorst (after), *Portrait of Frederik Hendrik*, inv. 430

Pieter de Hooch, *A Man Smoking and a Woman Drinking in a Courtyard*, inv. 835

Paulus Potter, *Vee in de weide*, inv. 138
 Rembrandt, *Het loflied van Simeon*, inv. 145
 Rembrandt, *Suzanna*, inv. 147
 Rembrandt, *Tronie van een man met gevederde baret*, inv. 149
 Rembrandt, *De lachende man*, inv. 598
 Rembrandt, *Zelfportret*, inv. 840
 Rembrandt, *Portret van een oude man*, inv. 1118
 Rembrandt (atelierkopie), *Portret van Rembrandt met ringkraag*, inv. 148
 Peter Paul Rubens, *Portret van Michael Ophovius*, inv. 252
 Peter Paul Rubens, *'Modello' voor de Hemelvaart van Maria*, inv. 926
 Jacob van Ruisdael, *Gezicht op Haarlem met bleekvelden*, inv. 155
 Jacob van Ruisdael, *Landschap met kasteel Bentheim*, inv. 1151
 Salomon van Ruysdael, *Meergezicht met zeilschepen*, inv. 1044
 Jan Steen, *'Het zieke meisje'*, inv. 167
 Jan Steen, *'Soo voer gesongen, soo na gepepen'*, inv. 742
 Jan Steen, *'Het oestereetstertje'*, inv. 818
 Johannes Vermeer, *Diana en haar nimfen*, inv. 406
 Johannes Vermeer, *Meisje met de parel*, inv. 670
 August Wijnantz, *Gezicht op het Mauritshuis*, inv. 1070
 Johann Georg Ziesenis, *Portret van stadhouder Willem V*, inv. 462

Johann Georg Ziesenis, *Portret van prinses Frederika Sophia Wilhelmina*, inv. 463

Vermeer: Il secolo d'oro dell'arte olandese
Rome, Scuderie del Quirinale

september 2012 – januari 2013

Jacob Ochtervelt, *Een visverkoper aan de deur*, inv. 195

Jordaens en de antieken

Brussel, Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België

oktober 2012 – januari 2013

Jordaens und die Antike

Kassel, Museumslandschaft Hessen Kassel, Museum Fridericianum

maart – juni 2013

Jacob Jordaens, *Nimfen knippen de baard van Pan af*, inv. 849

Portrait in Portrait

Dordrecht, Dordrechts Museum

december 2012 – april 2013

George van der Mijn, *Portret van Cornelis Ploos van Amstel*, inv. 729

George van der Mijn, *Portret van Elisabeth Troost*, inv. 730

Nicolaes Maes, *The Old Lacemaker*, inv. 1101
 Adriaen van Ostade, *The Fiddler*, inv. 129
 Paulus Potter, *Cattle in a Meadow*, inv. 138
 Rembrandt, *Simeon's Song of Praise*, inv. 145
 Rembrandt, *Susanna*, inv. 147
 Rembrandt, *'Tronie' of a Man with a Feathered Beret*, inv. 149
 Rembrandt, *The Laughing Man*, inv. 598
 Rembrandt, *Self-Portrait*, inv. 840
 Rembrandt, *Portrait of an Elderly Man*, inv. 1118
 Rembrandt (studio copy), *Portrait of Rembrandt with a Gorget*, inv. 148
 Peter Paul Rubens, *Portrait of Michael Ophovius*, inv. 252
 Peter Paul Rubens, *'Modello' for the Assumption of the Virgin*, inv. 926
 Jacob van Ruisdael, *View of Haarlem with Bleaching Grounds*, inv. 155
 Jacob van Ruisdael, *View of Bentheim Castle*, inv. 1151
 Salomon van Ruysdael, *View of Sailing Boats on a Lake*, inv. 1044
 Jan Steen, *'The Sick Girl'*, inv. 167
 Jan Steen, *'As the Old Sing, So Pipe the Young'*, inv. 742
 Jan Steen, *Girl Eating Oysters*, inv. 818
 Johannes Vermeer, *Diana and her Nymphs*, inv. 406
 Johannes Vermeer, *Girl with a Pearl Earring*, inv. 670
 August Wijnantz, *View of the Mauritshuis*, inv. 1070

Johann Georg Ziesenis, *Portrait of Stadholder William V*, inv. 462
 Johann Georg Ziesenis, *Portrait of Princess Frederika Sophia Wilhelmina*, inv. 463

Vermeer: Il secolo d'oro dell'arte olandese
Rome, Scuderie del Quirinale

September 2012 – January 2013

Jacob Ochtervelt, *A Fishmonger at the Door*, inv. 195

Jordaens and the Antique

Brussels, Royal Museums of Fine Arts of Belgium

October 2012 – January 2013

Jordaens und die Antike

Kassel, Museumslandschaft Hessen Kassel, Museum Fridericianum

March – June 2013

Jacob Jordaens, *Nymphs Cutting Off Pan's Beard*, inv. 849

Portrait in Portrait

Dordrecht, Dordrechts Museum

December 2012 – April 2013

George van der Mijn, *Portrait of Cornelis Ploos van Amstel*, inv. 729

George van der Mijn, *Portrait of Elisabeth Troost*, inv. 730

De Gouden Eeuw, proeftuin van onze wereld Amsterdam, Amsterdam Museum

december 2012 – september 2013

- Ferdinand Bol, *Portret van Michiel de Ruyter*, inv. 585 (in reislijst)
Dirck Hals, *Vrolijk gezelschap*, inv. 1060
Hendrick Pot, *Portret van Jean Fontaine*, inv. 1075
Hendrick Pot, *Portret van Anna Hoofman*, inv. 1076

Girl with a Pearl Earring: Dutch Paintings from the Mauritshuis

San Francisco, de Young Museum

januari – juni 2013

Atlanta, High Museum of Art

juni – september 2013

- Gerrit Berckheyde, *Een jachtstoet bij de Hofvijver in Den Haag, gezien vanaf de Plaats*, inv. 796
Abraham van Beyeren, *Bloemstillevens met een horloge*, inv. 548
Abraham van Beyeren, *Pronkstilleven*, inv. 1056
Gerard ter Borch, *Zelfportret*, inv. 177
Gerard ter Borch, *De briefschrijfster*, inv. 797
Jan Both, *Italiaans landschap*, inv. 20
Pieter Claesz, *Vanitas-stillevens*, inv. 943
Pieter Claesz, *Stilleven met een brandende kaars*, inv. 947
Adriaen Coorte, *Stilleven met vijf abrikozen*, inv. 1154

- Carel Fabritius, *Het puttertje*, inv. 605
Govert Flinck, *Meisje bij een kinderstoel*, inv. 676
Jan van Goyen, *Gezicht over de Rijn naar de Eltense berg*, inv. 838
Frans Hals, *Portret van Jacob Olycan*, inv. 459
Frans Hals, *Portret van Aletta Hanemans*, inv. 460
Willem Claesz Heda, *Stilleven met een roemer en horloge*, inv. 596
Meindert Hobbema, *Boslandschap met boerenhoeven*, inv. 1105
Gerrit van Honthorst, *De vioolspeelster*, inv. 1107
Pieter de Hooch, *Een binnenplaats met rokende man en een drinkende vrouw*, inv. 835
Nicolaes Maes, *De oude kantwerkster*, inv. 1101
Adriaen van Ostade, *De vioolspeler*, inv. 129
Paulus Potter, *Vee in de weide*, inv. 138
Rembrandt, *Het loflied van Simeon*, inv. 145
Rembrandt, *Suzanna*, inv. 147
Rembrandt, *Tronie van een man met gevederde baret*, inv. 149
Rembrandt, *Portret van een oude man*, inv. 1118
Rembrandt (atelierkopie), *Portret van Rembrandt met ringkraag*, inv. 148
Jacob van Ruisdael, *Gezicht op Haarlem met bleekvelden*, inv. 155
Jacob van Ruisdael, *Winterlandschap*, inv. 802
Rachel Ruysch, *Vaas met bloemen*, inv. 151
Salomon van Ruysdael, *Meergezicht met zeilschepen*, inv. 1044
Jan Steen, *'Het zieke meisje'*, inv. 167

The Golden Age: Gateway to Our World Amsterdam, Amsterdam Museum

December 2012 – September 2013

- Ferdinand Bol, *Portrait of Michiel de Ruyter*, inv. 585 (in temporary frame)
Dirck Hals, *Merry Company*, inv. 1060
Hendrick Pot, *Portrait of Jean Fontaine*, inv. 1075
Hendrick Pot, *Portrait of Anna Hoofman*, inv. 1076

Girl with a Pearl Earring: Dutch Paintings from the Mauritshuis

San Francisco, de Young Museum

January – June 2013

Atlanta, High Museum of Art

June – September 2013

- Gerrit Berckheyde, *A Hunting Party near the Hofvijver in The Hague, seen from the Plaats*, inv. 796
Abraham van Beyeren, *Flower Still Life with a Timepiece*, inv. 548
Abraham van Beyeren, *Banquet Still Life*, inv. 1056
Gerard ter Borch, *Self-Portrait*, inv. 177
Gerard ter Borch, *Woman Writing a Letter*, inv. 797
Jan Both, *Italian Landscape*, inv. 20
Pieter Claesz, *Vanitas Still Life*, inv. 943

- Pieter Claesz, *Still Life with Lighted Candle*, inv. 947
Adriaen Coorte, *Still Life with Five Apricots*, inv. 1154
Carel Fabritius, *The Goldfinch*, inv. 605
Govert Flinck, *Girl by a High Chair*, inv. 676
Jan van Goyen, *View of the Rhine near Elten*, inv. 838
Frans Hals, *Portrait of Jacob Olycan*, inv. 459
Frans Hals, *Portrait of Aletta Hanemans*, inv. 460
Willem Claesz Heda, *Still Life with Roemer and Timepiece*, inv. 596
Meindert Hobbema, *Wooded Landscape with Cottages*, inv. 1105
Gerrit van Honthorst, *Woman Playing the Violin*, inv. 1107
Pieter de Hooch, *A Man Smoking and a Woman Drinking in a Courtyard*, inv. 835
Nicolaes Maes, *The Old Lacemaker*, inv. 1101
Adriaen van Ostade, *The Fiddler*, inv. 129
Paulus Potter, *Cattle in a Meadow*, inv. 138
Rembrandt, *Simeon's Song of Praise*, inv. 145
Rembrandt, *Susanna*, inv. 147
Rembrandt, *'Tronie' of a Man with a Feathered Beret*, inv. 149
Rembrandt, *Portrait of an Elderly Man*, inv. 1118
Rembrandt (studio copy), *Portrait of Rembrandt with a Gorget*, inv. 148
Jacob van Ruisdael, *View of Haarlem with Bleaching Grounds*, inv. 155

Jan Steen, 'Soo voer gesongen, soo na gepepen', inv. 742
Jan Steen, 'Het oestereetstertje', inv. 818
Johannes Vermeer, Meisje met de parel, inv. 670
Emanuel de Witte, Interieur van een gefantaseerde katholieke kerk, inv. 473

Frans Hals: Oog in oog met Rembrandt, Rubens en Titiaan
Haarlem, Frans Hals Museum

maart – juli 2013

Frans Hals, Lachende jongen, inv. 1032
Rembrandt, De lachende man, inv. 598

Brueghel: Gemälde von Jan Brueghel dem Älteren in der Alten
Pinakothek

München, Alte Pinakothek

maart – juni 2013

Jan Brueghel de Oude met Hans Rottenhammer, Christus
in het voorgeborchte, inv. 285

Copy/Paint: Presentatie rond twee portretten van Ophovius
Antwerpen, Rubenshuis

maart – september 2013

Peter Paul Rubens, Portret van Michael Ophovius, inv. 252

De kunst van het opvoeden
Dordrecht, Dordrechts Museum

april – september 2013

Jacob Backer, Jongen in het grijs, inv. 747

Constantijn & Christiaan Huygens: Een Gouden Erfenis
Den Haag, Grote Kerk

april – augustus 2013

Godfried Schalcken, Portret van koning-stadhouder
Willem III, inv. 158

Rombout Verhulst (atelier van), Buste van Maria II Stuart, inv.
366

Rombout Verhulst (atelier van), Buste van Willem III, inv. 367

Heropening Rijksmuseum
Amsterdam, Rijksmuseum

april 2013 – voorjaar 2014

Willem van Aelst, Bloemstilleven met horloge, inv. 2

De anatomische les: Van Rembrandt tot Damien Hirst
Den Haag, Gemeentemuseum Den Haag

september 2013 – januari 2014

Rembrandt, De anatomische les van Dr Nicolaes Tulp, inv. 146

Jacob van Ruysdael, Winter Landscape, inv. 802
Rachel Ruysch, Vase of Flowers, inv. 151
Salomon van Ruysdael, View of Sailing Boats on a Lake,
inv. 1044
Jan Steen, 'The Sick Girl', inv. 167
Jan Steen, 'As the Old Sing, So Pipe the Young', inv. 742
Jan Steen, Girl Eating Oysters, inv. 818
Johannes Vermeer, Girl with a Pearl Earring, inv. 670
Emanuel de Witte, Interior of an Imaginary Catholic
Church, inv. 473

Frans Hals: Eye to Eye with Rembrandt, Rubens and Titian
Haarlem, Frans Hals Museum

March – July 2013

Frans Hals, Laughing Boy, inv. 1032
Rembrandt, The Laughing Man, inv. 598

Brueghel: Gemälde von Jan Brueghel dem Älteren in der Alten
Pinakothek

Munich, Alte Pinakothek

March – June 2013

Jan Brueghel I with Hans Rottenhammer, Christ's
Descent into Limbo, inv. 285

Copy/Paint: Presentation of Two Portraits of Ophovius
Antwerp, Rubenshuis

March – September 2013

Peter Paul Rubens, Portrait of Michael Ophovius, inv. 252

The Art of Upbringing
Dordrecht, Dordrechts Museum

April – September 2013

Jacob Backer, Portrait of a Boy in Grey, inv. 747

Constantijn & Christiaan Huygens: A Golden Legacy
The Hague, Grote Kerk

April – August 2013

Godfried Schalcken, Portrait of Stadholder-King William III,
inv. 158

Rombout Verhulst (studio of), Bust of Mary II Stuart, inv. 366

Rombout Verhulst (studio of), Bust of Stadholder-King
William III, inv. 367

Reopening of the Rijksmuseum
Amsterdam, Rijksmuseum

April 2013 – Spring 2014

Willem van Aelst, Flower Still Life with a Timepiece, inv. 2

De erfenis van Rogier van der Weyden: Schilderkunst in Brussel
1450–1520
Brussel, Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van
België

oktober – november 2013

Aert van den Bossche ('Meester van de Barbaralegende'), Augustinus
offert aan een afgod van de Manicheeërs, inv. 844

Vermeer, Rembrandt, and Hals: Masterpieces from the
Mauritshuis
New York, The Frick Collection

oktober 2013 – januari 2014

Gerard ter Borch, De briefschrijfster, inv. 797

Pieter Claesz, Vanitas-stilvenen, inv. 943

Adriaen Coorte, Stilvenen met vijf abrikozen, inv. 1154

Carel Fabritius, Het puttertje, inv. 605

Frans Hals, Portret van Jacob Olycan, inv. 459

Frans Hals, Portret van Aletta Hanemans, inv. 460

Nicolaes Maes, De oude kantwerkster, inv. 1101

Rembrandt, Het loflied van Simeon, inv. 145

Rembrandt, Suzanna, inv. 147

Rembrandt, Tronie van een man met gevederde baret, inv. 149

Rembrandt, Portret van een oude man, inv. 1118

Jacob van Ruisdael, Gezicht op Haarlem met bleekvelden, inv. 155

Jan Steen, 'Soo voer gesongen, soo na gepepen', inv. 742

Jan Steen, 'Het oestereetstertje', inv. 818

Johannes Vermeer, Meisje met de parel, inv. 670

Rob & Nick Carter, Transforming Still Life Painting (video
naar schilderij Ambrosius Bosschaert), inv. 1208

Tijdens het bouwproject zijn de volgende
schilderijen en sculpturen in bruikleen gegeven
aan musea in Nederland en België tot medio 2014
Amsterdam, Amsterdam Museum

Ferdinand Bol, Portret van Michiel de Ruyter, inv. 585 (in reislisje)

Gerard ter Borch, Portret van Cornelis de Graeff, inv. 883

Pieter Pietersz, Portret van Cornelis Cornelisz Schellinger, inv. 4

Hendrick Pot, Portret van Jean Fontaine, inv. 1075

Hendrick Pot, Portret van Anna Hoofman, inv. 1076

Enkele stukken zijn opgenomen in de tentoonstelling De Gouden Eeuw, proeftuin van
onze wereld.

Apeldoorn, Paleis Het Loo

Adriaen Hanneman, Postuum portret van Maria I Stuart met
een dienstbode, inv. 429

Jan Davidsz de Heem, Guirlande van vruchten met enkele
bloemen, inv. 49

Melchior d'Hondecoeter, De raaf wordt beroofd van de veren

The Anatomy Lesson: From Rembrandt to Damien Hirst
The Hague, Gemeentemuseum Den Haag

September 2013 – January 2014

Rembrandt, The Anatomy Lesson of Dr Nicolaes Tulp, inv. 146

The Legacy of Rogier van der Weyden: Painting in Brussels
1450–1520

Brussels, Royal Museums of Fine Arts of Belgium

October – November 2013

Aert van den Bossche ('Master of the Barbara Legend'), St Augustine
Sacrificing to a Manichaean Idol, inv. 844

Vermeer, Rembrandt, and Hals: Masterpieces from the
Mauritshuis
New York, The Frick Collection

October 2013 – January 2014

Gerard ter Borch, Woman Writing a Letter, inv. 797

Pieter Claesz, Vanitas Still Life, inv. 943

Adriaen Coorte, Still Life with Five Apricots, inv. 1154

Carel Fabritius, The Goldfinch, inv. 605

Frans Hals, Portrait of Jacob Olycan, inv. 459

Frans Hals, Portrait of Aletta Hanemans, inv. 460

Nicolaes Maes, The Old Lacemaker, inv. 1101

Rembrandt, Simeon's Song of Praise, inv. 145

Rembrandt, Susanna, inv. 147

Rembrandt, 'Tronie' of a Man with a Feathered Beret, inv. 149

Rembrandt, Portrait of an Elderly Man, inv. 1118

Jacob van Ruisdael, View of Haarlem with Bleaching
Grounds, inv. 155

Jan Steen, 'As the Old Sing, So Pipe the Young', inv. 742

Jan Steen, Girl Eating Oysters, inv. 818

Johannes Vermeer, Girl with a Pearl Earring, inv. 670

Rob & Nick Carter, Transforming Still Life Painting (video
based on a painting by Ambrosius Bosschaert the Elder), inv. 1208

The Following Objects Have Been Given on Loan
to Museums in the Netherlands and Belgium
for the Duration of the Building Project, until
mid-2014

Amsterdam, Amsterdam Museum

Ferdinand Bol, Portrait of Michiel de Ruyter, inv. 585 (in
temporary frame)

Gerard ter Borch, Portrait of Cornelis de Graeff, inv. 883

Pieter Pietersz, Portrait of Cornelis Cornelisz Schellinger, inv. 4

Hendrick Pot, Portrait of Jean Fontaine, inv. 1075

Hendrick Pot, Portrait of Anna Hoofman, inv. 1076

Some paintings were included in the exhibition The Golden Age: Gateway to Our World.

waarmee hij zich had getooid, inv. 59
 Melchior d'Hondecoeter, Ganzen en eenden, inv. 61
 Melchior d'Hondecoeter, Kippen en eenden, inv. 62
 Gerrit van Honthorst, Dubbelportret van Friedrich Wilhelm I en Louise Henriette, inv. 428
 Jan Mijtens, Portret van Maria van Oranje, met Hendrik van Zuijlestein en een dienstbode, inv. 114
 Peter Paul Rubens (atelier van), Sine Cerere et Baccho friget Venus (Zonder Ceres en Bacchus bevriest Venus), inv. 247
 Martin-Claude Monot, Buste van koning Friedrich Wilhelm II, inv. 378
 Louis Royer (atelier van), Buste van Koning Willem I, inv. 1201
 Rombout Verhulst (atelier van), Buste van Maria II Stuart, inv. 366
 Rombout Verhulst (atelier van), Buste van Willem III, inv. 367
 Deze bruiklenen maakten alle deel uit van de presentatie Meesters uit het Mauritshuis (maart 2013 – maart 2014).

Brugge, Groeningemuseum

Aert van den Bossche ('Meester van de Barbaralegende'), Augustinus offert aan een afgod van de Manicheeërs, inv. 844
 Dirk Bouts (omgeving van), De opstanding van Christus, inv. 762
 Jan Gossaert (toegeschreven aan), Portret van Floris van Egmond, inv. 841

Meester van het Brandonportret, Portret van een man met een Samson-medaille, inv. 752
 Meester van Frankfurt, De heilige Catharina, inv. 854
 Meester van Frankfurt, De heilige Barbara, inv. 855
 Meester van de Salomon-triptiek, Triptiek met de geschiedenis van Salomon, inv. 433
 Jan Mostaert (toegeschreven aan), Jozef verklaart de dromen van de bakker en de schenker, inv. 921
 Jan Provoost, Drieluik met Maria en kind, Johannes de Evangelist en Maria Magdalena, inv. 783
 Duitsland, De geboorte van Maria, inv. 897

Den Haag, Haags Historisch Museum

Jan de Baen, Allegorie op Cornelis de Witt als aanstichter van de overwinning bij Chatham in 1667, inv. 454
 Adriaen Hanneman, Portret van Constantijn Huygens en zijn vijf kinderen, inv. 241
 Pauwels van Hillegaert, De Prinsen van Oranje met familieleden te paard, uitrijdend vanuit het Buitenhof, inv. 546

Dordrecht, Dordrechts Museum

Ferdinand Bol, Portret van een jonge man, vermoedelijk Louis Trip junior, inv. 795
 Aelbert Cuyp, Ruitersportret van Pieter de Roovere, inv. 25

Apeldoorn, Het Loo Palace

Adriaen Hanneman, Posthumous Portrait of Mary I Stuart with a Servant, inv. 429
 Jan Davidsz de Heem, Garland of Fruit and Flowers, inv. 49
 Melchior d'Hondecoeter, The Raven Robbed of the Feathers He Wore to Adorn Himself, inv. 59
 Melchior d'Hondecoeter, Geese and Ducks, inv. 61
 Melchior d'Hondecoeter, Chickens and Ducks, inv. 62
 Gerrit van Honthorst, Double Portrait of Friedrich Wilhelm I and Louise Henriette, inv. 428
 Jan Mijtens, Portrait of Maria of Orange, with Hendrik van Zuijlestein and a Servant, inv. 114
 Peter Paul Rubens (studio of), Sine Cerere et Baccho friget Venus (Without Ceres and Bacchus Venus Would Freeze), inv. 247
 Martin-Claude Monot, Bust of King Friedrich Wilhelm II, inv. 378
 Louis Royer (studio of), Bust of King William I, inv. 1201
 Rombout Verhulst, Bust of Mary II Stuart, inv. 366
 Rombout Verhulst, Bust of Stadholder-King William III, inv. 367

These works were all included in the presentation Masters from the Mauritshuis (March 2013 – March 2014)

Bruges, Groeningemuseum

Aert van den Bossche ('Master of the Barbara Legend'), St Augustine Sacrificing to a Manichaean Idol, inv. 844
 Dirk Bouts (circle of), The Resurrection of Christ, inv. 762
 Jan Gossaert (attributed to), Portrait of Floris van Egmond, inv. 841
 Master of the Brandon Portrait, Portrait of a Man with a Samson Medal, inv. 752
 Master of Frankfurt, St Catherine, inv. 854
 Master of Frankfurt, St Barbara, inv. 855
 Master of the Solomon Triptych, Triptych with the Life Story of Solomon, inv. 433
 Jan Mostaert (attributed to), Joseph Explaining the Dreams of the Baker and the Cupbearer, inv. 921
 Jan Provoost, Triptych with the Virgin and Child, John the Evangelist and Mary Magdalene, inv. 783
 Germany, The Birth of Mary, inv. 897

Dordrecht, Dordrechts Museum

Ferdinand Bol, Portrait of a Young Man, presumably Louis Trip Jr, inv. 795
 Aelbert Cuyp, Equestrian Portrait of Pieter de Roovere, inv. 25
 Govert Flinck, Portrait of a Man, Aged Forty-Four, inv. 866
 Arent de Gelder, Portrait of Herman Boerhaave, inv. 757

Govert Flinck, *Portret van een 44-jarige man*, inv. 866
 Arent de Gelder, *Portret van Herman Boerhaave*, inv. 757
 Jan van Goyen, *Gezicht op Dordrecht vanuit Papendrecht*, inv. 551
 Nicolaes Maes, *Portret van Jacob Trip*, inv. 90
 Nicolaes Maes, *Portret van Cornelis ten Hove*, inv. 717
 Nicolaes Maes, *Portret van Catharina Dierquens*, inv. 718
 Godfried Schalcken, *Portret van koning-stadhouder Willem III*, inv. 158

In een reeks *Ontmoetingen* werd telkens één schilderij uit het Mauritshuis tentoongesteld met een schilderij uit Dordrecht.

Enschede, Rijksmuseum Twenthe

Christoffel van den Berghe, *Winterlandschap*, inv. 671
 Christoffel van den Berghe, *Zomerlandschap*, inv. 672
 Jan van Huysum, *Arcadisch landschap met borstbeeld van Flora*, inv. 1113
 Jan van Huysum, *Arcadisch landschap met de genezing van een verlamde door Petrus en Johannes*, inv. 1114
 Karel du Jardin, *De watervallen bij Tivoli*, inv. 73
 Gerard de Lairese, *Achilles wordt ontdekt tussen de dochters van Lycomedes*, inv. 82
 Willem van Mieris, *Armida bindt de slapende Rinaldo*, inv. 1071
 George van der Mij, *Portret van Cornelis Ploos van Amstel*, inv. 729

George van der Mij, *Portret van Elisabeth Troost*, inv. 730
 Aert van der Neer, *Rivierlandschap*, inv. 912
 Aert van der Neer, *Rivierlandschap bij zonsondergang*, inv. 913
 Jacob van Ruysdael, *Landschap met kasteel Bentheim*, inv. 1151 (vanaf januari 2013)
 Salomon van Ruysdael, *Rivierlandschap met eendenjager*, inv. 699
 Salomon van Ruysdael, *Rivieroever met geboomte*, inv. 941
 Cornelis Troost, *Portret van een man*, inv. 1068
 Jacob van der Ulft, *Optrekkend leger te midden van Romeinse ruïnes*, inv. 196
 Jan Baptist Weenix, *Italiaans landschap met herberg en antieke ruïnes*, inv. 901
 Philips Wouwerman, *Veldslag*, inv. 219
 De landschappen maakten deel uit van de tentoonstelling *Het ideaal als werkelijkheid: Landschappen uit het Mauritshuis en Rijksmuseum Twenthe* (oktober 2012 – maart 2014), inv. nos. 82, 196, 219 en 1071 maakten deel uit van de tentoonstelling *Rewind: De verbeelding van het verleden van Gerard de Lairese tot Brad Pitt* (oktober 2012 – september 2014).

Haarlem, Frans Hals Museum

Jan de Bray, *Portret van een 6-jarige jongen*, inv. 808
 Cornelis Dusart, *Boerenherberg*, inv. 440
 Frans Hals, *Lachende jongen*, inv. 1032 (vanaf juli 2013)
 Pieter van Laer, *Landschap met jagers*, inv. 1102

Jan van Goyen, *View of Dordrecht from Papendrecht*, inv. 551
 Nicolaes Maes, *Portrait of Jacob Trip*, inv. 90
 Nicolaes Maes, *Portrait of Cornelis ten Hove*, inv. 717
 Nicolaes Maes, *Portrait of Catharina Dierquens*, inv. 718
 Godfried Schalcken, *Portrait of Stadholder-King William III*, inv. 158
 In a series of *Meetings* paintings from the Mauritshuis were exhibited each with a painting from the Dordrecht museum.

Enschede, Rijksmuseum Twenthe

Christoffel van den Berghe, *Winter Landscape*, inv. 671
 Christoffel van den Berghe, *Summer Landscape*, inv. 672
 Jan van Huysum, *Arcadian Landscape with a Bust of Flora*, inv. 1113
 Jan van Huysum, *Arcadian Landscape with Saints Peter and John Healing the Lame Man*, inv. 1114
 Karel du Jardin, *The Waterfalls at Tivoli*, inv. 73
 Gerard de Lairese, *Achilles Discovered among the Daughters of Lycomedes*, inv. 82
 Willem van Mieris, *Armida Binding the Sleeping Rinaldo with Flowers*, inv. 1071
 George van der Mij, *Portrait of Cornelis Ploos van Amstel*, inv. 729
 George van der Mij, *Portrait of Elisabeth Troost*, inv. 730

Aert van der Neer, *River Landscape*, inv. 912
 Aert van der Neer, *River Landscape at Sunset*, inv. 913
 Jacob van Ruysdael, *View of Bentheim Castle*, inv. 1151 (vanaf januari 2013)
 Salomon van Ruysdael, *River View with a Man Hunting Ducks*, inv. 699
 Salomon van Ruysdael, *Riverbank with Old Trees*, inv. 941
 Cornelis Troost, *Portrait of a Man*, inv. 1068
 Jacob van der Ulft, *Army Advancing among Roman Ruins*, inv. 196
 Jan Baptist Weenix, *Italian Landscape with Inn and Ancient Ruins*, inv. 901
 Philips Wouwerman, *Battle Scene*, inv. 219
 The landscapes were included in the exhibition *The Ideal Becoming Reality: Landscapes from the Mauritshuis and the Rijksmuseum Twenthe* (October 2012 – March 2014), inv. nos. 82, 196, 219 and 1071 were included in the exhibition *Rewind: Depicting the Past from Gerard de Lairese to Brad Pitt* (October 2012 – September 2013)

Haarlem, Frans Hals Museum

Jan de Bray, *Portrait of a Boy, Aged Six*, inv. 808
 Cornelis Dusart, *Peasant Inn*, inv. 440
 Frans Hals, *Laughing Boy*, inv. 1032 (from July 2013 onwards)
 Pieter van Laer, *Landscape with Hunters*, inv. 1102
 Jan Miense Molenaer, *Touch*, inv. 572

Jan Miense Molenaer, *Het gevoel*, inv. 572
Jan Miense Molenaer, *Het gezicht*, inv. 573
Jan Miense Molenaer, *Het gehoor*, inv. 574
Jan Miense Molenaer, *De reuk*, inv. 575
Jan Miense Molenaer, *De smaak*, inv. 576
Pieter Post, *Duinlandschap met een hooischelf*, inv. 970

Utrecht, Museum Catharijneconvent

Jan Brueghel de Oude met Hans Rottenhammer, *De rust op de vlucht naar Egypte*, inv. 283
Jan Brueghel de Oude met Hans Rottenhammer, *Christus in het voorgeborchte*, inv. 285

Utrecht, Centraal Museum

Abraham Bloemaert, *Feestmaal der Goden*, inv. 1046

In langdurig bruikleen ontvangen schilderijen Particuliere verzamelingen

Erven Van Kinschot

Gerard ter Borch, *Portret van Caspar van Kinschot*, inv. 1050
(sinds 1975)

Stichting P. & N. de Boer

Joachim Beuckelaer, *Keukenscène met Christus en de Emmaüsgangers*, inv. 965 (sinds 1960)

Mevrouw G. de Koster-Burgersdijk

Cornelis Vroom, *Rivierlandschap gezien door bomen*, inv. 1156
(sinds 2008)

Rob en Ellen Vellekoop

Caspar Netscher, *Bellenblazende jongen*, inv. L 120 (sinds 2011)

Stichting Vrienden van het Mauritshuis

Jan Asselijn, *Gefantaseerd Italiaans landschap*, inv. 950 (sinds 1962)
Balthasar van der Ast, *Bloemen in een Wan-Li-vaas en schelpen*, inv. 1108 (sinds 1996)

Jan de Bray, *De aanbidding der herders*, inv. 1110 (sinds 1997)

Jacob van Campen, *Dubbelportret van Constantijn Huygens en Suzanna van Baerle*, inv. 1089 (sinds 1992)

Pieter Claesz, *Stilleven met tazza*, inv. 1125 (sinds 2002)

Albert Eckhout (toegeschreven aan), *Twee Braziliaanse schildpadden*, inv. 957 (sinds 1963)

Martinus Josephus Geeraerts (trant van), *Spelende putti*, inv. 1119
(sinds 2000)

Arent de Gelder, *Het loflied van Simeon*, inv. 1047 (sinds 1987)

Jan Davidsz de Heem, *Vaas met bloemen*, inv. 1099 (sinds 1993)

Jan van Huysum, *Arcadisch landschap met borstbeeld van Flora*, inv. 1113 (sinds 1997)

Jan van Huysum, *Arcadisch landschap met de genezing van een verlamde door Petrus en Johannes*, inv. 1114 (sinds 1997)

Jan Miense Molenaer, *Sight*, inv. 573
Jan Miense Molenaer, *Hearing*, inv. 574
Jan Miense Molenaer, *Smell*, inv. 575
Jan Miense Molenaer, *Taste*, inv. 576
Pieter Post, *Dune Landscape with Haystack*, inv. 970

The Hague, Hague Historical Museum

Jan de Baen, *Allegory of Cornelis de Witt as Instigator of the Victory at Chatham in 1667*, inv. 454
Adriaen Hanneman, *Portrait of Constantijn Huygens and his Five Children*, inv. 241
Pauwels van Hillegaert, *The Princes of Orange and their Families on Horseback, Riding Out from The Buitenhof, The Hague*, inv. 546

Utrecht, Museum Catharijneconvent

Jan Brueghel I with Hans Rottenhammer, *Rest on the Flight into Egypt*, inv. 283
Jan Brueghel I with Hans Rottenhammer, *Christ's Descent into Limbo*, inv. 285

Utrecht, Centraal Museum

Abraham Bloemaert, *Feast of the Gods*, inv. 1046

Paintings Received on Long-Term Loan

Private Collections

Van Kinschot Heirs

Gerard ter Borch, *Portrait of Caspar van Kinschot*, inv. 1050
(since 1975)

P. & N. de Boer Foundation

Joachim Beuckelaer, *Kitchen Scene with Christ at Emmaus*, inv. 965 (since 1960)

Mrs. G. de Koster-Burgersdijk

Cornelis Vroom, *River Landscape, seen through the Trees*, inv. 1156 (since 2008)

Rob and Ellen Vellekoop

Caspar Netscher, *A Boy Blowing Bubbles*, inv. L 120 (since 2011)

Friends of the Mauritshuis Foundation

Jan Asselijn, *Italianate Landscape*, inv. 950 (since 1962)

Balthasar van der Ast, *Flowers in a Wan-Li Vase, with Shells*, inv. 1108 (since 1996)

Jan de Bray, *The Adoration of the Shepherds*, inv. 1110 (since 1997)

Jacob van Campen, *Double Portrait of Constantijn Huygens and Suzanna van Baerle*, inv. 1089 (since 1992)

Pieter Claesz, *Still Life with Tazza*, inv. 1125 (since 2002)

Albert Eckhout (attributed to), *Study of Two Brazilian Tortoises*, inv. 957 (since 1963)

Willem Kalf, *Stilleven met fruit en glazen op een zilveren schaal*, inv. 1126 (sinds 2002)
 Frans Post, *Braziliaans landschap met een huis in aanbouw*, inv. 1127 (sinds 2002)
 Pieter Post, *Duinlandschap met hooischelf*, inv. 970 (sinds 1975)
 Salomon van Ruysdael, *Rivieroever met geboomte*, inv. 941 (sinds 1960)
 Salomon van Ruysdael, *Winterlandschap bij Arnhem*, inv. 1128 (sinds 2002)
 Roelant Savery, *Dansende boeren voor een Boheemse herberg*, inv. 1129 (sinds 2002)
 Johannes Thopas, *Portret van een overleden meisje, waarschijnlijk Catharina Margaretha van Valkenburg*, inv. 1159 (sinds 2008)
 Cornelis Troost, *Allegorie op de oorlog met Frankrijk in 1747*, inv. 1034 (sinds 1980)
 Jan Baptist Weenix, *Dode patrijs, hangend aan een spijker*, inv. 940 (sinds 1960)
 Jean-Bernard Turreau (toegeschreven aan), *Tafel met marmeren blad*, inv. 939 (sinds 1960)
 Frankrijk, *Lage fauteuils*, inv. 1174–1175 (sinds 1956)
 Noordelijke Nederlanden, *Balpoottafel*, inv. 1172 (sinds 1954)
 Noordelijke Nederlanden, *Balpoottafel*, inv. 1173 (sinds 1956)
 Noordelijke Nederlanden, *Set van acht torsstoelen*, inv. 1186–1193

Noordelijke Nederlanden, *Betaaltafel*, inv. 1194 (sinds 2007)
 Brief van Johan Maurits aan Constantijn Huygens, inv. 1130

American Friends of the Mauritshuis

Salomon van Ruysdael, *Gezicht op Beverwijk vanaf het Wijkermeer*, inv. 1117 (sinds 2000; overgedragen in 2014)

Amsterdam, Rijksmuseum

Hendrick Avercamp, *Ijsvermaak*, inv. 785
 Jan ter Borch, *De tekenles*, inv. 1210 (Galerij)
 Aert van den Bossche ('Meester van de Barbaralegende'), *Augustinus offert aan een afgod van de Manicheeërs*, inv. 844
 Adriaen Brouwer, *Herberg met dronken boeren*, inv. 847
 Adriaen Brouwer, *Vechtende boeren*, inv. 919
 Bartholomäus Bruyn I, *Portret van Elisabeth Bellinghausen*, inv. 889
 Joos van Cleve (atelier van), *Portret van een man*, inv. 895
 Lucas Cranach I, *Portret van Philipp Melanchton*, inv. 891
 Lucas Cranach II, *Portret van een man met een rode baard*, inv. 890
 Gerard David, *Boslandschap*, inv. 843
 Govert Flinck, *Allegorie op de nagedachtenis van stadhouder Frederik Hendrik, met een portret van zijn weduwe Amalia van Solms-Braunfels*, inv. 1116 (Galerij)

Martinus Josephus Geeraerts (manner of), *Playing Putti*, inv. 1119 (since 2000)
 Arent de Gelder, *Simeon's Song of Praise*, inv. 1047 (since 1987)
 Jan Davidsz de Heem, *Vase of Flowers*, inv. 1099 (since 1993)
 Jan van Huysum, *Arcadian Landscape with a Bust of Flora*, inv. 1113 (since 1997)
 Jan van Huysum, *Arcadian Landscape with Saints Peter and John Healing the Lame Man*, inv. 1114 (since 1997)
 Willem Kalf, *Still life with Fruit and Wineglasses on a Silver Plate*, inv. 1126 (since 2002)
 Frans Post, *Brazilian Landscape with a House under Construction*, inv. 1127 (since 2002)
 Pieter Post, *Dune Landscape with Haystack*, inv. 970 (since 1975)
 Salomon van Ruysdael, *Riverbank with Old Trees*, inv. 941 (since 1960)
 Salomon van Ruysdael, *Winter Landscape at Arnhem*, inv. 1128 (since 2002)
 Roelant Savery, *Peasants Dancing outside a Bohemian Inn*, inv. 1129 (since 2002)
 Johannes Thopas, *Portrait of a Deceased Girl, probably Catharina Margaretha van Valkenburg*, inv. 1159 (since 2008)
 Cornelis Troost, *Allegory on the War with France in 1747*, inv. 1034 (since 1980)

Jan Baptist Weenix, *Dead Partridge Hanging from a Nail*, inv. 940 (since 1960)
 Jean-Bernard Turreau (attributed to), *Marble Top Table*, inv. 939 (since 1960)
 France, *Low Armchairs*, inv. 1174–1175 (since 1956)
 Northern Netherlands, *Draw-Leaf Table with Bulbous Legs*, inv. 1172 (since 1954)
 Northern Netherlands, *Draw-Leaf Table with Bulbous Legs*, inv. 1173 (since 1956)
 Northern Netherlands, *Chair with Twisted Legs*, inv. 1186–1193
 Northern Netherlands, *Bailiff Table*, inv. 1194 (since 2007)
 Letter from Johan Maurits to Constantijn Huygens, inv. 1130

American Friends of the Mauritshuis

Salomon van Ruysdael, *View of Beverwijk from the Wijkermeer*, inv. 1117 (since 2000; transferred in 2014)

Amsterdam, Rijksmuseum

Hendrick Avercamp, *Ice Scene*, inv. 785
 Jan ter Borch, *The Drawing Lesson*, inv. 1210 (Galerij)
 Aert van den Bossche ('Master of the Barbara Legend'), *St Augustine Sacrificing to a Manichaean Idol*, inv. 844
 Adriaen Brouwer, *Inn with Drunken Peasants*, inv. 847
 Adriaen Brouwer, *Brawling Peasants*, inv. 919

Jan Gossaert (toegeschreven aan), *Portret van Floris van Egmond*,

inv. 841

Jacob Jordaens, *Nimfen knippen de baard van Pan af*, inv. 849

Quinten Massys (toegeschreven aan), *Maria met kind*, inv. 842

Peter Neeffs II, *Kerkinterieur*, inv. 1168 (Galerij)

Frans Post, *Gezicht op het eiland Itamaracà in Brazilië*, inv. 915

Jan Provoost, *Drieluik met Maria en kind, Johannes de*

Evangelist en Maria Magdalena, inv. 783

Herman Saftleven, *Gezicht op de Rijn bij Reineck*, inv. 1123 (Galerij)

Michael Sweerts, *De damspelers*, inv. 1121

David Teniers II, *Boerenherberg*, inv. 848 (Galerij)

Jan Vermeer van Haarlem, *Boerderij bij de duinen*, inv. 809

(Galerij)

Adam Willaerts, *Schepen bij een rotsachtige kust*, inv. 1122

Den Haag, Haags Historisch Museum

Jacob de Gheyn II, *Bloemen in een glazen fles*, inv. 1077

Groningen, Groninger Museum

Peter Paul Rubens, *Aanbidding der koningen*, inv. L 66

Leiden, Museum De Lakenhal

David Teniers II, *De blinde leidt de blinden*, inv. 1160

David Teniers II, *Venus en Cupido*, inv. 1161

Londen, National Gallery

Aelbert Cuyp, *Boeren en vee bij de Merwede*, inv. L 60

In langdurig bruikleen afgestane objecten in Nederland

Amsterdam, Amsterdam Museum

Ludolf Bakhuysen, *De werf van de Verenigde Oost-Indische Compagnie te Amsterdam*, inv. 8

Thomas de Keyser, *De vier burgemeesters van Amsterdam vernemen de aankomst van Maria de' Medici op 1 september 1638*, inv. 78

Jacob van Ruisdael, *Gezicht op de Dam en het Damrak te Amsterdam*, inv. 803

Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis

Jan Pynas, *Maria en Johannes bij het kruis*, inv. 131

Amsterdam, Rijksmuseum

Bartholomeus van Bassen, *Interieur van de Grote Zaal op het Binnenhof te Den Haag, tijdens de Grote Vergadering van de Staten-Generaal in 1651*, inv. 26

Mateo Cerezo, *De boetvaardige Maria Magdalena*, inv. 300

Philippe de Champaigne, *Portret van Jacobus Govaerts*, inv. 237

Bartholomäus Bruyn I, *Portrait of Elisabeth Bellinghausen*, inv. 889

Joos van Cleve (studio of), *Portrait of a Man*, inv. 895

Lucas Cranach I, *Portrait of Philipp Melancthon*, inv. 891

Lucas Cranach II, *Portrait of a Man with a Red Beard*, inv. 890

Gerard David, *Wooded Landscape*, inv. 843

Govert Flinck, *Allegory on the Memory of Stadholder*

Frederik Hendrik, with a Portrait of his Widow, Amalia of Solms-Braunfels, inv. 1116 (Gallery)

Jan Gossaert (attributed to), *Portrait of Floris van Egmond*, inv. 841

Jacob Jordaens, *Nymphs Cutting Off Pan's Beard*, inv. 849

Quinten Massys (attributed to), *Madonna and Child*, inv. 842

Peter Neeffs II, *Church Interior*, inv. 1168 (Gallery)

Frans Post, *View of Itamaracà Island in Brazil*, inv. 915

Jan Provoost, *Triptych with the Virgin and Child, John the Evangelist and Mary Magdalene*, inv. 783

Herman Saftleven, *View of the Rhine at Reineck*, inv. 1123 (Gallery)

Michael Sweerts, *Draughts Players*, inv. 1121

David Teniers II, *Country Inn*, inv. 848 (Gallery)

Jan Vermeer van Haarlem, *A Farmstead by the Dunes*, inv. 809 (Gallery)

Adam Willaerts, *Ships off a Rocky Coast*, inv. 1122

Groningen, Groninger Museum

Peter Paul Rubens, *Adoration of the Magi*, inv. L 66

Leiden, Museum De Lakenhal

David Teniers II, *The Blind Leading the Blind*, inv. 1160

David Teniers II, *Venus and Cupid*, inv. 1161

London, National Gallery

Aelbert Cuyp, *Peasants and Cattle by the River Merwede*, inv. L 60

The Hague, Hague Historical Museum

Jacob de Gheyn II, *Flowers in a Glass Flask*, inv. 1077

Objects Given on Long-Term Loan in The Netherlands

Amsterdam, Amsterdam Museum

Ludolf Bakhuysen, *The Dock of the Dutch East India Company at Amsterdam*, inv. 8

Thomas de Keyser, *The Four Burgomasters of Amsterdam Learning of the Arrival of Maria de' Medici on 1 September 1638*, inv. 78

Jacob van Ruisdael, *View of the Dam and the Damrak in Amsterdam*, inv. 803

- Piero di Cosimo, Postuum portret van Francesco Giamberti, de vader van Giuliano da Sangallo, inv. 287
- Piero di Cosimo, Portret van Giuliano da Sangallo, zoon van Francesco Giamberti, inv. 288
- Paolo Farinato, De aanbidding van de koningen, inv. 311
- Marcello Fogolino, Tronende madonna met kind en zes heiligen, inv. 347
- Luca Giordano, Vier musicerende vrouwen, inv. 321
- Jan van Hemessen, Allegorische voorstelling, mogelijk de personificatie van de poëzie met een dichter, inv. 1067
- Jan van Huchtenburgh, Ruitportret van Hendrik Casimir II, inv. 67
- Ignacio de Iriarte, Landschap met jagers, inv. 299
- Gerard de Lairesse, Bacchus en Ariadne, inv. 83
- Nicolas-Bernard Lépicier, Portret van een jongen met tekenboek, mogelijk een leerling van de kunstenaar, inv. 870
- Johannes Lingelbach, Het halthouden van Charles II bij de buitenplaats Wema aan de Rotte tijdens zijn tocht van Rotterdam naar Den Haag, 25 mei 1660, inv. 88
- Johannes Lingelbach, Het vertrek van Charles II uit Scheveningen, 2 juni 1660, inv. 89
- Andrea de Lione, De marskramers, inv. 289
- Alessandro Magnasco, Drie Camaldolenser monniken in extatisch gebed, inv. 332
- Alessandro Magnasco, Drie Capucijner monniken in mediterend gebed, inv. 333
- Alessandro Magnasco, De kindermoord te Bethlehem, inv. 816
- Alessandro Magnasco, De opwekking van Lazarus, inv. 817
- Juan Bautista Martínez del Mazo, Portret van Infante Balthasar Carlos, inv. 298
- Lodovico Mazzolino, De kindermoord te Bethlehem, inv. 323
- Giovanni Battista Moroni, Portret van Vercellino Olivazzi, inv. 767
- Bartolomé Esteban Murillo, Madonna met kind, inv. 296
- Michiel van Musscher, Portret van Thomas Hees met zijn neven Jan en Andries Hees, en zijn bediende Thomas, inv. 748
- Jacob Cornelisz van Oostsanen, Salome met het hoofd van Johannes de Doper, inv. 1
- Antonio Francesco Peruzzini en Sebastiano Ricci, Landschap met een kluisenaar, pelgrim, boerin en andere figuren, inv. 328
- Antonio Francesco Peruzzini en Sebastiano Ricci, Landschap met monniken, pelgrim en boerin, inv. 329
- Raffaello Vanni, De heilige familie en de heilige Anna, inv. 309
- Meester van Alkmaar, Triptiek met de aanbidding van de koningen, inv. 790
- Noordelijke Nederlanden, Portret van Cornelis Haga, inv. 496
- Noordelijke Nederlanden, Portret van Lysbeth van Duvenvoorde, inv. 831

Amsterdam, Museum The Rembrandthuis

Jan Pynas, Mary and John at the Cross, inv. 131

Amsterdam, Rijksmuseum

Bartholomeus van Bassen, Interior of the Great Hall on the Binnenhof in The Hague, during the Great Assembly of the States-General in 1651, inv. 26

Mateo Cerezo, The Penitent Mary Magdalene, inv. 300

Philippe de Champaigne (circle of), Portrait of Jacobus Govaerts, inv. 237

Piero di Cosimo, Posthumous Portrait of Francesco

Giamberti, Father of Giuliano da Sangallo, inv. 287

Piero di Cosimo, Portrait of Giuliano da Sangallo, Son of Francesco Giamberti, inv. 288

Paolo Farinato, The Adoration of the Magi, inv. 311

Marcello Fogolino, Madonna and Child, Enthroned, with Six Saints, inv. 347

Luca Giordano, Four Women Making Music, inv. 321

Jan van Hemessen, Allegorical Scene, possibly the Personification of Poetry with a Poet, inv. 1067

Jan van Huchtenburgh, Equestrian Portrait of Hendrik Casimir II, inv. 67

Ignacio de Iriarte, Landscape with Hunters, inv. 299

Gerard de Lairesse, Bacchus and Ariadne, inv. 83

Nicolas-Bernard Lépicier, Portrait of a Boy with a Drawing Book, possibly a Pupil of the Artist, inv. 870

Johannes Lingelbach, Charles II Stopping at the Estate of Wema on the Rotte on his Journey from Rotterdam to The Hague, 25 May 1660, inv. 88

Johannes Lingelbach, The Departure of Charles II from Scheveningen, 2 June 1660, inv. 89

Andrea de Lione, The Peddlers, inv. 289

Alessandro Magnasco, Three Camaldolese Monks in Ecstatic Prayer, inv. 332

Alessandro Magnasco, Three Capuchin Monks in Meditative Prayer, inv. 333

Alessandro Magnasco, The Massacre of the Innocents, inv. 816

Alessandro Magnasco, The Raising of Lazarus, inv. 817

Juan Bautista Martínez del Mazo, Portrait of the Infante Balthasar Carlos, inv. 298

Lodovico Mazzolino, Massacre of the Innocents, inv. 323

Giovanni Battista Moroni, Portrait of Vercellino Olivazzi, inv. 767

Bartolomé Esteban Murillo, Madonna and Child, inv. 296

Michiel van Musscher, Portrait of Thomas Hees, with his Nephews Jan and Andries Hees, and his Servant Thomas, inv. 748

Jacob Cornelisz van Oostsanen, Salome with the Head of John the Baptist, inv. 1

Etienne-Maurice Falconet, Zittende amor: 'L'amour menaçant', inv. 906
 Jean-Antoine Houdon, Buste van Pierre-André de Suffren, inv. 373
 Johan Gregor van der Schardt, Portretbuste van een man, inv. 550
 Rombout Verhulst, Kop van Michiel de Ruyter, inv. 369
 Rombout Verhulst, Doodsportret van admiraal Willem Joseph, baron van Gendt, inv. 370
 Roodfluwelen tas, behorende aan Thomas Hees, ambassadeur der Staten-Generaal, inv. 1206
 Schildpaddenkam, behorende aan Thomas Hees, ambassadeur der Staten-Generaal, inv. 1207

Amsterdam, Rijksmuseum, Rijksprentenkabinet

Jan de Bisschop, Allegorie op de macht van Venus, inv. 15
 Giovanni Antonio Pellegrini, De gewonde Porus voor Alexander de Grote, inv. 834
 Nicolaas Pieneman, Portret van Jean Mazel, inv. 1152
 Aert Schouman, Panorama bij Arnhem, inv. 1134
 Noordelijke Nederlanden, De Trapzaal van het Mauritshuis, inv. 1153

Amsterdam, Scheepvaartmuseum

Pieter Frederik de la Croix, Portret van Johan Arnold Zoutman, inv. 539
 Pieter Mulier I, Stormachtige zee, inv. 549
 Noordelijke Nederlanden, Portret van Adriana Johanna van Heusden, inv. 540
 Getuigd model van een midzwaardjacht, inv. 1209

Amsterdam, voormalig Theater Instituut Nederland

Pieter Quast, De triomf der zotheid: Brutus in de gedaante van een zot voor koning Tarquinius, inv. 447

Apeldoorn, Paleis Het Loo

Fransise de Goltz, Portret van een officier, inv. 427
 Tethart Philip Christian Haag, Orang oetang uit de diertuin van stadhouder Willem V, een appel plukkend, inv. 813
 Melchior d'Hondecoeter, De raaf wordt beroofd van de veren waarmee hij zich had getooid, inv. 59
 Melchior d'Hondecoeter, Landschap met uitheemse dieren, inv. 60
 Gerrit van Honthorst, Fruitplukkend kind, inv. 65
 Gerrit van Honthorst, Dubbelportret van Friedrich Wilhelm I en Louise Henriette, inv. 428
 Gerard de Lairesse, De verheerlijking van koning-stadhouder Willem III, inv. 446

Antonio Francesco Peruzzini and Sebastiano Ricci, Landscape with a Hermit, a Pilgrim, a Peasant Woman and Other Figures, inv. 328
 Antonio Francesco Peruzzini and Sebastiano Ricci, Landscape with Monks, a Pilgrim and a Peasant Woman, inv. 329
 Raffaello Vanni, The Holy Family and St Anne, inv. 309
 Master of Alkmaar, Triptych with the Adoration of the Magi, inv. 790
 Northern Netherlands, Portrait of Cornelis Haga, inv. 496
 Northern Netherlands, Portrait of Lysbeth van Duvenvoorde, inv. 831
 Etienne-Maurice Falconet, Seated Cupid: 'L'Amour Menaçant', inv. 906
 Jean-Antoine Houdon, Bust of Pierre-André de Suffren, inv. 373
 Johan Gregor van der Schardt, Portrait Bust of a Man, inv. 550
 Rombout Verhulst, Head of Michiel de Ruyter, inv. 369
 Rombout Verhulst, Death Portrait of Admiral Willem Joseph, Baron van Gendt, inv. 370
 Red Velvet Wallet, belonging to Thomas Hees, Ambassador of the Dutch parliament, inv. 1206
 Tortoise Shell Comb, belonging to Thomas Hees, Ambassador of the Dutch parliament, inv. 1207

Amsterdam, Rijksmuseum, Rijksprentenkabinet

Jan de Bisschop, Allegory on the Power of Venus, inv. 15
 Giovanni Antonio Pellegrini, The Wounded Porus before Alexander the Great, inv. 834
 Nicolaas Pieneman, Portrait of Jean Mazel, inv. 1152
 Aert Schouman, Panorama near Arnhem, inv. 1134
 Northern Netherlands, The Staircase Gallery of the Mauritshuis, inv. 1153

Amsterdam, Scheepvaartmuseum

Pieter Frederik de la Croix, Portrait of Johan Arnold Zoutman, inv. 539
 Pieter Mulier I, Choppy Sea, inv. 549
 Northern Netherlands, Portrait of Adriana Johanna van Heusden, inv. 540
 Model of a Centerboard Yacht, inv. 1209

Amsterdam, former Theater Instituut Nederland

Pieter Quast, The Triumph of Folly: Brutus Playing the Fool before King Tarquinius, inv. 447

Apeldoorn, Het Loo Palace

Fransise de Goltz, Portrait of an Officer, inv. 427
 Tethart Philip Christian Haag, Orang-utan from the Zoo

- Pieter Nason, *Portret van stadhouder Willem Frederik*, inv. 124
 Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier*, inv. 140
 Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier*, inv. 141
 Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier, mogelijk Adolf van Meetkerken*, inv. 144
 Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier*, inv. 414
 Jan van Ravesteyn, *Portret van Jan III, graaf van Nassau-Siegen*, inv. 418
 Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier*, inv. 422
 Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier, vermoedelijk Anthonis van Utenhoven*, inv. 423
 Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier*, inv. 426
 Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier, vermoedelijk Johan Wolfert van Brederode*, inv. 438
 Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier*, inv. 439
 Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier*, inv. 457
 Peter Paul Rubens (atelier van), *Sine Cerere et Baccho friget Venus (Zonder Ceres en Bacchus bevriest Venus)*, inv. 247
 Daniël Seghers, *Bloemencartouche rond een beeld van koningstadhouder Willem III*, inv. 257
 Anton Wilhelm Tischbein, *Portret van Carolina Wilhelmina van Oranje en haar kinderen*, inv. 232
 Johann Friedrich August Tischbein, *Portret van prinses Frederika Sophia Wilhelmina*, inv. 464
- Alessandro Turchi, *Allegorie op de macht van de liefde ('Omnia vincit Amor')*, inv. 342
 Philips Wouwerman, *Rustende jagers*, inv. 222
 Noordelijke Nederlanden, *Portret van François de Virieu*, inv. 448
 Noordelijke Nederlanden, *Portret van Françoise de Witte*, inv. 449
 Jan Blommendael, *Buste van koningstadhouder Willem III, ten voeten uit*, inv. 360
 Martin-Claude Monot, *Buste van koning Friedrich Wilhelm II*, inv. 378
 Louis Royer, *Buste van koning Willem I*, inv. 1201
 Rombout Verhulst (atelier van), *Buste van Maria II Stuart*, inv. 366
 Rombout Verhulst (atelier van), *Buste van koningstadhouder Willem III*, inv. 367
- Delft, Legermuseum** (gesloten, te heropenen in Soesterberg)
 Jan van Ravesteyn, *Portret van Nicolaas Schmelzing*, inv. 419
- Delft, Museum Prinsenhof**
 Frankrijk, *Portret van de broers Gaspard, Odet en François de Châtillon-Coligny*, inv. 432
 Noordelijke Nederlanden, *Portret van James I, koning van Engeland*, inv. 105

- of Stadholder William V, Picking an Apple*, inv. 813
 Melchior d'Hondecoeter, *The Raven Robbed of the Feathers He Wore to Adorn Himself*, inv. 59
 Melchior d'Hondecoeter, *Landscape with Exotic Animals*, inv. 60
 Gerrit van Honthorst, *A Child Picking Fruit*, inv. 65
 Gerrit van Honthorst, *Double Portrait of Friedrich Wilhelm I and Louise Henriette*, inv. 428
 Gerard de Lairese, *The Glorification of Stadholder-King William III*, inv. 446
 Pieter Nason, *Portrait of Stadholder William Frederik*, inv. 124
 Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer*, inv. 140
 Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer*, inv. 141
 Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer, possibly Adolf van Meetkerken*, inv. 144
 Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer*, inv. 414
 Jan van Ravesteyn, *Portrait of Jan III, Count of Nassau-Siegen*, inv. 418
 Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer*, inv. 422
 Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer, presumably Anthonis van Utenhoven*, inv. 423
 Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer*, inv. 426
 Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer, presumably Johan Wolfert van Brederode*, inv. 438
- Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer*, inv. 439
 Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer*, inv. 457
 Peter Paul Rubens (studio of), *Sine Cerere et Baccho friget Venus (Without Ceres and Bacchus Venus Would Freeze)*, inv. 247
 Daniël Seghers, *Portrait of Stadholder-King William III surrounded by a Garland of Flowers*, inv. 257
 Anton Wilhelm Tischbein, *Portrait of Carolina Wilhelmina of Orange and her Children*, inv. 232
 Johann Friedrich August Tischbein, *Portrait of Princess Frederika Sophia Wilhelmina*, inv. 464
 Alessandro Turchi, *Allegory on the Power of Love ('Omnia Vincit Amor')*, inv. 342
 Philips Wouwerman, *Hunters at Rest*, inv. 222
 Northern Netherlands, *Portrait of François de Virieu*, inv. 448
 Northern Netherlands, *Portrait of Françoise de Witte*, inv. 449
 Jan Blommendael, *Full-Length Portrait of Stadholder-King William III*, inv. 360
 Martin-Claude Monot, *Bust of King Friedrich Wilhelm II*, inv. 378
 Louis Royer (studio of), *Bust of King William I*, inv. 1201
 Rombout Verhulst (studio of), *Bust of Mary II Stuart*, inv. 366
 Rombout Verhulst (studio of), *Bust of Stadholder-King William III*, inv. 367

Hendrick de Keyser, *Buste van Willem I, prins van Oranje*,
inv. 362

Den Haag, Eerste Kamer der Staten-Generaal

Sybrand van Beest, *Varkensmarkt*, inv. 541

Abraham Begeyn, *De steengroeve*, inv. 391

Simon van den Berg, *Landschap met zandweg*, inv. 1104

Johan van Haensbergen, *Portret van Pieter Dierquens*, inv. 720

Cornelis Jonson van Ceulen, *Portret van Jan Beck en zijn vijf kinderen*, inv. 688

Martin Meytens II, *Portret van Frans I*, inv. 37

Martin Meytens II, *Portret van Maria Theresa*, inv. 38

Caspar Netscher, *Portret van Johan de Witt*, inv. 716

Constantijn Netscher, *Portret van een man*, inv. 686

Constantijn Netscher, *Portret van Anna Maria Roman*,

inv. 721

Adriaen van Nieulandt, *Maurits en Frederik Hendrik, prinsen van Oranje, op het strand van Scheveningen*, inv. 476

Den Haag, Gemeentemuseum Den Haag

Barend Cornelis Koekkoek, *Beek aan een bosrand*, inv. 781

Frankrijk, *Buste van Pierre Lyonet*, inv. 374

Noordelijke Nederlanden, *Opengewerkte schaal*, inv. 954

Den Haag, Haags Historisch Museum

Jan de Baen, *Allegorie op Cornelis de Witt als aanstichter van de overwinning bij Chatham in 1667*, inv. 454

Den Haag, Koninklijke Bibliotheek

Brief van Johan Maurits aan Constantijn Huygens, inv. 1130

Den Haag, Museum Bredius

Theo van Reijn, *Buste van Abraham Bredius*, inv. 812

Den Haag, Tweede Kamer der Staten-Generaal

Rombout Verhulst (atelier), *Buste van stadhouder Frederik Hendrik*, inv. 364

Rombout Verhulst (atelier), *Buste van stadhouder Willem II*,
inv. 365

Dordrecht, Dordrechts Museum

Aelbert Cuyp, *Landschap met de ruïne van de abdij Rijnsburg bij Leiden*, inv. 822

Abraham van Dijck, *Slapende oude man*, inv. 791

Arent de Gelder, *De voorhof van een tempel*, inv. 737

Jan Olis, *Portret van Johan van Beverwijck in zijn studeerkamer*, inv. 537

Delft, Legermuseum (to roepen in Soesterberg)

Jan van Ravesteyn, *Portrait of Nicolaas Schmelzing*, inv. 419

Delft, Museum Prinsenhof

France, *Portrait of the Brothers Gaspard, Odet and François de Châtillon-Coligny*, inv. 432

Northern Netherlands, *Portrait of James I, King of England*, inv. 105

Hendrick de Keyser, *Bust of William I, Prince of Orange*,
inv. 362

Dordrecht, Dordrechts Museum

Aelbert Cuyp, *Landscape with the Ruins of Rijnsburg Abbey, near Leiden*, inv. 822

Abraham van Dijck, *Old Man, Asleep*, inv. 791

Arent de Gelder, *The Forecourt of a Temple*, inv. 737

Jan Olis, *Portrait of Johan van Beverwijck in his Study*, inv. 537

Dordrecht, Huis Van Gijn

Northern Netherlands, *Portrait of Diederick Hoeufft*, inv. 710

Northern Netherlands, *Portrait of Maria de Witt*, inv. 711

Enschede, Rijksmuseum Twenthe

Hendrik Schweickhardt, *Vegetable Seller*, inv. 669

Haarlem, Frans Hals Museum

Cornelis Cornelisz van Haarlem, *The Massacre of the Innocents*, inv. 22

Cornelis Cornelisz van Haarlem, *The Wedding of Peleus and Thetis*, inv. 23

Hendrick Goltzius, *Minerva*, inv. 42

Hendrick Goltzius, *Hercules and Cacus*, inv. 43

Hendrick Goltzius, *Mercury*, inv. 44

Maerten van Heemskerck, *The Adoration of the Shepherds / The Virgin*, inv. 51

Maerten van Heemskerck, *The Adoration of the Magi / The Archangel Gabriel*, inv. 52

Isack van Ostade, *Farmer with a Pig*, inv. 745

Leiden, Museum De Lakenhal

Alexander Hugo Bakker Korff, *'La Fille du Héros' (The Hero's Daughter)*, inv. 782

Gerrit Dou, *Young Woman Holding a Lamp*, inv. 33

Pieter Lastman, *The Raising of Lazarus*, inv. 393

Louis de Moni, *A Lacemaker, with a Boy Blowing Bubbles*, inv. 116

Rembrandt (circle of), *Travellers Resting (The Rest on the Flight into Egypt?)*, inv. 579

Abraham van den Tempel, *Portrait of Jan Antonides van der Linden*, inv. 396

Dordrecht, Huis Van Gijn

Noordelijke Nederlanden, Portret van Diederick Hoeyff, inv. 710

Noordelijke Nederlanden, Portret van Maria de Witt, inv. 711

Enschede, Rijksmuseum Twenthe

Hendrik Schweickhardt, Groentenverkoper, inv. 669

Haarlem, Frans Hals Museum

Cornelis Cornelisz van Haarlem, De kindermoord te Bethlehem, inv. 22

Cornelis Cornelisz van Haarlem, De bruiloft van Peleus en Thetis, inv. 23

Hendrick Goltzius, Minerva, inv. 42

Hendrick Goltzius, Hercules en Cacus, inv. 43

Hendrick Goltzius, Mercurius, inv. 44

Maerten van Heemskerck, De aanbidding der herders / De maagd Maria, inv. 51

Maerten van Heemskerck, De aanbidding der koningen / De aartsengel Gabriël, inv. 52

Isack van Ostade, Boer met varken, inv. 745

Leiden, Museum De Lakenhal

Alexander Hugo Bakker Korff, 'La fille du héros' (De dochter

van de krijgsheld), inv. 782

Gerrit Dou, Meisje met een lamp, inv. 33

Pieter Lastman, De opwekking van Lazarus, inv. 393

Louis de Moni, Een kantwerkster, met een bellenblazende jongen, inv. 116

Rembrandt (omgeving van), Rustende reizigers (Rust tijdens de vlucht naar Egypte?), inv. 579

Abraham van den Tempel, Portret van Jan Antonides van der Linden, inv. 396

Abraham van den Tempel, Portret van Helena Grondt, inv. 397

Maastricht, Bonnefantenmuseum

Hans Rottenhammer, De ontmoeting van David en Abigail, inv. 281

Rijswijk/Amersfoort, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE, komen retour medio 2014)

Salomon de Bray, Putti dragen een cartouche met de geboortedatum van stadhouder Frederik Hendrik, inv. 437

Jan van Huysum, Italiaans landschap, inv. 72

Jan van Ravesteyn, Portret van een officier, inv. 424

Jan van Ravesteyn, Portret van een officier, inv. 456

Jan Weenix, Dode haas, inv. 642

Willem Wissing, Portret van koning-stadhouder Willem III, inv. 231

Abraham van den Tempel, Portrait of Helena Grondt, inv. 397

Maastricht, Bonnefantenmuseum

Hans Rottenhammer, The Meeting of David and Abigail, inv. 281

Rijswijk/Amersfoort, Cultural Heritage Agency of the Netherlands (RCE, to be returned in 2014)

Salomon de Bray, Putti Bearing a Cartouche with Stadholder Frederik Hendrik's Date of Birth, inv. 437

Jan van Huysum, Italian Landscape, inv. 72

Jan van Ravesteyn, Portrait of an Officer, inv. 424

Jan van Ravesteyn, Portrait of an Officer, inv. 456

Jan Weenix, Dead Hare, inv. 642

Willem Wissing, Portrait of Stadholder-King William III, inv. 231

Rotterdam, Rotterdam Museum

Egbert van der Poel, Fishing Boats on the Beach at Night, inv. 133

The Hague, Upper Chamber of Dutch Parliament

Sybrand van Beest, Hog Market, inv. 541

Abraham Begeyn, The Quarry, inv. 391

Simon van den Berg, Landscape with Sandy Road, inv. 1104

Johan van Haensbergen, Portrait of Pieter Dierquens, inv. 720

Cornelis Jonson van Ceulen, Portrait of Jan Beck and his Five Children, inv. 688

Martin Meytens II, Portrait of Francis I, inv. 37

Martin Meytens II, Portrait of Maria Theresa, inv. 38

Caspar Netscher, Portrait of Johan de Witt, inv. 716

Constantijn Netscher, Portrait of a Man, inv. 686

Constantijn Netscher, Portrait of Anna Maria Roman, inv. 721

Adriaen van Nieulandt, Maurits and Frederik Hendrik, Princes of Orange, on the Beach at Scheveningen, inv. 476

The Hague, Gemeentemuseum Den Haag

Barend Cornelis Koekkoek, Brook by the Edge of the Woods, inv. 781

Frankrijk, Bust of Pierre Lyonet, inv. 374

Northern Netherlands, Open-Work Dish, inv. 954

The Hague, Hague Historical Museum

Jan de Baen, Allegory of Cornelis de Witt as Instigator of the Victory at Chatham in 1667, inv. 454

The Hague, National Library

Letter from Johan Maurits to Constantijn Huygens, inv. 1130

Rotterdam, Rotterdam Museum

Egbert van der Poel, *Strand met vissersboten bij nacht*, inv. 133

Utrecht, Centraal Museum

Joost Droochsloot, *Dorpsgezicht*, inv. 34

Joost Droochsloot, *Rivierlandschap*, inv. 35

Bernard Zwaerdecroon, *Portret van twee kinderen in pastorale kleding*, inv. 675

Utrecht, Museum Catharijneconvent

Pieter Aertsen (toegeschreven aan), *De kruisiging*, inv. 836

Joos van Cleve (atelier van), *Christus en Johannes de Doper als kinderen*, inv. 348

Leendert van der Cooghen, *De ongelovige Thomas*, inv. 81

Gerbrand van den Eeckhout, *Christus en de Samaritaanse vrouw bij de bron*, inv. 1048

Jan van der Heyden, *Stilleven met bijbel*, inv. 531

Christoffel Pierson, *Portret van Joris Goethals*, inv. 474

Pieter Potter, *Jacob haalt Lea en Rachel over te vluchten voor Laban*, inv. 409

Maerten de Vos, *Mozes toont de tafelen der wet aan de Israëlieten, met portretten van leden van de familie Panhuys, hun verwanten en vrienden*, inv. 249

Jan Westerbaen I, *Portret van Arnoldus Geesteranus*, inv. 210

Jan Westerbaen I, *Portret van Susanna Pietersdr Oostdijk*, inv. 211

Zuidelijke Nederlanden, *De maagd Maria (onderdeel van beeldengroep)*, inv. 973

In langdurig bruikleen afgestane objecten buiten Nederland

Ambassades

Cornelis de Heem, *Fruitstillevens*, inv. 50

Johannes Lingelbach, *De hooioogst*, inv. 87

Michiel van Mierevelt (atelier van), *Portret van Willem I, prins van Oranje*, inv. 96

Michiel van Mierevelt (atelier van), *Portret van François van Aerssen*, inv. 750

Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier*, inv. 415

Jan van Ravesteyn, *Portret van een officier*, inv. 455

Londen, National Gallery

Arent de Gelder, *Juda en Tamar*, inv. 40

Los Angeles, The J. Paul Getty Museum

Cornelis Troost, *Arlequin, tovenaars en barbier: De bedrogen rivalen*, inv. 183

Cornelis Troost, *Hopman Ulrich of de bedrogen gierigheid*:

The Hague, Museum Bredius

Theo van Reijn, *Bust of Abraham Bredius*, inv. 812

The Hague, Lower Chamber of Dutch Parliament

Rombout Verhulst (studio of), *Bust of Stadholder Frederik Hendrik*, inv. 364

Rombout Verhulst (studio of), *Bust of Stadholder Willem II*, inv. 365

Utrecht, Centraal Museum

Joost Droochsloot, *Village Scene*, inv. 34

Joost Droochsloot, *River Landscape*, inv. 35

Bernard Zwaerdecroon, *Portrait of Two Children Dressed as Shepherds*, inv. 675

Utrecht, Museum Catharijneconvent

Pieter Aertsen (attributed to), *The Crucifixion*, inv. 836

Joos van Cleve (studio of), *Christ and John the Baptist as Children*, inv. 348

Leendert van der Cooghen, *The Doubting Thomas*, inv. 81

Gerbrand van den Eeckhout, *Christ and the Woman of Samaria at the Well*, inv. 1048

Jan van der Heyden, *Still Life with a Bible*, inv. 531

Christoffel Pierson, *Portrait of Joris Goethals*, inv. 474

Pieter Potter, *Jacob Urging Leah and Rachel to Flee from Laban*, inv. 409

Maerten de Vos, *Moses Showing the Tablets of the Law to the Israelites, with Portraits of Members of the Panhuys Family, their Relatives and Friends*, inv. 249

Jan Westerbaen I, *Portrait of Arnoldus Geesteranus*, inv. 210

Jan Westerbaen I, *Portrait of Susanna Pietersdr Oostdijk*, inv. 211

Southern Netherlands, *The Virgin Mary*, inv. 973

Objects Given on Long-Term Loan Outside The Netherlands

Embassies

Cornelis de Heem, *Fruit Still Life*, inv. 50

Johannes Lingelbach, *Harvesting the Hay*, inv. 87

Michiel van Mierevelt (studio of), *Portrait of William I, Prince of Orange*, inv. 96

Michiel van Mierevelt (studio of), *Portrait of François van Aerssen*, inv. 750

Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer*, inv. 415

Jan van Ravesteyn, *Portrait of an Officer*, inv. 455

London, National Gallery

Arent de Gelder, *Judah and Tamar*, inv. 40

Godefroy en zijn knecht verjagen in vermomming hopman Ulrich, inv. 184

New York, The Metropolitan Museum of Art
Balthasar van der Ast, Bloemen in een Wan-Li-vaas, inv. 1073

Orange, Musée Municipal
Michiel van Mierevelt (atelier van), Portret van stadhouder Maurits, prins van Oranje, inv. 99
Michiel van Mierevelt (atelier van), Portret van Frederik Hendrik, prins van Oranje, inv. 100

In beheer overgedragen schilderijen
Rijswijk/Amersfoort, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

- 1 Cornelis Bega, Boerenherberg, inv. 400
- 2 Richard Brakenburgh, Portret van een jong meisje, inv. 544
- 3 Annibale Carracci (naar), De heilige familie met Johannes de Doper als kind, inv. 315
- 4 Correggio (naar), Madonna met kind, inv. 301
- 5 Philip van Dijk, Portret van Mathias Lambertus Singendonck, burgemeester van Nijmegen, inv. 712
- 6 Philip van Dijk, Portret van Agneta Catherina Hoeffft, inv. 713

- 7 Anthony van Dyck (naar), Portret van Andreas Colijns de Nole, inv. 243
- 8 Anthony van Dyck (naar), Samson en Delila, inv. 823
- 9 Adriaen van Emont (toegeschreven aan), Italiaans landschap met jachtgezelschap, inv. 741
- 10 Juan de Frías y Escalante, Zigeunerin, inv. 295
- 11 Luca Giordano (naar), Maria met kind met de heiligen Dominicus en Antonius van Padua, inv. 352
- 12 Jan van Goyen (trant van), Rivierlandschap, inv. 674
- 13 Dirck Hals, De vijfzintuigen: Het gehoor, inv. 771
- 14 Dirck Hals, De vijfzintuigen: Het gevoel, inv. 772
- 15 Dirck Hals, De vijfzintuigen: De smaak, inv. 773
- 16 Dirck Hals, De vijfzintuigen: Het gezicht, inv. 774
- 17 Dirck Hals, De vijfzintuigen: De reuk, inv. 775
- 18 Frans Hals (navolger van), De rommelpotspeler, inv. 692
- 19 Harmen Hals, Rokende boer, inv. 756
- 20 Bartholomeus van der Helst, Portret van een jonge vrouw, inv. 545
- 21 Philips Koninck (naar), Weids landschap met een valkenjacht, inv. 80
- 22 Filippo Lauri, Landschap met Mercurius, Argus en Io, inv. 322
- 23 Isaac Luttichuys, Portret van een jonge vrouw, inv. 722
- 24 Jan Miense Molenaer, Boerenfeest, inv. 407
- 25 Jan Miense Molenaer, Boerenbruiloft, inv. 691

Los Angeles, The J. Paul Getty Museum
Cornelis Troost, Harlequin, Magician and Barber: The Rivals Exposed, inv. 183
Cornelis Troost, Captain Ulrich or Greed Thwarted: Disguised, Godefroy and his Servant Put Captain Ulrich to Flight, inv. 184

New York, The Metropolitan Museum of Art
Balthasar van der Ast, Flowers in a Wan-Li Vase, inv. 1073

Orange, Musée Municipal
Michiel van Mierevelt (studio of), Portrait of Stadholder Maurits, Prince of Orange, inv. 99
Michiel van Mierevelt (studio of), Portrait of Frederik Hendrik, Prince of Orange, inv. 100

Transferred Paintings
Rijswijk/Amersfoort, Cultural Heritage Agency of the Netherlands (RCE)

- 1 Cornelis Bega, Peasant Inn, inv. 400
- 2 Richard Brakenburgh, Portrait of a Young Girl, inv. 544
- 3 Annibale Carracci (after), The Holy Family with the Infant John the Baptist, inv. 315
- 4 Correggio (after), Madonna and Child, inv. 301

- 5 Philip van Dijk, Portrait of Mathias Lambertus Singendonck, Burgomaster of Nijmegen, inv. 712
- 6 Philip van Dijk, Portrait of Agneta Catherina Hoeffft, inv. 713
- 7 Anthony van Dyck (after), Portrait of Andreas Colijns de Nole, inv. 243
- 8 Anthony van Dyck (after), Samson and Delilah, inv. 823
- 9 Adriaen van Emont (attributed to), Italian Landscape with Hunting Party, inv. 741
- 10 Juan de Frías y Escalante, A Gypsy Woman, inv. 295
- 11 Luca Giordano (after), Madonna and Child with Saints Dominic and Anthony of Padua, inv. 352
- 12 Jan van Goyen (manner of), River Landscape, inv. 674
- 13 Dirck Hals, The Five Senses: Hearing, inv. 771
- 14 Dirck Hals, The Five Senses: Touch, inv. 772
- 15 Dirck Hals, The Five Senses: Taste, inv. 773
- 16 Dirck Hals, The Five Senses: Sight, inv. 774
- 17 Dirck Hals, The Five Senses: Smell, inv. 775
- 18 Frans Hals (follower of), The Rommelpot Player, inv. 692
- 19 Harmen Hals, Peasant Smoking, inv. 756
- 20 Bartholomeus van der Helst, Portrait of a Young Woman, inv. 545
- 21 Philips Koninck (after), Panoramic Landscape with a Hawking Party, inv. 80

- 26 Frederik de Moucheron (toegeschreven aan), Landschap waarin reizigers worden overvallen, inv. 122
- 27 Michiel van Musscher, Familieportret, inv. 123
- 28 Pieter van Noort, Visstillven, inv. 602
- 29 Rafaël (naar), De heilige familie met Johannes de Doper, inv. 339
- 30 Jacob van Ruisdael (trant van), Gezicht op de Vijverberg in Den Haag, inv. 534
- 31 Carl Ruthart, Vossenjacht, inv. 10
- 32 Jan Frans Soolmaker, Italiaans landschap met herders, inv. 164
- 33 Johann Friedrich August Tischbein (naar), Portret van prinses Anna van Hannover, inv. 504
- 34 Willem van de Velde II (atelier van?), Verovering van de 'Royal Prince', inv. 471
- 35 Paolo Veronese (naar), Het martelaarschap van de heiligen Primus en Felicianus, inv. 312
- 36 Hendrik Verschuring, Zuidelijk landschap met jagers en honden, inv. 606
- 37 Karel van Vogelaer, Portret van een man (Zelfportret?), inv. 677
- 38 Paul de Vos, Jachthonden sporen patrijzen op, inv. 740
- 39 Roelof van Vries, Herders met vee, inv. 205
- 40 Jan Wijnants, Weg in de duinen, inv. 213
- 41 Victor Wolfvoet, Abraham en Melchizedek, inv. 267
- 42 Victor Wolfvoet, De manna-regen, inv. 268
- 43 Francesco Zuccarelli, Een doorwaadbare plaats in een bos, inv. 350
- 44 Italië, Portret van een man, inv. 327
- 45 Italië, Landschap met de boetvaardige Maria Magdalena, inv. 330
- 46 Italië, Landschap met de heilige Paulus van Thebe als kluizenaar, inv. 331
- 47 Italië, De aanbidding der herders, inv. 351
- 48 Noordelijke Nederlanden, Portret van een man, inv. 386
- 49 Noordelijke Nederlanden, Spelende kinderen met een ezel, inv. 680
- 50 Zuidelijke Nederlanden, De boetvaardige Magdalena, inv. 431
- 51 Zuidelijke Nederlanden, Landschap met rustende soldaten, inv. 536

- 22 Filippo Lauri, Landscape with Mercury, Argus and Io, inv. 322
- 23 Isaac Luttichuys, Portrait of a Young Lady, inv. 722
- 24 Jan Miense Molenaer, Peasants Making Merry, inv. 407
- 25 Jan Miense Molenaer, Peasant Wedding, inv. 691
- 26 Frederik de Moucheron (attributed to), Landscape with Travellers Being Ambushed, inv. 122
- 27 Michiel van Musscher, Family Portrait, inv. 123
- 28 Pieter van Noort, Fish Still Life, inv. 602
- 29 Raphael (after), The Holy Family with St John the Baptist, inv. 339
- 30 Jacob van Ruisdael (manner of), View of the Vijverberg in The Hague, inv. 534
- 31 Carl Ruthart, Fox Hunt, inv. 10
- 32 Jan Frans Soolmaker, Italian Landscape with Shepherds, inv. 164
- 33 Johann Friedrich August Tischbein (after), Portrait of Princess Anne of Hannover, inv. 504
- 34 Willem van de Velde II (studio of?), Conquest of the 'Royal Prince', inv. 471
- 35 Paolo Veronese (after), The Martyrdom of Saints Primus and Felicianus, inv. 312
- 36 Hendrik Verschuring, Hunters and Dogs in an Italianate Landscape, inv. 606
- 37 Karel van Vogelaer, Portrait of a Man (Self-Portrait?), inv. 677
- 38 Paul de Vos, Hunting Dogs Flushing Out Partridges, inv. 740
- 39 Roelof van Vries, Herdsmen with Cattle, inv. 205
- 40 Jan Wijnants, Road in the Dunes, inv. 213
- 41 Victor Wolfvoet, Abraham and Melchizedek, inv. 267
- 42 Victor Wolfvoet, The Rain of Manna, inv. 268
- 43 Francesco Zuccarelli, A Ford in the Woods, inv. 350
- 44 Italy, Portrait of a Man, inv. 327
- 45 Italy, Landscape with the Penitent Mary Magdalene, inv. 330
- 46 Italy, Landscape with St Paul of Thebes as a Hermit, inv. 331
- 47 Italy, The Adoration of the Shepherds, inv. 351
- 48 Northern Netherlands, Portrait of a Man, inv. 386
- 49 Northern Netherlands, Donkey and Children at Play, inv. 680
- 50 Southern Netherlands, The Penitent Magdalene, inv. 431
- 51 Southern Netherlands, Landscape with Soldiers at Rest, inv. 536

Verkort financieel verslag

Balans per 31 december 2013 en per 31 december 2012

Bedragen in duizenden euro's

Activa

	per 31 december 2013	per 31 december 2012
Materiële vaste activa		
1 Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	13.882	5.272
2 Inventaris	145	208
Totaal vaste activa	14.027	5.480
Vlottende activa		
1 Voorraden		
- Catalogi	0	23
	0	23
2 Vorderingen		
- Debiteuren	2.304	672
- Belastingen en sociale premies	54	273
- Overige vorderingen en Overlopende activa	813	3.349
	3.171	4.294
3 Effecten	0	218
4 Liquide middelen	20.653	14.135
Totaal vlottende activa	23.824	18.670
Totaal activa	37.851	24.150

Summary Financial Report

Balance Sheet as at 31 December 2013 and as at 31 December 2012

Figures expressed in thousands of euros

	31 December 2013	31 December 2012
Assets		
Tangible Fixed Assets		
1 Fixed Operating Assets	13,882	5,272
2 Equipment	145	208
Total Fixed Assets	14,027	5,480
Current Assets		
1 Stock		
- Catalogues	0	23
	0	23
2 Accounts Receivable		
- Debtors	2,304	672
- Tax and Social Security Contributions	54	273
- Other Receivables and Accrued Income	813	3,349
	3,171	4,294
3 Securities	0	218
4 Liquid Assets	20,653	14,135
Total Current Assets	23,824	18,670
Total Assets	37,851	24,150

Passiva

	per 31 december 2013	per 31 december 2012
Eigen vermogen		
1 Algemene reserve	3.415	3.415
2 Bestemmingsreserves		
– Vervangingsreserve bedrijfsinstallaties	178	178
– Activa doelstelling	68	68
– Activa bedrijfsvoering	162	163
– Overige bestemmingsreserves	3.555	3.337
3 Vastgelegd vermogen		
– Bestemmingsfonds Bouw	100	100
– Bestemmingsfonds OCW	0	253
Totaal eigen vermogen	7.478	7.514
Aankoopfonds	4.812	3.799
Voorzieningen		
1 Voorzieningen jubilea	20	18
2 Voorzieningen sponsorverplichtingen	596	600
3 Voorziening verlieslatende contracten	72	0
Totaal voorzieningen	688	618
Schulden		
Langlopende schulden		
1 Investeringsubsidie	16.840	5.297
2 Sponsoring	3.324	3.256
3 Overige langlopende schulden	114	96
Kortlopende schulden		
1 Crediteuren	2.535	1.893
2 Belastingen en sociale premies	106	105
3 Overige schulden en overlopende passiva	1.954	1.572
Totaal schulden	24.873	12.219
Totaal passiva	37.851	24.150

Liabilities

	31 December 2013	31 December 2012
Own Capital		
1 General Reserve	3,415	3,415
2 Appropriated Reserves		
– Replacement Reserve for Technical Facilities	178	178
– For Museum's Objectives	68	68
– For Operations	163	163
– Other Special Reserves	3,337	3,337
3 Appropriated Funds		
– Special Building Fund	100	100
– Special Ministry Fund	253	253
Total Own Capital	7,514	7,514
Fund for Purchases	3,799	3,799
Provisions		
1 Jubilee Provision	20	18
2 Sponsor Obligation Provision	596	600
3 Onerous Contracts Provision	72	0
Total Provisions	688	618
Debt		
Long-Term Debt		
1 Investment Grant	16,840	5,297
2 Sponsorship	3,324	3,256
3 Other Long-Term Debts	114	96
Short-Term Debt		
1 Creditors	2,535	1,893
2 Tax and Social Security Contributions	106	105
3 Other Debts and Accrued Liabilities	1,954	1,572
Total Debt	24,873	12,219
Total Liabilities	37,851	24,150

Baten en lasten uit gewone bedrijfsvoering

	2013	2012
Totaal baten	8.938	12.301
Totaal lasten	8.208	13.076
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	730	- 775
Financiële baten en lasten		
Rentebaten	218	262
Rentelasten	0	0
Effecten	30	17
Totaal financiële baten en lasten	248	279
Mutatie aankoopfonds	- 1.013	- 629
Exploitatieresultaat	- 35	- 1.125

Income and Expenditure from Ordinary Operations

	2013	2012
Total Income	8,938	12,301
Total Expenditure	8,208	13,076
Balance from Ordinary Operations	730	- 775
Financial Income and Expenditure		
Interest Income	218	262
Interest Charges	0	0
Securities	30	17
Total Financial Income and Expenditure	248	279
Change in Reserve Fund for Purchases	- 1,013	- 629
Net Operating Result	- 35	- 1,125

Toelichting behorende bij de balans van 31 december 2013

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is grotendeels opgesteld conform de Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen en de regelgeving van het Ministerie van OCW.

Vaste activa zijn gewaardeerd tegen de historische kostprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, eventueel onder aftrek van een voorziening voor verliezen.

De baten en lasten zijn toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Het resultaat op een project wordt verantwoord volgens de 'percentage-of-completion' methode.

Bedragen zijn afgerond op duizenden euro's.

Algemeen

Twee zaken hebben de balans en het resultaat in het bijzonder beïnvloed:

- Het bouwproject *Mauritshuis bouwt aan de toekomst*. Als opdrachtgever stuurt het Mauritshuis, in samenwerking met adviseurs, de realisatie van het bouwproject aan. De werkzaamheden aan het Mauritshuis en Plein 26

zijn aan het einde van het jaar in de afbouwfase gekomen waardoor het mogelijk is geweest de openingsdatum vast te stellen. De officiële opening is op 27 juni 2014.

- De aankoop van het schilderij *Berglandschap met de heilige Hiëronymus* van Paul Bril.

Een deel van de schilderijen van het Mauritshuis is het hele jaar zichtbaar geweest in het Gemeentemuseum Den Haag. De inkomsten uit de entreegeden van het Gemeentemuseum hebben positief bijgedragen aan het resultaat.

De internationaal reizende tentoonstellingen in de Verenigde Staten hebben eveneens inkomsten gerealiseerd en hebben het Mauritshuis uitstekende publiciteit opgeleverd.

Activa

Materiële vaste activa

De gebouwen 'Mauritshuis' en 'Galerij Prins Willem V' zijn eigendom van de Staat der Nederlanden en worden van de Rijksgebouwendienst gehuurd. De collectie is voor het grootste deel Rijkseigendom.

Een belangrijke externe bruikleengever is de Stichting Vrienden van het Mauritshuis. Een relatief klein deel

Notes Accompanying the Balance Sheet of 31 December 2013

Accounting Principles

The organisation of the annual accounts is primarily based on the Accounting Standards for Fund Raising Institutions and further rules issued by the Ministry of Education, Culture and Science of the Netherlands.

Fixed assets are valued at historical cost less cumulative depreciation, with the deduction of a provision for losses in some cases. Income and expenditure are attributed to the year to which they relate. Profit or loss from projects is accounted for using the percentage-of-completion method. Figures are rounded up or down to the nearest thousand euros.

General

Two issues have particularly affected the balance sheet and result:

- The building project *Mauritshuis Building for the Future*. As principal the Mauritshuis is overseeing completion of the building project, in collaboration with consultants. At the end of the year work on the Mauritshuis and Plein 26 reached the final stage,

allowing the opening date to be set. The official opening will be on 27 June 2014.

- Purchase of the painting *Mountainous Landscape with St Jerome* by Paul Bril.

A number of paintings from the Mauritshuis have been on display throughout the year in the Gemeentemuseum Den Haag. Revenues from admissions to the Gemeentemuseum have made a positive contribution to the result.

The international travelling exhibitions in the United States have also generated revenues and provided the Mauritshuis with excellent publicity.

Assets

Tangible Fixed Assets

The buildings known as the 'Mauritshuis' and the 'Prince William V Gallery' are the property of the Dutch state and are rented from the Government Buildings Agency. The majority of the collection is state property.

The Friends of the Mauritshuis Foundation is an important source of loans. The museum has acquired the management of a relatively small part of the collection through long-term loans from third parties.

van de collectie is in beheer verkregen door duurzaam bruikleen van derden.

1 Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering

De post Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering heeft betrekking op de uitgaven voor investeringen in het bouwproject *Mauritshuis bouwt aan de toekomst*. De vaste activa nemen toe met € 8.547.000 tot € 14.027.000. Nadat de bouw is afgerond in 2014 wordt het onroerend goed overgedragen aan de Rijksgebouwendienst en wordt het geactiveerde bedrag van € 13.882.000 tegengeboekt.

2 Inventaris

Aanschaffingen boven € 1.000 worden als investeringen op de balans geactiveerd. In 2013 is voor € 5.100 aan camera's geïnvesteerd voor de bouw en het restauratie-atelier. Vanwege de verbouwing en sluiting van het museum is er voor € 67.800 aan goederen afgeschreven en afgestoten.

De waarde van Materiële vaste activa die wordt aangewend in het kader van de museumdoelstelling is € 34.700 op 31 december. De waarde van Materiële vaste activa die wordt aangewend in het kader van de bedrijfsvoering is € 110.700.

Vlottende activa

1 Voorraden

Catalogi

De administratieve voorraad van het Mauritshuis wordt gevormd door tentoonstellingscatalogi. Deze catalogi zijn in 2013 tot € 0 afgewaardeerd wegens incurantheid.

2 Vorderingen

Debiteuren

Eind 2013 zijn twee termijnen aan de Rijksgebouwendienst gefactureerd. De vorderingen hebben betrekking op de financiering van de bouw. De debiteuren bestaan verder uit nog te ontvangen gelden van steunstichtingen en de belastingdienst.

2 Vorderingen

Overige vorderingen en overlopende activa

De overlopende activa bestaat grotendeels uit de te ontvangen bedragen van de BankGiro Loterij voor een bedrag van € 511.100, te ontvangen rente en vooruitbetaalde facturen.

De rente over 2013 wordt begin januari 2014 ontvangen.

1 Fixed Operating Assets

The entry 'Fixed operating assets' relates to expenditure for investment in the building project *Mauritshuis Building for the Future*. Fixed assets increased by € 8,547,000 to € 14,027,000. After the building has been completed in 2014 the real estate will be transferred back to the Government Buildings Agency and the amount of € 13,882,000 shown as an asset will be reversed.

2 Equipment

Purchases costing more than € 1,000 are entered as investments on the balance sheet. In 2013 the sum of € 5,100 was invested in cameras for the construction site and the conservation studio. In connection with the renovation and closure of the museum, goods totalling € 67,800 were written off and disposed of.

The value of the 'Tangible fixed assets' used in connection with the museum's objectives was € 34,700 on 31 December. The value of the 'Tangible fixed assets' used for operations is € 110,700.

Current Assets

1 Stock

Catalogues

The stock currently on record consists of exhibition catalogues. These were depreciated in value to € 0 in 2013 on the grounds of being out of date.

2 Accounts Receivable

Debtors

At the end of 2013 two terms were billed to the Government Buildings Agency. 'Accounts receivable' relates to the financing of the building project. Debtors further consist of funds receivable from supporting foundations and the tax office.

2 Accounts Receivable

Other Receivables and Accrued Income

The accrued income largely consists of funds to be received from the BankGiro Loterij totalling € 511,100, receivable interest and prepaid invoices.

Interest for the year 2013 will be received in January 2014.

3 Effecten

In 2013 is de aandelenportefeuille verkocht.

Het resultaat is als volgt verdeeld:

4 Liquide middelen

De saldi op balansdatum van de buitenlandse valuta-rekeningen zijn opgenomen tegen de op dat moment geldende wisselkoers.

Passiva

Eigen vermogen

Het Eigen vermogen van het Mauritshuis bedroeg op 31 december 2013 €7.478.000.

Dit is een daling t.o.v. 2012 van € 36.000 en komt voornamelijk door gemaakte kosten voor het bouwproject *Mauritshuis bouwt aan de toekomst*.

Het Bestemmingsfonds OCW is na toestemming van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap besteed aan het bouwproject.

3 Securities

In 2013 the share portfolio was sold.

The result is distributed as follows:

4 Liquid Assets

The balances on the foreign currency accounts on the balance sheet date have been calculated using the exchange rates on that date.

Liabilities

Own Capital

The Mauritshuis' 'Own Capital' was €7,478,000 on 31 December 2013.

This is a decrease of € 36,000 on 2012 and is due primarily to the costs of the building project *Mauritshuis Building for the Future*.

The Ministry of Education, Culture and Science special fund was spent on the building project with permission from the Ministry.

Resultaat 2013

Bedragen in euro's

- 35.200

Bestemmingsreserves

Ten gunste van Reserve bouwproject bedrijven

- 217.500

Totaal dotatie Bestemmingsreserves

- 217.500

- 252.700

Vastgelegd vermogen

Ten laste van Bestemmingsfonds OCW betreffende niet bestede subsidie conform brief dd. 14 oktober 2013 referentie 540965

252.700

Totaal onttrekkingen Vastgelegd vermogen

252.700

Resultaat na dotaties/onttrekkingen

0

Dotatie Bestemmingsfonds OCW

0

Ten gunste van de Algemene Reserve

0

Results 2013

Figures expressed in euros

- 35,200

Appropriated Reserves

To the Reserve for Building Project Companies

- 217,500

Total Transfer to Appropriated Reserves

- 217,500

- 252,700

Appropriated Reserves

To special Ministry fund for unspent grants in accordance with letter dd. 14 October 2013 reference 540965

252,700

Total Transfer to Appropriated Fund

252,700

Result after Transfers

0

Transfer to Special Ministry Fund

0

To the General Reserve

0

Voorzieningen

- 1 De Voorziening jubilea betreft financiële verplichtingen aan medewerkers voor toekomstige jubilea voortkomende uit de CAO.
- 2 De Voorziening sponsorverplichtingen betreft gelden die uitgegeven worden om verplichtingen uit sponsorovereenkomsten te voldoen.
- 3 De Voorziening verlieslatende contracten is opgenomen omdat de organisatie het gehuurde pand aan de Lange Vijverberg 12 in Den Haag eerder verlaat dan de afloop van de huurovereenkomst per 31 december 2014.

Schulden

Langlopende schulden

- 1 Investeringssubsidie
Conform het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013–2016 is de subsidie voor de investering in vaste activa hier opgenomen.
- 2 Sponsoring
De donaties van diverse fondsen voor het bouwproject zijn conform het Handboek op sponsoring opgenomen.
- 3 Overige langlopende schulden
De schuld op lange termijn à € 114.000 betreft leningen aangaan voor de aankopen van drie schilderijen. Het

saldo van de leningen wordt in jaarlijkse termijnen aan het Mauritshuis geschonken.

Kortlopende schulden

De schulden op korte termijn zijn toegenomen met € 1.025.000 tot € 4.595.000 en bestaan grotendeels uit te betalen bedragen voor de bouw, vooruit ontvangen bedragen voor een reizende tentoonstelling, nog te betalen belastingen en verplichtingen ten opzichte van het personeel.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

De basissubsidie van OCW over de periode 2013–2016 bedraagt € 17.834.292 conform de subsidiebrief van 18 september 2012 met als kenmerk 437736.

De ANWB heeft toegezegd het project Mauritshuis bouwt aan de toekomst te sponsoren. Het bedrag wordt na voltooiing van het project voldaan: € 21.000.

Het openstaande bedrag uit vorderingen ten gevolge van de verhuur van schilderijen bedraagt € 566.700.

Voor de huur van het Mauritshuis en de Galerij Prins Willem V is geen verplichting in de balans opgenomen. De jaarhuur voor Galerij Prins Willem V vanaf januari

Provisions

- 1 The 'Jubilee Provisions' refers to financial obligations to staff for future anniversaries in accordance with the collective staff agreement.
- 2 The 'Provision sponsor obligations' refers to monies which are expended to meet obligations pursuant to sponsor agreements.
- 3 The 'Provision onerous contracts' is included as the Mauritshuis organisation will leave its rented premises at Lange Vijverberg 12 in The Hague earlier than the termination of the rental agreement on 31 December 2014.

Debts

Long-Term Debts

- 1 Investment grant
The grant for investment in fixed assets is included here in accordance with the Culture Sector Institutional Grants Accounting Manual 2013–2016.
- 2 Sponsorship
Donations by various funds to the building project have been entered as 'Sponsorship' in accordance with the Manual.
- 3 Other Long-Term Debts

The long-term debt of € 114,000 relates to loans contracted for the purchase of three paintings. The loan amounts are being gifted to the Mauritshuis in annual installments.

Short-Term Debts

Short-term debts increased by € 1,025,000 to € 4,595,000 and largely comprise sums owing for the building project, payments received in advance for a travelling exhibition, outstanding taxes and staff liabilities.

Rights and Liabilities not Shown on the Balance Sheet

The basic grant from the Ministry of Education, Culture and Science for the period 2013–2016 is € 17,834,292, in accordance with the grant letter from the Ministry dd. 18 September 2012, reference 437736.

The ANWB has pledged to sponsor the project Mauritshuis Building for the Future. Payment will be made on completion of the project: € 21,000.

Revenues to be received for rental of paintings: € 566,700.

The Balance Sheet does not include rental of the Mauritshuis and the Prince William V Gallery.

2014 bedraagt € 213,700. Het huurcontract loopt tot 31 juli 2025.

In 2014 zal het Mauritshuis na afronding van het bouwproject weer overgedragen worden aan de Rijksgebouwendienst.

De vastgestelde huur voor het Mauritshuis liep tot 31 december 2013. De voorlopige huurnota over 2014 bedraagt € 246.600. Het jaarlijks te betalen huurbedrag aan de Rijksgebouwendienst wordt na overdracht van de bouw herzien.

De jaarhuur van de kantoorruimte aan de Lange Vijverberg 12 is € 161.000, incl. diensten. De toename van de huur vanaf 2015 i.v.m. Plein 26 bedraagt € 780.000.

Het bedrag voor de bovenstaande verplichtingen voor de komende vijf jaar bedraagt: € 6.398.500.

Vanaf juni 2014 wordt de brasserie verhuurd voor € 62.500 per jaar aan Vermaat Leisure BV. Dit resulteert in huurinkomsten voor de komende vijf jaar uit verhuur van € 312.500.

De huurverplichtingen van de Stichting Vrienden van het Mauritshuis voor kantoor en winkel zijn niet opgenomen. De onderhandelingen hierover worden begin 2014 afgerond.

From January 2014 the annual rent for the Prince William V Gallery is € 213,700. The rental contract runs until 31 July 2025.

On completion of the building project in 2014 the Mauritshuis will be transferred back to the Government Buildings Agency.

The rent for the Mauritshuis ran until 31 December 2013. The interim rent for 2014 is € 246,600. The annual rent to be paid to the Government Buildings Agency will be reviewed on completion of the building work. The annual rent for the office space at Lange Vijverberg 12 is € 161,000, including services. The increase in rent from 2015 in connection with relocation to Plein 26 will be € 780,000.

The total for the above-specified liabilities for the coming five years is: € 6,398,500

From June 2014 the brasserie will be rented for € 62,500 per annum to Vermaat Leisure BV.

This amounts to income from rental for the coming five years of € 312,500

Rent receivable from the Friends of the Mauritshuis Foundation for the shop and office space is not included. Negotiations in this connection will be completed in early 2014.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de directie van Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis

De in dit verslag op pagina 80 tot en met 89 opgenomen samengevatte jaarrekening, bestaande uit de samengevatte balans per 31 december 2013 en de samengevatte staat van baten en lastenbalans over 2013 met bijbehorende toelichtingen, is ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening van Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis te Den Haag over 2013. Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij die jaarrekening in onze controleverklaring van 28 maart 2014. Desbetreffende jaarrekening en deze samenvatting daarvan, bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 28 maart 2014.

De samengevatte jaarrekening bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van Richtlijn 650 voor fondsenwervende instellingen van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving. Het kennismaken van de samengevatte jaarrekening kan derhalve niet in de plaats treden van het kennismaken van de gecontroleerde jaarrekening van Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis.

Independent Auditor's Report

To: the directors of Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis

The accompanying summary financial statements, which comprise the summary balance sheet as at 31 December 2013, the summary statement of income and expenditure for the year then ended, and related notes, are derived from the audited financial statements of Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis for the year 2013. We expressed an unqualified audit opinion on those financial statements in our report dated 28 March 2014. Those financial statements, and the summary financial statements, do not reflect the effects of events that occurred subsequent to the date of our report on those financial statements.

The summary financial statements do not contain all the disclosures required by the Guideline for annual reporting 650 'Charity organisations' of the Dutch Accounting Standards Board. Reading the summary financial statements, therefore, is not a substitute for reading the audited financial statements of Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis.

Verantwoordelijkheid van de directie

De directie van de stichting is verantwoordelijk voor het opstellen van een samenvatting van de gecontroleerde jaarrekening in overeenstemming met de grondslagen zoals beschreven in de toelichting bij de jaarrekening op pagina 84.

Den Haag, 6 juni 2014

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. A.E. Gerritsma RA

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de samengevatte jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands Recht, waaronder Standaard 810, 'Opdrachten om te rapporteren betreffende samengevatte financiële overzichten'.

Oordeel

Naar ons oordeel is de samengevatte jaarrekening in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening van Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis voor het jaar geëindigd op 31 december 2013 in overeenstemming met de grondslagen zoals beschreven in de toelichting bij de jaarrekening op pagina 84.

Directors' Responsibility

The directors are responsible for the preparation of a summary of the audited financial statements in accordance with the basis described in the notes to the financial statements on page 84.

The Hague, 6 June 2014

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

A.E. Gerritsma RA

Auditor's Responsibility

Our responsibility is to express an opinion on the condensed financial statements and the related explanatory notes based on our procedures, which we conducted in accordance with Dutch Law, including the Dutch Standard 810 'Engagements to report on summary financial statements'.

Opinion

In our opinion, the summary financial statements derived from the audited financial statements of Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis for the year 2013 are consistent, in all material respects, with those financial statements, in accordance with the basis described in the notes to the financial statements on page 84.

Programma

2014–2015

Heropening Mauritshuis
27 juni 2014

Mauritshuis: Het gebouw
27 juni 2014 t/m 4 januari 2015

Hoogtepunten uit The Frick Collection
5 februari t/m 10 mei 2015

Lees meer op mauritshuis.nl

Schedule

2014–2015

Mauritshuis Reopening
27 June 2014

Mauritshuis: The Building
27 June 2014 to 4 January 2015

Highlights from The Frick Collection
5 February to 10 May 2015

Read more at mauritshuis.nl

Blauwe wandbespanning
op de begane grond van het
Mauritshuis.

Blue wall fabrics on
the ground floor of the
Mauritshuis.

